

aconum, & Turrecrem. hic num. 2. Et alios, qui cōmunitur exponunt de oblationibus spontaneis alioquin mercedem reciperent de sua iniquitate, cui tamē obiectioni optimè satisfacit Suar. citatus.

12 In textu, ibi. *A sacerdotibus refutanda sunt.* Est hæc præcisa obligatio ministrorū ecclesiæ,

cum peccatorū crimen ob quod arcentur ab offerendis oblationibus, publicū, & notoriū est, nam licet peccatores, ut non possint offerre oblationes suas, indigeant sententia declaratoria criminis, cum hi canones respectu eorū contineant legem pœnalem, nullo modo ipso facto incurrendam, tamen respectu ministrorum ecclesiæ, continent legem directivam, & obligant eos, antequā peccatores tales denuntientur, ubi crimen notorium fuerit. Notat optimè Suar. ubi supra num. 14.

31 In Glossa verbo, *Dona.* Enumerat septē

genera personarum, quibus prohibitum est oblationes offerre. Primum, dissidentium fratrum, secundum, pauperes oprimentium hic. Tertium, sacrilegorum cap. divino 12. quæstione 2. Quartum, extrahentium servos suos ab ecclesiâ ad quam confugerant, cap. miror 17. quæst. 3. Quintum, raptorum cap. super de raptoribus. Sextum, usurariorum cap. quia in omnibus de usuris septimum, pœnitētium, cap. eos, quos de consecrat. distinct. 4. ubi addit hanc pœnam extendi non debere, nisi quatenus reperitur delictum, quod idem est, ac non extendit debere ad alios casus, etiam si similes esse videantur, ut benè notarunt Turrecremat. & Sylvest. verbo, decima n. 8. & ibi Angel. quos refert, & sequitur Suar. super num. 9. & vide Panormis. in dicto cap. quia in omnibus num. 5. de usuris Suar. tom. 1. de religion. lib. 1. de cultu divino, cap. 6. num. 4.

14 In eadem Glossa in fine, ibi,

De meretrice. Sentit ergo Glossa publicas meretrices non posse oblationes offerre, de quo vide Sarmient. de redditibus ecclesiasticis 4. part. cap. 5. num. 9. propè finē. Expresse sacræ litteræ, huiusmodi meretricum oblationes recipi prohibēt. Deuteron. 23. n. 17. D. Thom. 2. 2. d. quæstione 86. artic. 3. ad primum, ubi eleganter dicit, in veteri lege tales oblationes propter immunditiam prohiberi. In nova autem lege propter scandalum, & similiter quæstione 32. artic. 7. ad secundum, eandem reddens rationem, cum propter scandalum, tum propter reverentiam, adduci etiam potest illud. Ciceron. lib. 2. de legibus dicentis. Non placari Deū dotis impiorum. Comprobat illud Ecclesiast. 34. num. 4.

23. ibi. *Dona iniquorum non probat Altissimus, nec respicit in oblationibus iniquorum.* Facit quod refertur in cap. non est. 27. 1. quæst. 1. Quidquid enim (ait) in Dei sacrificio ex seelere offertur, omnipotentis Dei nō placat iracundiam, sed irritat. Accedit quod etiam in ecclesia videtur hoc fuisse prohibitum, nam Clemens lib. 4. constitutionum Apostolorum cap. 6. ait qui deliquerunt, & eos non penitet delictorum suorum, non solum non exaudientur cum preces faciant, sed magis Deum irritabunt; prohibete igitur huiusmodi ministeria oblationum: idem firmat. cap. 7. & 9. consonat Petri Damiani dictum, epistol. 1. Dona, inquit, vel oblationes ab iniquo suscipere, quid est aliud, quam propriam animam, damnis squalore scdare, Similiter usurariorum oblationes despicit ecclesiâ: vide Paul. Fusc. de visitatione lib. 1. c. 4. nu. 10. Beruon, & Abb dictis locis plurima exempla adducentes, in quibus eadem militat ratio; quæ tamen opinio Glossæ non admittitur. à Suar. citato, numer. 8. Imò docet, secluso scandalo, bene posse ecclesiâ oblationes meretricum suscipere, ut etiâ aliorum peccatorum, licet publici sint, dummodo scandalum non detur, nec ipsorum oblata ita malè parta sint, ut veris dominis restitui debeant, aut alijs operibus charitatis sint obnoxia, puta sustentationi parentum, filiorū, &c. de quibus Suar. num. 6. & 7. nec etiam ipsi ab offerendo prohibeantur, lege illum d. num. 8. facitq; pro eo regula ipsius Glossæ, quæ tradit, oblationes non esse reiiciendas, nisi in casibus à iure expressis, atqui nec Glossa hunc casum excipit, nec alibi in iure excluduntur meretrices ab offerendis oblationibus, nam illud Deuteronom. cap. 23. ibi Non offeres mercedem postibuli, nec precium canis in domo Dñi Dei tui; quidquid illud est, quod vereris, quia abominatio est utrumque apud Dominum Deum tuum, & cæc. cum cœremoniale fuerit, cum ipsa lege de sit, ex cap. translato de constituit, nec Authent. de lenonibus in principio collat. 3. adducta hîc ab Additione marginali, vim habet legis in materia, & pœna ecclesiastica, ex ijs, quæ supra notavimus in cap bene quidem à veris quibus maxime, & deinceps. Nec sententia Suar. est contra conclusionem S. Thom. 2. 2. dicta quæstione 86. artic. 3. ad primum, dicentis illicitum esse accipi oblationes meretricū, quia sanctus Doctor loquitur ibi, cum scandalum est, Suares verò secluso scandalo.

Vtrū oblationes interdicti pœnitentis sint recipiendæ? Vide per Ioann Calderin. tractatu de censura fol mibi 12. col. 1. in fine ubi multos citans affirmativè resolvit.

CAP. Neque. III.

SUMMARIUM.

- 1 Munera Cain quare Deo displicere, & que illa fuerint?
- 2 Dissidētes dummodo sint in discordia, nihil eis prodest martyriū pro Christi nomine susceptum.
- 3 Simul sunt amor proximi, & amor Christi?

1 **I**N textu, *ibi, Neque ad Cain munera.* Itaque Deo munus Cain displicuit, quia cū fratre suo pacem non habebat; faciunt quæ notat. Pater Suar. d. 1. tom. de relig. lib. 1. de divino cultu c. 4. sub. n. 1. & ibi videbis, an oblatio Cain de fructibus terræ fuerit sacrificium, vel simplex oblatio?

2 **I**n eundē text. *ibi, Tales etiā si occisi, &c.* Dicit textus quod isti discordantes etiā si occisi fuerint in confessione Christi, adhuc macula ista (dummodo impœnitentes dicatedant) non abluetur, unde deduci potest illa conclusio, nempe absque charitate martyriū pro Christi nomine susceptum, nihil ad meritum prodesse, aperte eam probat. D. Paulus 1. ad Corinth. d. cap. 13. *ibi Si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autē non habuero, nihil mihi prodest.* Vide D. Tho. 2. 2. q. 124. art. 2. in principio, ubi dicit, sine charitate nihil valere martyrium, sed ille, qui est divisus à proximo suo, sine charitate est; ergo nihil ei valebit martyrium abq; illa.

3 **N**ec obstabit aliquis dicens, hīc solūm charitatem Christi intelligi, non autem proximi; Respondebitur enim, non bene stare charitatē Christi cum odio proximi, siquidem unū sine altero exillere nequit, ut ipse Christus docuit legis Doctorem quendam ab eo querentem, quale nam erat primum mandatum in lege, dicens. *Diliges Dñm Deum tuum ex toto corde tuo & ex tota anima tua, secundum autem simile est illi. Diliges proximum tuum, sicut teipsum,* Refertur apud Marc. cap. 12. & Matth. 22. & facit maximè pro hac conclusione quod advertit Hieronymus in his verbis *Secundum addit, & si de primo tantum interrogatur, quod sine secundo non potest stare primum.* Tandem probatur ex eo, quia iuxta doctrinā D. Tho. 2. 2. dicta q. 124. art. 3. per totū, martyriū est actus maximæ perfectionis, sed ille, qui est in odio proximi non est in maxima perfectione; ergo martyr non erit, ac proinde merita veri martyris non consequetur.

CAP. Alienus. IV.

SUMMARIUM.

- 1 Murmurans à fratrum unitate rejicitur.
- 2 Murmuratio peccatum est mortale.
- 3 Quæ sit differentia inter murmurationē, & detractionem?
- 4 Murmurantes Christi crucifixoribus assimulantur?

Probat textus rejiciendum esse à fratrum unitate, & consortio murmurantem, & detrahentem: vide Bernard. Diaz in pract. criminali, cap. 6. num. 5. non debet enim inter fratres admitti, qui mortaliter peccat ut bene advertit Turrescram. hīc num. 1.

In textu, *ibi, Qui murmurat.*

Collige ex textu, murmuracionem peccatum lethale esse, vide plenissimè Navar. tom. 1. in cap. inter verba 11. quest. 3. conclusione 6. à num. 1. & per totam, conducit quæ scripsit D. Thom. 2. 2. quest. 7. art. 1. Caetan. in summa, verbo, *detraçtio*, facit illud sapientiæ 1. *Custodite vos à murmuracione, quæ nihil prodest, & plurimum obest,* Adduces etiam Alexand. Pap. relatum in cap. summa 16. questione 1. Summa, inquit, *iniquitas est detrahere.* Quo autem intellectu verba illa debent intelligi, vide Navar. ubi proximè corollar. 25. facit etiam Anacleti summi Pontificis dictum, in c. *deteriores eadē causa, & questione*, ubi dicit *peiores esse eos, qui nobis subripiunt famam, quam qui subripiunt facultates.*

Murmuratio, & detraçtio differunt inter se, nempe quia murmuratio nomen generale est, detraçtio verò solum comprehendit colloquia secreta, & non omnia de malis alienis, quævis nos eam aliquando extendimus ad colloquia publica, & de malis proprijs, vide Navar. d. conclus. 6. à nu. 17. facit quod eleganter Caietan. respōdit 2. tom. lib. 7. responso 13. super opuscula, cui dā ab eo scicitanti, *cur nec à D. Thom. nec ab ipso in tota secunda secunda; ubi de omnibus, & vitijs agunt ulla fiat specialis mentio de murmuracione?* Respondit, vitium murmuracionis non esse genus, neque speciem peccati per se distinctum ab alijs, quia reperitur in omnibus generibus, & speciebus peccatorum linguæ; tum etiam aliorum. Mirum verò est, quanta sit linguæ effronatæ solutio ad alienam famam canino dēte corrodendam; ita ut, neque dentium, neque labiorū

Jabiorum muri illam undique circumvallantes ab incepto detractionis studio valeant amovere. Quibus linguæ incommodis, Deus ipse humani corporis opifex volens obviare, illam decem musculis, veluti potētissimis frœnis circumligavit, ut ingeniosè observat Petrus Lopez, medicus Lusitanus in sua poesi Philosophica, lib. 5. in hanc modum.

Stat frœnum, corpusq; ligans, vi raptâ superbo Imperio, iusti transcendat limina cursus.

Verùm ea est multorum hominum ad detrahendum pervicacia, imò pertinacia, ut nullis frœnis lingua edomita valeat coerceri, imò maiori in dies improbitatis contumacia furens debacchetur.

Murmuratores, & detractores Christi crucifixoribus assimilantur; si in blasphemias prorumpunt, iuxta Glossam Psalm. 108. in his verbis, *Pro eo ut me diligerent, detrahebant mihi* (inquit Glossa) *plus nocent in membris detrahendis Christo, qui animas creditorum occidunt, quam qui eius carnem mox resurrecturam peremerunt, & vide Navarr. d. 6. conclusione, corollar. 26.*

C A P. Si quis monachus. V.

S V M M A R I V M.

- 1 Arbitrio Abbatis relinquatur pœnitentia imponenda rixanti monacho.
- 2 Nomen, Monachus, quid importet?

Ecce textus, ubi arbitrio Rectoris, vel Abbatis remittitur pœnitentia imponenda monacho rixoso, vel inferenti convitium alteri, eandem conclusionem habes apud Iacob. Menoch. d. lib. 2. de arbitrar. centur. 5. casu 437. fr. Emmanuel. Rodrig. dict. tom. 2. questionum regularium, quest. 31. art. 4. & eò magis eius maledicentia est coercenda, qui excitat seditiones in Ecclesijs, & claustris, ubi pax, & quies debet summo opere observari, iuxta ea, quæ scribit Conrad. Bran. in tract. de seditiosis, lib. 5. cap. 7. & ideo degradandum esse clericum, qui in Ecclesia rixas fecerit, asserit Menoch. de arbitrar. lib. 2. centur. 5. casu 437. Rodrig. ubi proximè; facit quod D. Thom. docet 2. 2. quest. 38. circa contentionem, an sit peccatum mortale?

In textu, ibi, *Monachus.* Hoc est solitarius, ac mœstus, utrumq; enim significat nomen, *Monachus;* solitarius nempe, ad fruendam Dei conversationem; mœstus ad

propria, & aliena peccata ploranda; ut elegantissimè advertit Navarr. ipsos monachos exhortando, d. tom. 1. in cap. Inter verba, conclus. 6. nu. 15. fr. Emman. Rodrig. tom. 2. q. 23. art. 7. & est textus in cap. Placuit, 16. quest. 1.

C A P. Desidentes. VI.

S V M M A R I V M.

- 1 Episcopi inter se concordare esse nebeant.
- 2 Timor Dei quid sit?

IN textu. Episcopi ad concordiam redire coguntur, turpe namq; est, ut episcopi, qui alios discordantes ad pacem reducere debent, ipsi inter se discordent; his enim verbis alloquitur hic Cardinal. Turrecrem. faciunt, quæ notat Barr. in l. Si cuius rei. 13. §. Aquisimum, nu. 1. ff. de usu fructu, & vide Paris. de Puteo in d. tract. de Syndicatu, §. Syndicantur. fol. mihi 35.

Ibi, *Timor Dei.* Timor Dei aliquando dicitur cultus Dei, qui timor pertinet ad perfectos; & manet etiam cum ipsa sapientia. Hunc timorem dat Deus fidelibus, Hierem. cap. 32. tradit Origen. super Can. homil. 3. alia congerit Hieronym. Lauretus in sylvâ allegoriarum, verbo, timere, fol. 920. & de timore Domini, & eius divisionibus tradit Suárez. de virtute spei, disp. 1. sect. 4. nu. 3. & sequentibus. Non possum tamen hoc loco silens prætermittere, Dei timorem esse omnium bonorum radicem, & virtutum omnium seminarium, nostræq; salutis auctorem, ut optimè observavit idem Petrus Lopez citat. lib. 5. ubi ita.

*Est timor in Domino lata spes una salutis,
Hic fortes onimos, fortia corda facit.
Multâ quidem maiora forent scelera omnia, pœna
Ni timor ipse foret, suppliciumq; minans.*

C A P. Studendum. VII.

S V M M A R I V M.

- 1 Episcopis competit clericos, & laicos ad pacem vocare.
- 2 Episcopus in causis criminalibus mere criminaliter actis, non potest subditos ad pacem trahere; & idem dicendum in publicis delictis.

I **N** **t**extu. Textus iste episcopus monet, ut potius studeant clericos, vel laicos ad pacem revocare, quam ad iudicium vocare, vide Gratianum regul. 251. & vide quæ diximus hac eam dist. cap. 1. nu. 1.

2 In Glossa, verbo, *Ad pacem*, ibi, *Hæc, & similia intelligo*. Intelligit ergo Glossa decisionem textus, quatenus habet, quod episcopus discordantes ad pacem trahat, procedere tantum in causis civilibus, non autem in criminalibus, in quibus merè criminaliter agitur, reddens ibi rationem, nempe quia peccata nocentium debent esse nota. Similiter in publicis delictis, in quibus si aliquid fuerit intentatum, vel per modum accusationis, aut inquisitionis, tunc debet Prælati, absque tali compositione procedere, vide textum in cap. 1. de collusione detegenda, & ibi Panormitan. nu. 1. Felin. in rubrica de treugua, & pace, nu. 2. & Archidiacon. bñc, Marant. de ordine iudicior. part. 6. num. 55.

CAP. Eorum. VIII.

SUMMARIUM.

- 1 Dona eorum, qui pauperes opprimunt, in ecclesia non sunt recipienda.
- 2 Verbum, Opprimo, quid significet?

1 **I** **N** **t**extu, ibi, *Qui pauperes opprimunt*. Ait textus refutanda esse dona pauperes opprimentium, vide Suar. d. tom. 1. de religion. lib. 1. de divino cultu, cap. 6. nu. 9. & quæ notavi ad cap. Oblationes, hac dist. Gregor. Lopez. part. 1. tit. 19. l. fin. Glossa 1. 3. & 8. Abbatem in cap. Et transmissa, de decimis, num. 3.

2 **I** **b**i, *Opprimunt*. Licet, opprimere, proprie sit obtinere, l. Item Mela, §. Si plures, ff. ad l. Aquiliam, l. Si pecuniam, §. ult. ad fin. ff. de conditione causa data; in præsentem tamen accipitur pro gravari, lædi, molestari, sic etiam accipitur in l. Nec quidquam, §. ult. ff. de officio Proconsulis, ibi. Opprimi aliquem per adversarij sui potentiam non oportet, & in l. 1. §. 1. Cod. Ne liceat potentiori, ibi, Tenuiores, qui sæpe importunis potentiorum intercessionibus opprimuntur.

CAP. Placuit. IX.

SUMMARIUM.

- 1 Sacerdotes debent monere reduci ad pacem eos, qui in odio diuturno persistunt.
- 2 Vtrum iudex possit partes litigantes ad concordiam cogere?
- 3 Quid Bart. in hac questione sentit?
- 4 Iudices possunt partes ad concordiam cogere, quando lis per multum tempus duraverit, & à facili expediri non possit.
- 5 In causa criminali, criminaliter mota iudices non possunt partes ad pacem compellere.
- 6 In causis criminalibus, in quibus transactio fieri potest, iudex partes ad pacem cogere poterit, & qua crimina sint?
- 7 Quando imminet timor armorum, potest iudex partes ad pacem cogere.
- 8 Iudex poterit partes ad pacem obligare, si sint personæ insignes, & illustres.
- 9 Iudex potest partes cogere ad pacem, quando eorum discordia tendat ad præiudicium, & incommodum alterius.
- 10 Iudex non tantum secularis, verum etiam ecclesiasticus partes ad treugam cogere potest.
- 11 Princeps potest subditos suos ad pacem compellere.
- 12 Summus Pontifex potest duos Principes discordantes ad pacem cogere.
- 13 Magistratus cuius officio incumbit bonum publicum, & pacificus Reipub. status, potest subditos ad pacem cogere.
- 14 Qui Authores agant de materia nostri textus.

I **N** **t**extu. Adest textus, qui probat monendos esse à sacerdotibus, reduci ad pacem eos, qui longinqua, & diuturna obstinatione in odio proximi existunt, & si noluerint obedire, à fidelium coetu arceantur: hunc textum, quoad hanc conclu-

conclusionem non esse oblivioni tradendum commendat *Abb. in cap. ult. nu. 2. de maioritat. & obedientia*, & cum notabilem appellat in *cap. Cum pridem, nu. 6. de pactis*, ceterique scribentes, maximè cum eo exultant *Butrius, & Imol. in cap. ad finem, de mutuis petitionibus. Paulus, & Alex. in l. Quidam, ff. si certum petatur, idem Alex. in l. Si quis mihi bona, §. Iuxta, ff. de damno infecto*, plures, quos refert *Felin. in d. rubrica de treugua, & pace, nu. 4.*

2 Ex cuius textus seriè, illa deduci quæstio potest, utrum scilicet iudices partes litigantes ad concordiam cogere possint? Pro parte affirmativa facit, quòd ad iudices pertinet obviare causæ, ex qua aliquod malum possit contingere, docet *Iacobus de bello visu*, per textum ibi, in dict. *Authent. de mandatis Principum, §. Deinde conveniens est. Lucas de Peña, vers. Sed secundum ius Romanum, ad l. Vnicam, Cod. publica latitia, lib. 12. Paris. de Puteo d. tractat. de syndicato, §. Syndicatur, §. sub num. 3. Boer. d. tractatu de seditiosis, num. 6.* faciunt præterea, quæ diximus ad *cap. Discordantes*, supra, hac distinct. & hoc esse Irenarchorum officium, ait textus in *l. Vnica, Cod. de Irenarchis, lib. 10.* nempe provinciarum tutelam agere, nec non pacem, & concordiam per singula territoria exercere; vide eundem *Peñam in dict. l. Vnica*, & post *Glossam ibi, Ioann. de Platea, Rebuff. & alios, & secundum Abbatem in d. rubric. de treugua, & pace*, in principio, dicentem, iudicum esse, discordantes ad pacem reducere: ergo rectè fit dicendum, iudices ad pacem partes cogere posse; facit tandem textus in *cap. Novit, de iudic.* ubi dicitur, ad Papam pertinere pacem reformare, ac proinde saltem Summus Pontifex poterit subditos ad illam cogere. Pro parte negativa, quòd iudices partes ad pacem cogere non possint, stat *Felin. in dict. rubric. de treugua, & pace*, statim in principio, citans *Abb. ibidem, & Bart. in l. Congruit, nu. 4. ff. de officio praesidis*; adducitur etiam ab eodem *Felin. Bart. in loco ab illo citato*, dicens non posse iudicem compellere partes ad compromittendum in arbitratorem, neque ad transigendum, ergo ex hac *Barthol.* doctrina dicendum videtur, non posse partes obligari ad pacem, & concordiam. Similiter afferri poterit, quòd *Bald. & Angel. dicunt in d. l. Si cuius rei, §. Aequissimum, alias l. Aequissimum, ff. de usu fructu*, quòd scilicet iudex in civilibus potest hortari, sed non arctare, qua doctrina posita sic liceat argumentari; si iudex partes non potest arctare, ergo rectè fit dicendum eas non posse compellere.

3 Propter quæ fundamenta ad utramque partem adducta fortasse. *Bart.* (& non ineptè) in *d. l. Congruit, num. 4.* cum distinctione in hac quæstione procedit, dicens: vel discordiam esse inter duas civitates, & tunc iudicem superiorem posse partes suas interponere, & pacem

procurare; vel esse dissensionem inter privatos, & tunc iterum distinguit, aut enim causa criminalis, aut civilis est; in primò casu posse iudicem partes ad pacem compellere ait, non ita in secundo casu, sed eas monere; cuius distinctionis meminit *Abb. in d. rubric. nu. 1.* Quibus omissis, sic resolutivè pro utraque parte disputatis, ad totius quæstionis omnimodam resolutionem, sequentes conclusiones proponemus.

4 Prima conclusio sit: Iudices possunt cogere partes ad concordiam, quando lis per longum temporis spatium perduraverit, vel adeo intricata fuerit, ut de facili expediiri non possit, ita communiter Doctores supra citati dictis locis, & præter eos vide *Bald. in cap. Cum Ecclesia, Volaterrana de elect. in fine*, ubi dicit, quòd si res adeo dubia, & intricata fuerit propter diversas probationes, in contrarium compellentur partes ad compromittendum in aliquos comunes amicos, qui possint causam iudicare.

5 Secunda conclusio. In causa criminali criminaliter nota, iudices non possunt partes ad pacem compellere; & probatur quia, quemadmodum partes non possunt in criminalibus regulariter transigere, ne crimina remaneant impunita, ita etiam non possunt ad componendum cogi; facit etiam pro hac conclusione, quòd supra diximus ad *cap. Studendum, hac eadem dist.* & ibi cum *Archidiacono, & alijs notavimus. Adde Felin. in d. rubrica de treugua, & pace, num. 2.*

6 Tertia conclusio. In alijs causis criminalibus, in quibus transactio fieri possit, partes ad pacem cogere iudex valebit; & probatur quia, læsio, & damnum Reipublicæ semper evitari debent, iuxta textum in *l. 1. Cod. de iure Reipub. lib. 11. & textum in l. Respub. Cod. quibus ex causis maiores*, sed cogendo partes ad pacem in causis criminalibus, in quibus transactio fieri potest, damnum, & læsio Reipub. tollitur, ergo bene poterunt iudices partes in hoc casu compellere. Minor probatur ex textus in *l. Si quis ingenuum, §. fin. ff. de captivis*, tradit *Abb. in d. rubr. ubi proxime. Quæ autem crimina transigibilia sint, vide per Glossam, verbo, gratiam, in cap. 1. de collusione, detegenda. & Glossam in l. Transigere, verbo, prohibitum, Cod. de transact. cum alijs, de quibus *Felin. d. num. 2.**

7 Quarta conclusio. Quando imminet timor armorum, & rixæ, possunt iudices partes ad pacem, & transactionem obligare; vide *Angel. in Authent. Ut litigantes iurent, in fin. per d. l. Si cuius, §. Aequissimum, ff. de usu fructu. Quemadmodum etiam in hoc casu possunt partes ad compromittendum cogere; vide *Paulum de Castro, & Alexandr. in d. l. Quidam, ff. si certum petatur*, quidquid in contrarium dicat *Bald. in l. Ex stipulatione, nu. 2. Cod. de sententijs, & interlocut.**

8 Quinta conclusio. Possunt iudices compellere partes ad concordiam, quando est dissensio inter personas insignes, & illustres, poterit enim ex eo oriri Republicæ turbatio; vide plenissime *Felin. in d. rubr. num. 7. per totum, & post eum Molin. de primogen. lib. 4. cap. 9. nu. 30.*

9 Sexta conclusio. Iudex ad pacem litigantes cogit, quando eorum discordia tendat ad incommodum, & ad præiudicium alterius; exemplum refert idem *Felin. ubi proxime, num. 8. ex Bart. & Oltrad. in l. 2. §. In his, num. 5. ff. de verbor. obligat. nempe quando aliquis erat obligatus ad solvendum certum corpus ex obligatione generis debitum, debitores discrepabant in pari numero, tunc propter creditoris commodum concordare cogentur; multa prosequere circa huius conclusionis materiam cū *Felin. dict. num. 8.**

10 Septima conclusio. Iudex non solum secularis, sed etiam ecclesiasticus partes ad treugam cogere potest; probatur conclusio ex illa ratione, de qua supra, quia iudices possunt cogere partes ad pacem, sed magis est ad illam compellere, quam ad treugam: ergo a fortiori ad hanc cogere poterit, quia treugua est quædam quasi pax ad tempus, pax verò est in perpetuum, ergo fortiozem rationem importat illa, quam illa, liquet ex textu in *cap. Pastoralis. §. Item cum totum, de officio, & potestate iudicis delegati. l. Qua de tota. ff. rei vindicatione, optimè textus in l. Illicitas, §. Ne potentiores. ff. de officio præsidis, tenet hanc conclusionem *Abb. in d. rubr. de treugua, &c. num. 2. & in cap. 1. eiusdem tituli. num. 1. Felin. ibidem, num. 11. apud quos, & alios, quos ipsi citant, multa alia, quæ huic loco inservire possunt, videbis.**

11 Octava conclusio. Princeps poterit subditos suos ad pacem compellere, ita tenet *Innocent. per textum ibi, in cap. Cum inter R. in principio ibi, Invitum coegi, de elect. Abb. ibidem, num. 1. Paulus de Castro in d. l. Quidam, ff. si certum petatur, cum reliquis supra citatis declarantibus hanc conclusionem, procedere in his, in quibus Princeps habet liberam administrationem, ut per *Butrium in cap. 1. ad fin. de mutuis petitionibus, & vide Abb. in cap. Cum pridem, de pacis, num. 9.**

12 Nona conclusio. Summus, idemque Romanus Pontifex, potest duos Principes discordantes ad pacem cogere; probatur conclusio, quia quavis potestas ecclesiastica principaliter, & directè sola spiritualia, & supernaturalia respiciat, poterit tamen se intromittere in temporalibus indirectè, & accessoriè, quatenus scilicet conducant ad bonum spirituale, & supernaturale; ita post scribentes in *cap. Novit, de iudic. & cap. Solita, de maiorit. & obedientia, tenet Bellarm. controversiar. 1. p. lib. 4. cap. 6. controversi*

*de Roman. Pontifice, & supra diximus ad cap. Si Papa, 40. dist. Navarr. in d. cap. Novit, notabil. 3. nu. 96. vide eundem Navarr. circa hanc conclusionem, de prat. & horis Canonic. cap. 19. à nu. 92. agentem de bello inito inter Carolum V. Imperatorem, & Franciscum de Vallois Gallorum Regem. Molin. de iustit. lib. 1. tract. 2. disput. 28. probat præterea textus in cap. Perverabilem, vers. Rationibus, qui filij sint legitimi, ibi, Certis causis inspectis temporalem iurisdictionem casualiter exercemus, & infra melius dicemus. Sed Summus Pontifex cogendo Principes seculares ad pacem, potestatem suam circa spiritualia, & supernaturalia quodammodo exercet: ergo bene poterit seculares Principes ad concordiam compellere. Probatur minor, quia quando Papa Principes ad pacem cogit, eos in charitate constituit (pacis enim fractio est contra charitatis præceptum) ac proinde Deo, qui est summum bonum supernaturale adiungit, ex illo *Ioannis epistola 1. cap. 4. ibi. Deus charitas est, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Probatur præterea eadem minor, ex dicto cap. Novit, de iudic. ubi dicitur ad Papam pertinere pacem reformare, ut supra diximus, & tradit *Abb. in dict. rubr. de treugua, & pace. Tandem probatur, quia quemadmodum Papa potest deponere Regem Regno suo, ex eo quod negligens fuerit in eo regendo propter bonum spirituale, quod inde sequitur, similiter poterit ex eadem ratione dare coadiutorem Regibus, ut in similibus casibus videbis per *Navarr. in dict. cap. Novit, notabil. 3. à nu. 99. & est textus in cap. Grandi, de supplend. neglig. prælat. lib. 6. cum sequentibus, ita etiam poterit eodem modo Reges discordantes ad pacem cogere; siquidem bonum spirituale inde sequitur.****

Decima, & ultima conclusio. Officialis cuius arbitrio incumbit bonum publicum, & pacificus Republicæ status, potest subditos ad pacem compellere; patet ex ea ratione, de qua supra, quia ex huiusmodi dissensionibus Republica maximè læditur, ac proinde ad eius statum quietum tales discordias sedare convenit, ita post *Bart. in l. Ambitiosa, ff. de decret. ab ordine faciend. tenet *Abb. in sepe citata rubric. num. 3. Quibus conclusionibus sic præhabitis, iam patet plenaria quæstionis solutio, & omnes casus in quibus iudex potest, vel non, partes ad pacem cogere; & inde solves argumenta pro utraque parte adducta, quæ procedunt secundum resoluta in superioribus conclusionibus. Primum enim adductum pro parte affirmativa procedit, & diluitur iuxta primam conclusionem, & sic intelligitur *Abb. dictum in præallegata Rubric. in principio, etiam patet dictum cap. Novit, iuxta posita in conclusione 9. Argumenta verò adducta pro parte negativa procedunt regulariter, & in casibus, in quibus non***

datur timor armorū, vel similia, unde pveniat damnum Reipublicæ, & sic explicantur dicta Bald. & Bart. ibidem relata, & procedunt omnia iuxta secundam, tertiam, & quartam conclusionem.

14 Ultra Doctores supra citatos ad materiam textus, & omnia ex eo deducta, vide Navarr. in Manual. cap. 14. à nu. 25: cum sequentibus. Padilla in rubric. Cod. de transactionibus, n. 14. Iason. in l. Quidam, nu. 4. ff. si certum petatur. Peres lib. 4. tit. 8. ad l. 1. Ordinamenti, in Glossa, verbo, En los vados, vers. dubitatur, ubi plures refert. Cardos. in praxi, verbo, iudex, nu. 37.

C A P. Si quis constitutus. X.

S V M M A R I V M.

- 1 Noscitur Fabianus Papa.
- 2 Cogitur fratri suo, quis reconciliari satisfaciendi iam iniuria.
- 3 Teneatur dimittere rancorem ille, cui illata fuit iniuria sub pœna peccati lethiferi.

1 I N superscriptione, ibi, Fabianus Papa. Qui fuit natione Romanus ex patre Fabio, creatus anno Domini 237. quarto Idus Ianuarij, vel secundum Baron. tom. 2. anno Christi 238. die 16. Ianuarij, eiusdem anni, imperante Gordiano, & Philippo, quem nonnulli dicunt fuisse primum Imperatorem, baptismum susipientem. Huius Pontificis electio miraculo fuit celebrata, quærentibus enim patribus de Anteri successore, columba visa est supra Fabiani caput assisisse, quæ agnito omnes unico assensu in eum convenere. In huius Pontificatu Concilium Romæ sexaginta episcoporum, totidemque presbyterorum fuit celebratum, ubi multæ hæreses damnatæ fuere, quarum prima fuit Novati asserentis denegandam esse pœnitentiam hæreticis ad Ecclesiam redeuntibus; altera Origenistarum, qui animam simul cum corpore interire affirmabant; tertia Helchelitæ, qui Apostolum Paulum omnino ab Ecclesia segregabant, putabantque fidem Christi in magno tormentorum incurfu abnegantem, dummodo animo eam retineret, non peccare. Statuit idem Pontifex, ut Chrisma in die Cœnæ Domini quotannis renovaretur. Multa alia mirabilia extruxit, præsertim martyrum cœmeteria; tandem Imperatoris Decij persecutione, martyrio affectus, obiit 13. Kalend. Fe-

bruarij, circa annum 251. sepultus in via Appia in cœmeterio Callisti; gubernavit Ecclesiam 14. annis, mense uno, & diebus 11. Fuit vigesimus primus Pontifex in ordine. Præter Baron. ubi supra, vide Platin. in vitis Pontificum, fol. 51. Onuphrium in Chronica Pontificum, in vita ipsius Fabiani. Dominicum Tempesta Romanum, eodem tractat. pagin. 107.

2 In textu. Probat cogendum esse quæpiam reconciliari fratri suo satisfaciendi iniuriæ à se illatæ, vide optimè Navarr. hunc textum citantem cons. 3. de panis. & remissionib. nu. 1.

In Glossa, verbo, Satisfaciende.

3 Vult hic Glossa teneri iniuriatum dimittere rancorem, quem adversus alterum habebat, propter iniuriam sibi illatam, quanvis de ea non sit satisfactus, quod sub peccati mortalis pœna ponit Navarr. d. consil. 3. nu. 2. non tamen tenetur iniuriam passus sub peccato dimittere actionem iniuriatum; docet præter Navarr. d. nu. 2. Molin. multos citans, de primogen. lib. 2. cap. 5, nu. 12. Ripa in l. fin. Cod. de revocand. donat. nu. 225. doctissime Suar. disput. 5. sect. 5. de præceptis charitatis. Salmeron tom. 5. tract. 36.

C A P. Præcipimus. XI.

S V M M A R I V M.

- 1 Innocentius secundus, quis fuit, & quo tempore fuit electus?
- 2 Episcopi tenentur sibi invicem consilium, & auxilium præbere ad pacem tenendam.

1 I N superscriptione, ibi, Innocentius II. Qui fuit Romanus è Regione Transiberina, ex familia Paparescorum, ut refert epitaphium eius monumento scriptum in Ecclesia Sanctæ Mariæ trans Tiberim, in hæc verba. Hic requiescunt venerabilia ossa, sanctissimi Domini Innocentij Papa secundi, de domo Paparescorum. Electus fuit anno Domini 1139. imperante Lothario, Synodum maximam Romæ congregavit, mille circiter episcopis convocatis, ut testatur Otto Tringens. episcopus, lib. 7. cap. 23. ubi multa decreta præfidente eodem Pontifice emanarunt, inter quæ fuit textus noster, & alij, quos videre poteretis cum multis huius Pontificis præclarè, tam in bello, quam in pace gestis, apud Baron. tom. 12. anno Christi 1139. nu. 4. & sequentibus. Adde

Adde posita ad *cap. Si quis nesciat, nu. 1. dist. 12.*
& ad *cap. Decernimus, num. 1. dist. 28.*

- 2 **In textu.** Precepit hic Pontifex, ut episcopi mutuam sibi consilium, & auxilium ad pacem tenendam præbeant, faciunt, quæ supra diximus ad *cap. Discordantes, & cap. Desidentes, supra, hac distinc.* colligunt hinc Glossæ, & Doctores expectare ad iudicium ecclesie pacem inire, notant per textum ibi, in *cap. 1. de treugua, & pace, conducit ad textum, quod D. Thom. 2. 2. quæst. 29. art. 1. De pace scripsit Boer. decis. 40. num. 1.*

Ad textum in cap. Prælatum.

XII.

SYMMARIUM.

- 1 Victor Papa quis fuerit?
- 2 Discordantes sub gravibus penis cogendi ad pacem.

1 **I**N superscriptione, ibi, **Victor Papa.** Governavit Ecclesiam eo tempore, quo Ælius pertinax Imperator à Didio Iuliano, & Didius à Lucio Septimo Severo fuerunt occisi; instituit ex Eleutherij sententia, ut festum solemne Paschæ Dominico die celebraretur; idem quoque Victor primus decrevit, ut in quavis aqua baptismum petentes baptizarentur, si necessitas instaret, siue fontana, siue Rivalis; aut maritima. Fuit genere Afer Felicis filius, creatus Papa anno Christi 194. Kalend. Iunij, Obijt quinto Kalend. Augusti, anno 198. sepultus fuit in Vaticano Appio Claudio Laterano, & Marco Maritimo, Marco F. Titio Ruffino Consule, sedit in Cathedra annis 12. mense uno, diebus 28. Notat *Platin. de vit. Pontific. fol. 25. Onuphrius ibidem, Dominic. Tempest. pag. 101. Baron. tom. 1. Annal. anno Christi 194. per totum, ubi plura de sancto Victore videbis.*

2 **In textu.** Quatenus probat obligandos esse sub gravibus penis discordantes ad pacem venire, faciunt quæ habes notata ad *cap. Placuit, per totum, & ad cap. Studendum, supra, hac distinc.*

DISTINCTIO. XCI.

CAP. Eleutherius. I.

S. H. M. M. A. A. I. V. M.

- 1 **Puniuntur clerici non recitantes divinum officium.**
- 2 **Diffinitio horarum Canoniarum traditur.**
- 3 **Clerici in sacris constituti, & beneficiati, similiter religiosi, & moniales tenentur ad recitandum.**
- 4 **Clerici minorum ordinum non obligantur ad horas dicendas.**
- 5 **Obligati ad recitandum peccant mortaliter non recitando totum officium, vel omittendo partem notabilem.**
- 6 **Qui septem horas Canonicas recitare omisit, unum tantum peccatum commisit.**
- 7 **Clericus excommunicatus, degradatus, & suspensus etiam tenetur ad recitandum.**
- 8 **Utrum teneatur quis recitare à tempore captae beneficii possessionis; an solum acceptæ collationis?**
- 9 **Horæ Canonicae vigilia appellantur.**
- 10 **Factum alienum potest quis promittere.**
- 11 **An episcopus possit in sua diœcesi novam recitandi præscribere formam?**

IN textu. Decidit hic Pelagius Papa debita obiurgatione compellendos esse clericos, nolentes quotidiano, ac divino officio in ecclesijs vacare. Quælis debeat esse pena imponenda ab episcopis clericis nolentibus recitare in Ecclesia prædictum officium, vide *Paulum Fusch. de visitatione, lib. 1. cap. 20. num. 20. Bernard. Diaz. in practic. criminal. cap. 40. nu. 1. & ibi Salzed. littera A.*

Ex quo textu multas quæstiones deducunt Doctores circa horas Canonicas, & in primis illam, nempe quid sint horæ Canonicae? Omisissis enim varijs definitionibus à Doctoribus traditis, quas videbis apud *Joann. de Lignano in repetitione Clem. prima, de celebratione Missarum. Cardinalem Florentinum in eadem Clement. 1. quæst. 9. Albertum de Ferrarijs in repetitione cap. 1. sodev. tit. Placet illa, quam adducit Turresem. in princip.*

huius distincti. nu. 1. scilicet. Hora Canonica est oratio publica, sub certo numero psalmodiarum, lectionum, & aliorum huiusmodi à sanctis Patribus, ad laudem Dei ordinata, & per septem congruentes horas distributa Omnes huius distinctionis particulas explicat idem Turrecrem. & eam approbat Navarr. in Manuali de horis Canonicis cap. 7. num. 1. Addantur præterea Marcel. Francolin. in tractat. de tempore horarum canon. Sor. de iust. lib. 10. quaestione 5. Medin. in codice de oratione. Sandoval de officio canon. Bellar. in suis controversiis tomo tertio ultima controvers. lib. 1. cap. 10. Iacob. de Grassi in decis. aut. part. 1 lib. 2. capit. 50. Veg. in summa part. 1. cap. 28. Emmanuel Rodr. in summa tomo primo cap. 140. & sequent. Valent. tomo tertio disputat. 6. quaestione 2. puncto 10. Petr. de Ledesma in summa part. 2. tractat. 9. cap. 4. Zerola in praxi, part. 1. verbo, hora. Azor in st. moral. par. 1. lib. 10. cap. 1. Carol. de Grassis de effectibus clericalib. effectum 17. Lessius de iust. lib. 2. cap. 37. num. 41. Reginald. in praxi lib. 18. cap. 11. & lib. 30. tract. 3. num. 32. Vgolin. de officio episcopi cap. 3. §. 1. Bonacina de horis can. disput. 1. quaest. 3. punct. 3. num. 10. Filiucius tom. 2. tract. 23. cap. 7. Ioannes Malderus de virtutibus tractat. 10. c. 2. Apud quos auctores multa de horis canonicis eleganter discussa, disputataque invenies.

3 Secundò quæres, an clerici omnes teneantur ad horas Canonicas dicendas? In qua quæstione dicendū est, obligari ad huiusmodi munus clericos in sacris constitutos, & alios beneficium ecclesiasticum obtinentes, & religiosos, de quo vide Turrecrem. ubi proximè num. 6. Paludan. in 4. dist. 15. quaest. 5. col. 1. & 2. S. Antonin. in 3. part. tit. 13. cap. 14. §. 4. Paulus Fusc. de visitatione lib. 1. cap. 20. num. 16. Caietan in summa, verbo, Hora Canonica à principio, Sylvest. in summa, verbo hora à num. 3. per totum Sor. de Religion. tom. 2. lib. 4. de horis Canonic. cap. 16. num. 1. & cap. 17. num. 2. Navarr. de horis Canonic. d. cap. 7. à num. 1. cum sequentibus, dicentem communem omnium, facit textus in d. cap. 1. de celebratione missarum, textus in cap. quid ad te, & in cap. diversis fallacijs de clericis coniugatis, conducit D. Thom. 2. 2. quaest. 18. artic. 5. Idem asserendum est, de monialibus professis, ut per Navarr. ubi proximè num. 21.

4 Ex qua quæstione colligitur primò, constitutos in minoribus non teneri ad recitandum, vide Sylvest. num. 3. in fine Navarr. nu. 12. Turrecrem. num. 4. dictis locis, ubi multa videbis circa hos clericos.

5 Colligitur secundò peccare mortaliter obligatos ad recitandas horas Canonicas, si desierint eas recitare, nulla iusta causa procedente vide Henric. quodlibeto 29. quaest. 30. Paludanum in quarto dist. 15. quaest. 5. col. 5. Sylvest. verbo, hora q. 12. quidquid contradicat. Vicardus Anglicus in eodem quodlibeto, de quo Angelus de Clavasio d. verbo, hora §. 10. Similiter dicunt de eo, qui omisit partem

notabilem horarum, incurrere peccatū mortale; ita Paludan. d. distincti. 15. quaest. 5. col. 5. Ex eo, quia regulariter paria sunt, quoad peccandū mortaliter, omittere aliquod totum, aut partē eius notabilem, ut docet Navarr. d. cap. 7. num. 5. in fine, & cap. 5. num. 42.

6 Tertio quæres. Utium omittens recitare septem horas Canonicas, unum tantum peccatum mortiferum committat, aut tot, quot sunt ipsæ horæ? Communiter respondetur unum solummodo peccatum committere, vide Sylvest. d. verbo, hora à num. 15. post multos, quos ibi citat, & est ratio, quia omnes illæ horæ sunt una tantum oratio, ac proinde qui eas omittit, unum tantum peccatum committit. Explicat tamen Navarr. d. cap. 7. num. 6. hoc non intelligi in illo, qui deliberatè, & ex proposito omittit omnes horas, quia tunc toties peccat, quoties proponit non recitandū, in totum, vel in partē. Cui resolutioni illud omnino addendum est, peccatum mortale quod committitur in amissione divini officij, tantò gravius esse, quantò plures horæ omittuntur. Vnde gravius peccat qui omittit matutinum, & laudes, quam qui solas laudes. Ita observarunt Iacob. de Grassi. lib. 2. cap. 51. nu. 14. Henric. in sum. lib. 5. cap. 5. §. 6. Emmanuel Rodr. cit. cap. 141. num. 16. Valent. tom. 3. disput. 6. q. 2. punct. 10. Zerola, verbo, hora part. 2. §. 10. Flamin. de resignat. lib. 1. quaest. 9. num. 8. Bellar. d. lib. 1. de bonis operibus cap. 18. Azor. d. lib. 10. cap. 7. q. 4. Petr. de Ledesma d. part. 2. tract. 9. cap. 4. Vasquez in opusc. de beneficijs, cap. 4. §. 1. artic. 2. dub. 5. num. 71. Filiuc. d. tract. 13. cap. 2. quaest. 11. num. 248. Garcia de benef. part. 1. cap. 1. num. 132. Reginald. d. lib. 18. num. 145. & 156. Paulus Squillus de obligat. clericor. part. 1. dub. 33. num. 68. Ioannes Malderus d. tract. 10. cap. 2. dub. 3. Bonacina cit. disput. 1. q. 5. puncto 1. Lessius tamen d. lib. 2. cap. 37. dub. 9. numer. 53. tanquam verum existimat, tot committit peccata, quot sunt horæ canonicæ. Fateor magnam esse huius viri auctoritatem, non tamen illius vestigijs modo possum adhærere, imò contrariam opinionem mi omnino Veriorem duco.

7 Quarto quæres. An clericus excommunicatus tenatur ad recitandum officium divinum? Affirmativè respondetur, dummodo tamen cū alio non recitet, neque dicat Dominus vobiscum, quavis Abbas, vel Abbatisa sit existens in suo monasterio; vide Archidrac. in cap. presbyterum. 28. dist. Sylvest. num. 4. Turrecrem. hic num. 11. quemadmodum etiam non exculantur à dicendo officium degradati, aut suspensi, huiusmodi enim tenentur ad ea, quæ sunt oneris, nō autem honoris, de quo vide Navarr. d. cap. 7. num. 17.

8 Quintò quæres. An teneatur quis ad recitandū à tēpore acceptatæ tantū beneficii collationis, aut nō aliter nisi captæ possessionis? Respōdet Navarr. d. cap. 7. nu. 29. ex eo quod collationē acceptavit; illico ad recitandum quæpiā obligari;

contrarium tamen tenet *Suar. d. lib. 4. cap. 19. num. 6.* ubi plenissime vide quæstionē, & hæc sufficiat prælibare, reliquas verò quæstiones ad materiam spectantes de restitutione scilicet, & quomodo sit faciendâ, & de causis excusantibus à recitandi obligatione, & similibus prosequere cum supra citatis, præsertim *Navarr. & Suar. allegatis locis.*

9 In Glossa, verbo, *Vigilia.*

Appellat ergo Glossa horas Canonicas vigiliâs (sic enim à iure vocari solent) ex eo, quia vigilantè, & non oscitanter recitari debent, de quo vide *Navarr. de horis Canon. capit. 19. num. 1.* consonat *Hosiens. in cap. 1. de celebratione missarum per totum.*

10 In eandem Glossam, ibi, *Sed dic quod bene potuit.*

Probat Glossa *E-leutherium* episcopum posse se obligare hic pro suis clericis ad hoc, ut recitent; & consequenter posse quæpiam factum alienum promittere: circa materiam vide *Covar. in cap. quavis pactum de pactis in 6. 2. part. §. 5. à num. 2. & 7. Gutierr. de iuramento confirmatorio 1. part. cap. 44 à num. 2.* dicentem, communem opinionem esse. *Seraphinum de privilegijs iuramenti privilegio. 87. Felin. in cap. ex rescripto de iure iur. num. 15.* qui Glossam nostram singularem appellat.

11 In eandem Glossam, ibi, *Consuetudinem novam.*

Decidit posse episcopum in sua diocesi inducere consuetudinem, ut iuxta novam formam officium divinum dicatur, quâ Glossam quoad hoc memorabilem appellat, *Navarr. de hor. Canonic. cap. 11. num. 27.* ubi eam pro alio tempore, sequutus fuit, nunc autem post publicationem breviarij *Pij. Quinti* maior est dubitatio de qua etiam vide posita ad *cap. novit. distinction. 12. & ad cap. de ijs, num. 1. & 3. eadem distinct.*

CAP. Presbyter. II.

S V M M A R I U M.

- 1 Præceptum recitandi est in iure expressum.
- 2 Officium divinum debet recitari ordine non præpostero.
- 3 Præceptum recitandi adimplet, qui simul omnes horas, recitat, dummodo sit ante mediam noctem.

4 Septem sunt hora Canonica, & optimè fuerunt distributa.

5 Non est necessè quod matutina, & nocturni media nocte dicantur.

6 Vtrum peccet qui officium unius diei omittit pro officio alterius?

IN textu. Ponit textus obligationem sacerdotum, & præscribit modum, & formam recitandi, unde colligitur in iure Canonico præceptum, & modum recitandi expressum esse, ut videre est per *Suar. d. 2. tom. lib. 4. de horis. Canonic. cap. 16. num. 7. & 8.*

In text. ibi, *Matutinali officio expleto, iuncto, ibi, Canendo Primam, Tertiam, Sextam, Nonamque persolvat.*

Obligat textus hic ad recitandum officium hora debita, ordine non præpostero, unde si quis recitaret horam ante horam, veluti Tertiam ante primam, vel n. utando versus, aut Psalmos, peccabit mortaliter secundum *Paul. Fusc. de visitatione d. lib. 1. cap. 2. num. 19. Pelagium de plant. ecclesia lib. 2. cap. 27. Navarr. in Manuali cap. 25. num. 97. & de horis Canonic. cap. 1. numer. 2.* Contrarium tamen tenet *Suar. d. tom. 2. lib. 4. cap. 24. per totum, & de horis Canonicis, cap. 1. numer. 2. Lessius de iust. lib. 2. cap. 37. n. 80. Bonacina de horis canon. disputat. 1. puncto 4. num. 2. Azor. dicto lib. 10. cap. 10. questione 1. Filiucius d. cap. 8. questione 8. numer. 232. Vasquez in opusculo de benef. capit. 4. §. 1. articul. 2. dubit. 4. quam opinionem ego probabiliorem iudico; imò addo cum citatis auctoribus, eum, qui ab amico ad recitandam primam invitatur, quavis nondum laudes, vel matutinum recitaverit, posse sine peccato ordinem invertere.*

In textu, ibi, *Horis competentibus.*

An adimpleat obligationem recitandi ille, qui horas Canonicas simul recitet, non statutis horis, dummodo sit ante mediam noctem? Affirmat *Navarr.* ubi proximè n. 49. in fine quidquid contradicat *Turrec. hic num. 3.* Verùm quidquid dicat hic auctor, communis doctorum opinio tenet, tempus recitandi divinum officium incipere à media nocte unius diei, usque ad mediam noctem alterius inclusivè; ideoque præceptum observabit, qui intra id tempus recitaverit. Ita *Soar. d. lib. 4. cap. 27. num. 11. Lessius d. cap. 37. num. 79. Azor d. lib. 10. cap. 9. quest. 5. Filiucius tom. 2. tract. 23. cap. 8. Bonacina disput. 1. quest. 3. puncto. 3. nu. 10.* ergo nihil oberrat hoc vel illo tempore recitare, dummodo fiat intra illud spatium temporis præscriptum.

In eun-

In eodem textu, ibi, Septennarius sacratus numerus.

textus, septennarium esse horarum Canonicarum numerum, atque sacratum, quapropter distributum fuit convenienter divinum officium in septem horas, quas Canonicas appellant, de quo etiam videndus Paulus Fusc. d. cap. 20. no. 11. commendans maxime hunc textum nostrum, & vide Navarr. de horis canonicis. cap. 21. sub. num. 5. dicentem septem horarum Canonicarum institutionem esse antiquissimam, & congruentissimam. Caietan. in summa, verbo, hora Canonica. vers. Quoad secundum, & reliqui sum. mittz. p. 2. tero. naes. lacilissime Suar. d. tom. 2. lib. 4. cap. 6. per totum fundatur textus in autoritate Psalmi. cap. 18. ibi Septies in diem laudem dixi tibi.

In textu, ibi, in fine, Ergo his temporibus.

Arguit hic Pelagius quod matutinae, & nocturni non nisi media nocte sunt recitandi, hoc tamen non est ita precisum, ut debeat observari, imò aliter de consuetudine fuit introductum, vide Suar. d. lib. 4. cap. 15. a num. 2. & sequentibus Navarr. d. cap. 10. num. 50.

Satis utile, & huic nostrae aetati necessarium duxi, illa hoc loco resolvere quaestione: Vtrum mortaliter an venialiter peccet, qui officium unius diei commutat pro officio alterius v. g. occurrat officium feriae quintae, satis? quidem laboriosum, illis praecipue, qui animo nauseabundo ad divinas laudes accedunt. Quæritur modo, utrum possit clericus (quorum multos nosstra tulit aetas, alia magis, ac venationi, quam recitationi deditos) redimendi temporis causa, omisso illo officio, aliud feriae tertiae, vel feriae quartae recitare? Prima opinio affirmat talem clericum solum venialiter peccare, quia adimplet præceptum quoad substantiam, quavis deficiat quoad modum illud adimplendi. Hanc opinionem tenent Vasquez in opusculo de benef. cap. 4. dub. 2. Azor. d. lib. 10. capit. 10. questione 2. Lesius de iust. lib. 2. cap. 37. num. 77 Valentinus tom. 3. disp. 6. questione 2. punct. 10. 6. Quid si recitandum Zerola in praxi episcop. part. 1. verbo, Hora canonica num. 6. Vega in sum. part. 1. capit. 117. casu. 57. Sylvest. verbo, hora questione 12. num. 15. Secunda opinio omnino contraria asserit in tali officiorum commutatione committi peccatum n. c. r. t. l. e. Illam tenent Soar. d. lib. 4. capit. 11 numer. 6. & cap. 22. numer. 12. & 14. Garcia de benef. part. 1. cap. 1. num. 150. Reginal. d. lib. 18. numer. 177. Bellarm. tom. 3. lib. 1. controvers. 3. cap. 18. Filiucius d. n. stat. 23. cap. 8. questione 2. num. 186. & capit. 7. questione 3. Tabiena, verbo, hora questione 10.

Navarr. de orat. capit. 19. numer. 201. Jacob de Grassijs d. lib. 2. cap. 51. numer. 10. Pulcrab. part. 1. lib. 1. cap. 6. concl. 6. Emmanuel Roa. 29. in sup. ma. loma. prima. cap. 141. numer. 3. & quest. 7. regu. como primo. quaestione 42. artic. 8. Ferr. Ladesp. in summa part. 2. tradat. 9. capit. 4. conclus. 16. Ratio pro hac parte est, quia ecclesia non solum præcipit divini officii recitationem in communem, & veluti in genere, sed præcipit recitationem huius officii in particulari: ergo qui facit contrarium, violat præceptum ecclesiae in se gravi, & consequenter peccat mortaliter, fateor, diu anxius, & incertum habuisse animum, in qua potius partem inclinaret, dum paria utriusque auctoritatis pondera decantabant. Si tan cum hominibus veteris pijs, Deoque devotis agendum sit, ego illos ad secundam opinionem amplectendam ad hortarer, & sanè, quid homini dulcius, aut optabilius potest in terris evenire, quam cum Deo miscere colloquia, quae erunt dulciora, quò fuerint longiora. Quis præterea tanta amenitæ, aut infantia invenitur homo, qui non plures faciat, si Regem per longum temporis spatium alloquatur? Quid ergo de Deo sentiendum omnium Regum Rege, & omnium dominantium dominatore, ad cuius numen, & sinus qui confugiunt, rerum suarum eventus habent felicissimos. Audi Petrum Angelum Bargaum in epigrammate ad Alexandrum Medicum, qui habetur folio. 377. libri Syriados.

Ad proceres caeli quicumque in parte receptos
Confugit & supplex hic sibi poscit opem
Irrita non semper sentit sua vota precesque.
Nec semper surdis auribus esse Deum.

CAP. Clericus victum. III.

S Y M M A R I U M.

- 1 Clericus tenetur ad recitandum, quavis habeat beneficium tenue.
- 2 Non prohibetur clericus exercere agriculturam ad sui sustentationem.
- 3 Clericus potest mercari necessitatis causa.

IN textu. Qui asserit posse clericum non habentem congruam sustentationem, victum, & vestitum sibi aliquo officio, vel agricultura quaerere, dummodo tamen officium divinum recitare non desinat, unde colligitur clericum teneri ad horas recitandas, quantumvis beneficium tenue. & eius

cius alimonie insufficientis habeat, vide Hostiens. in cap. 1. de celebratione missarum, & in summa titulo de consecratione ecclesie, & à quibus vers. die secū dum S. Antonin. 3. part. titulo 13. capit. 4. §. 1. Sylvest. verbo, hora miv. 3. Farretrem. in cap. proximo num. 8. hac distinct. Navarr. de horis, Canonie. di. capit. 7. num. 27. Paulus Fuf. de visitatione lib. 1. cap. 20. num. 25. Azor lib. 10. cap. 3. quest. 3. Abb. in cap. suam nobis de simon. tit. 10. Suar. 2. tom. de religion. lib. 4. de horis Canonie. cap. 21. num. 6. quanvis non consentiat in rigore huic opinioni Tolet. lib. 2. institut. cap. 14. num. 4. Valent. 3. tom. disp. 6. quest. 2. punct. 10. Armil. in summa, verbo, hora num. 1. licet contrariam opinionem secuti fuerint aliqui ex quibus fuit Sotus lib. 10. de iustitia quest. 5. art. 3. fr. Emman. Rodrig. in sum. cap. 140. num. 3. & alij, quos refert. Suar. ubi proxime num. 1.

2 In Glossa, verbo, *Agricultura.*

Non prohibet Glossa posse clericum agriculturam exercere, quærendi victus causa, ut per Marantam de ordine iudic. part. 4. dist. 9. num. 65. pagin. 147. Vnde colligitur agriculturam non esse artem sordidam, & ex illis, quæ prohibentur à clericis exerceri, ut asserit. Tiraquel. multis adductis de nobilit. cap. 32. num. 3. ubi tenet non amittere quempiam nobilitatem ex eo, quod agriculturam exercet, & ibi multa de huius artis præstantia numeris sequentibus videbis.

3 Ad eam Glossam, in *Additione*, ibi. *Sed ipsa mercatio debet esse honestatis conscia.*

Tenet ergo Glossa non posse clericos mercari, neq; negotiari, nisi interveniēte iusta causa, victus scilicet, aut vestitus necessitatis, vel simili. Hoc enim casu non dicitur clericum mercaturam facere, vide Strach. de mercatura part. 3. num. 5. & 6. & part. 1. num. 53. faciāt quæ docet D. Thom. 2. 2. questione 77. articul. 4.

4 In Glossa, verbo, *Vigilijs*, ibi, *Cum de altario debeant vivere.*

Opponit Glossa contra resolutionem principalem ad textum, de quo supra, & solvit ibidem; similiter solvit Navarr. de horis Canonie. di. cap. 7. num. 27.

CAP. Clericus. IV.

SUMMARIUM.

Clericus potest artificio aliquo sibi victum querere.

IN textu. Ait textus posse clericum sibi artificio aliquo victum querere. Vide Strach. de mercatura d. 1. part. num. 53. cum etiam Apostoli hoc designati fuissent, ut de se ipso profiteretur Paulus Actuum 20. ibi Ad ea, quæ mihi opus erant, & his, qui mecum sunt ministraverunt manus istæ. refertur in capit. 1. 21. questione 1. eandem nostri textus conclusionem probat Vivius tomo primo comun. opin. lib. 4. tit. 11. numer. 43. veri. & concisum pagin. 565. Navarr. commento 2. de regular. num. 37. Neque viris Sanctis indecorum, aut ignominiosum est, alicuius honestæ artis exercitio victum sibi querere. Nam D. Lucas pingendo, & Divus Antonius terram colendo, fiscellasque iuncis texendo, congruam vitæ sustentationem perquirebant. Quapropter clericis per sacros canones permissum est, opera rusticalia exercere; canistra viminibus texere, humum ligonibus exhaurire; hortenses areolas dividere; plantas ordinatim disponere; iunculos inferre, apum alvearia cavatis corticibus consuere, vineas amputare; domos reficere; retia piscandis piscibus construere, & alia similia; dummodo ecclesiæ munera non impediuntur, ut optimè observavit Stephan. Gratian. disceptat. forens. cap. 57. num. 27.

CAP. Clerici. V.

SUMMARIUM.

Episcopus debet pœnam imponere clericis non recitantibus.

IN textu. Probat episcopus arbitrio suo debere imponere pœnam clericis contemnentibus officium divinum recitare, ac proinde obligare eos ad fructuum restitutionem, de quo vide Dec. in cap. cum omnes de constitut. colum. 2. Angel. in summa. d. verbo, Hora Canonie. §. 5. Navarr. dicto capit. 7. num. 31. addicentem decretum Concilij Lateranensis, sub Leone X. in quo hæc pœna fundatur. Sot. de iustitia lib. 10. questione 5. articul. 6. & ferè omnes supra citatos; præter eos conducit ad textum, quod notasti ad capit. 1. hac distinctione in principio.

DISTIN-

DISTINCTIO. XCII.

CAP. Cantantes. I.

S Y M M A R I V M.

- 1 In ecclesia non voce solùm, sed corde est canendum.
- 2 Cantus ecclesiasticus incepit à tempore Divi Ignatij.
- 3 Multi cantum ecclesiasticum reprobaverunt.
- 4 Musici ferè omnes sunt deperdita vita.
- 5 Reijcienda est curiositas, & lascivia in cantu ecclesiastico, & nimia modulatio.
- 6 Cantus organicus non est licitus regularibus.
- 7 Cantores canendo in ecclesia cantum organicum, peccant per Navarrum.
- 8 Theatrali more nõ est in ecclesia canendum, neque in ea ludos Theatrales decet exerceri.

AD textum. Adducit hinc Gratianus auctoritatem Apostoli ad Ephesios 5. qua probat in ecclesia non solùm voce, sed animo, & corde esse canendum, eandem resolutionem probat fr. Emman. Rodrig. question. regularium tomo primo questione 40. artic. 1. post principium. Navarr. de horis Canonic. cap. 13. num. 1. Alphonsus de Leon in servitut. sacerdot. col. 8. in principio. Spinus in Specul. testamentorum Glosa 3. principalis num. 67. facit præterea quod inquit D. Hieronym. relatus in cap. non mediocriter de consecrat. distinctione 5. ibi Non enim verbis tantùm, sed corde orandus est Deus, & ideo melior est quinque psalmorum decantatio cum cordis puritate, & serenitate, & spirituali hilaritate, quam totius Psalterij modulatio. Adducit Cosmas in pragm. sancti tomo 2. tit. quando dicunt officia modulentur folio 128. columna 2.

2 In textu, ibi, *Cantantes.* Cantus in ecclesia incepit à tempore Divi Ignatij, ut ex Nicephoro in historia ecclesiastica, Soto, & alijs, refert frater Emmanuel Rodrig. d. questione 40. artic. 1. statim in principio.

3 In eundem textum, ibi, *Non*

voce, sed corde. Ex his verbis Hieronymi non defuerunt, qui cantum ecclesiasticum vehementer oppugnaverunt. Hilarius quidam vir Tribunitius cantum ecclesiasticum spernebatur; huius Hilarij meminit Augustin. lib. 2. retract. capit. 11. sed contrarium ex eodem Augustino, & alijs Patribus comprobatur latissime Stephanus Durantes de ritibus ecclesia lib. 3. cap. 21. numer. 5. & sequentibus, & numer. 8. ubi huius textus meminit Concil. Trident. session. 23. cap. 18. Cæterum tales ad psallendum in ecclesijs constituti, debent esse quorum mens cum voce concordet.

Verùm hodie musici, qui cantorum vice funguntur, dissolutissimi sunt, adeo ut adagium populo dederint misicè vivere, hoc est dissolutè, & effeminate, ut clamat idem Durant. numer. 9. 10 & 11. & Durand. in rationali divinorum officiorum lib. 2. cap. 2. num. 4. & lib. 5. capit. 2. numer. 65. & sequentibus, vide cap. clerici num. 11. distinctione 21.

In textu, ibi, *Fauces dulci medicamine lenienda.* Monet ergo D. Hieron. cantores ecclesiasticos, ut honestè, religiose, & non lascivè in ecclesia decantent de quo extat decretum Concilij Tridentini. de observandis, & evitandis in celebratione missæ, sessione 22. Religiosum autem cantum iudicat D. Bernardus in epist. ad Arimayen. Qui ita est gravitate plenus, ut neque lasciviam resonet, neque rusticitatem; qui ita est suavis, ut non sit levis, ita demulcens aures, ut promoveat corda sensum litteræ non evacuans, sed sacundans, alioquin (ait) non est levis iactura gratie spiritualis levitate cantus adducit à sensu, utilitate, & plus sinuandis attendere vocibus, quam rebus insinuandis, quam epistolam refert, & multis exornat Ioann. Maubert. in Roseto spirituali, distinctione 1. titul. 15. capit. 2. membro 2. §. 1. folio 149. Vnde cantare Domino pro vitijs subiugatis, pro adversis superatis, pro promissis præmijs antiquorum exemplo debemus, teste eodem Bernardo in expositione Cantorum, sermone 1. divinus ille Cantor hoc etiam probat Psalm. 32. ibi, Bene Psallite illi in vociferatione; non parva virtus est, ut in modo ipsius cantionis liberè fiat, quæ principaliter in ecclesia instituta est, propter excitandos pie devotionis affectus, & ob gloriam divini cultus. In cantu ergo ecclesiastico præcavenda est curiositas, & vana fractio vocis, unde confiteretur idem Bernardus in meditationibus cap. 11. Sape (inquit) ad sacrum ministerium vocem meam fregi, ut dulcius cantarem, & magis delectabar in vocis modulatione, quam in cordis compunctione, Valde igitur erit evitanda in cantu ecclesiæ huiusmodi curiositas, quam etiam prohibet extravagantia doctorum Patrum de vita, & ho-

nesta. clericorum inter communes vers. nonnulli.

6 Et ideo bene resolvit idem fr. *Emman. Rodrig.* ubi proximè, non esse licitum apud regulares cantum organicum in divinis officijs, quia potest *insurgere* aliqua occasio peccandi, imò peccatum committere cantores, qui in missa, & horis Canonicis cantum organicum canunt, dicit *NAVARR. de horis Canonic. cap. 16. num. 32. cum sequentibus.*

7 Multa de cantu ecclesiastico scribit fr. *Emman. Rodrig.* ubi proximè, & de eius prohibitione. *D. Thom. 2. 2. quæst. 91. artic. 1. & sequenti,* disputans an in laudibus divinis debeant cantus assumi.

8 In Glossa, verbo, *Theatrales.*

Collige ex Glossa non esse in ecclesia canendum theatralico more, idest, corporis gestus exercendo, quos magis ostentationescaula, quàm devotionis faciunt, veluti histrionis, & comici, unde ait *D. Chrysostomus homil. 19. in capit. 6. Matthæi in hæc verba. Cum autem oratis non gestibus corporis, neque clamoribus vocis, sed intentione optime voluntatis orationum vota reddamus,* similiter *D. Thom. 2. 2. d. quæst. 91. art. 2. ad secundum,* intelligit *D. Hieronymum* in nostro textu reprehendisse eos, qui theatrico more in ecclesijs divinas laudes decantabant, de quo vide etiam *Durant. lib. 3. cap. 21. numer. 8. Fuscum de visitat. lib. 1. cap. 26. sub num. 1. ubi episcopos monet, ne in ecclesijs, & divinis officijs theatrales ludos exercere permittant.*

C A P. In sancta. II.

S V M M A R I V M.

- 1 Diaconi non debent assumere officium cantorum in ecclesia.
- 2 Ad ecclesija cantores sunt eligendi homines probata vita.
- 3 In ecclesijs profana cantilena non debent decantari, quanvis sint honeste.
- 4 Non erit decantandum in ecclesia iocose, & cachinanter?

IN textu. Damnat textus consuetudinem, quæ in curia Romana inolevit, per quam Diaconi sibi officium cantorum assumebant, cum ipsi deberent solum inter missarum solemnias evangelicam lectionem decantare; vide *Suar. optimè ad*

hunc nostrum textum, & eius resolutionem *d. tom. 2. de religion. lib. 4. de oratione vocali capit. 9. & nu. 4. vers. Quarto dicimus,* ubi varios huius textus enumerat intellectus.

In textu, ibi, *Quare congrua vita negligatur.*

Deducitur ergo ex his verbis Pontificis, eligendos esse ad ecclesija cantores homines probata vitæ; non autem deperditæ. Adverte cum *Durant de ritibus ecclesija lib. 3. cap. 21. num. 9. 10 & 11. unde Lindan. lib. 4. Panoplia. cap. 78* hos deperditos cantores è choro deijci optabat, propter morum cum divinis laudibus dissonantiam, & è contrario in ecclesijs cathedralibus cantores psalmodum intelligentes, & Deum vita simul, & voce moderata, potius quam in condito garritu laudantes, eligi cupiebat.

Ex quo sequitur non esse in ecclesijs profanas, licet honestas, cantiones decantandas, quia Deo non placet spirituali gravitati divini officij profanas, & leves cantilenas miscere.

Similiter non iocose, & cachinanter in ecclesia decantare debetur, de quo vide *NAVARR. de horis Canonic. cap. 16. num. 43.* ita etiam debent divina officia, præsertim defunctorum missas, non festinanter celebrare, sed debita reverentia, ita ut audientes non deturbentur, vide eundem *NAVARR. ubi proximè, num. 22.*

C A P. Non liceat. III.

S V M M A R I V M.

- 1 Episcoporum est eligere divini verbi prædicatores.
- 2 Ipsi etiam Episcopi debent ex officio prædicare in sua diocesi non verò in aliena, idemque de parochis sentiendum.

IN textu. Colligitur ex hoc textu utros doctrina sanos, & morum probitate conspicuos ab episcopis esse eligendos, qui prædicatores, & divini verbi seminatores, concionandi munus, cum animarum utilitate, valeant exercere. *Concil. Trid. sess. 5. de reformat. cap. 2.* Quando igitur non fuerit in contrarium immemorialis consuetudo, pastoralis episcoporum sollicitudini incumbit prædicatores deputare. *Zerola in praxi episcop. par. 1. verbo, prædicatio, §. 7. Franciscus Leo in thesauro fori*

fori Eccles. part. 1. cap. 8. num. 4. Armendar. in addit. ad recopil. legum Navarra lib. 4. tit. 30. l. 3. de predicato-
ribus sacra script. numer. 2. Campanil. in divers. iuris
rubr. 12. cap. 13. num. 13. & 14. Vnde colligit Ar-
mendat. citatus, num. 21. In ecclesijs cathedrali-
bus nihil posse capitulum in electione concio-
natoris, sed integram illius electionem, & de-
putationem penes episcopum versari, Nam
optimi est pastoris felicia pascua, & herbosos
montes suis ovibus omni cum solertia inda-
gare; constat verò sanctum divini verbi præ-
dicationem esse pabulum animabus saluber-
rimū; ergo id muneris episcopali inhæret cu-
ræ. Deinde, episcoporum est, errantes oves ad
Christianæ religionis præsepia adducere: sed
(teste D. Chrysof. homil. 5. ad popul. Antioch.) magna
est divini verbi efficacia ad animas Deo con-
vertendas: ergo prædicatores eligere munus
est episcoporum. Tandem D. Gregor. lib. 1. epist.
in dictione 9. capit. 24. ingeniosè observavit, ideo
pastoralem baculum esse propriume piscopo-
rum insigne, quia illum maximè decet Evan-
gelij verbo oves pascere.

2 Neque solum episcoporum est, conciona-
tores eligere, ad Dei verbum in toto suæ diœ-
cesis ambitu disseminandum; sed ipsi etiam
episcopi debent esse præcipui Evāgelij, sacreque
doctrinæ buccinatores, ut colligitur ex citato
Tridentini loco, & sess. 5. de reformat. cap. 5. Campanil.
in diversorio iuris Can. rub. 12. cap. 13. num. 13. Blasius
Viegas in cap. 2. Apocal. sect. 7. & D. Hieron. apud eun-
dem sect. 1. Quavis autem cap. In novo distinct. 21.
habeatur, maximum esse episcoporum privile-
gium, per totum mundum prædicare, ex Doc-
toribus tamen constat, id maximè decere intra
propriam diœcesim, quia extra illam non illis
conceditur prædicatio, cum possit prohiberi
ab ordinario eiusdem diœcesis. Quod ita fuisse
declaratum per Clement octavum refert praxis
nova episcop. part. 2. cap. 3. num. 16. Fusc. de visitat. lib.
2. cap. 20. num. 23. Aloysius Riccius in decis. Curie Ar-
chiep. Neapol. decis. 180. part. 2. & in praxi fori eccles.
decis. 543. in 1. edit. & resolut. 465. per totam in 2.
edit. Campanil. cit. num. 7. in principio. Stephanus
Gratian. disceptat. forens. cap. 393. à num. 9. Præci-
pua verò tempora, in quibus debent episcopi
prædicare, vel ad id muneris contionatores
destinare, sunt tempus Quadragesimæ, & Ad-
ventus, prout ex Concil. Tridentin. sess. 24. de re-
format. capit. 4. aperte deducit Armendar. citat.
numer. 28. & 29. De obligatione parochorum
ad Evangelium prædicandum vide NAVARR. in
man. cap. 25. num. 135.

CA P. Si quis ordinatus. IV.

S V M M A R I V M.

- 1 Episcopus non receptus ab ecclesia, ad
quā fuerit electus, non potest exer-
cere officium Pontificale in ea diœ-
cesi, ubi existit, quanvis possit sa-
cerdotale munus exercere.
- 2 Episcopi titulares non possunt in aliena
ecclesia ordines celebrare, neque
alia Pontificalia exercere, absque li-
centia episcopi loci, sub pœna suspē-
sionis ab officio per annum.
- 3 Episcopus licet non sit titularis, non po-
test in aliena ecclesia Pontificalia
exercere, neque ordines conferre il-
lis, qui non sint subditi episcopo loci
illius, in quo ipse est, absque licentia
proprij episcopi.
- 4 Episcopus conferens ordines in aliena
diœcesi suspenditur.
- 5 Non potest Episcopus in loco exempto
pontificalia exercere, absque licen-
tia superioris loci, & Ordinarij, in-
tra cuius diœcesis fines sit locus ille
exemptus.
- 6 Quæ veniant nomine Pontificalium?
- 7 Insignia Pontificalia, quæ sint?
- 8 Propter scandalum minuitur, aut remit-
titur omnino pœna delinquenti.

IN textu. Episcopus, qui non recipitur ab
ecclesia, ad quam fuit electus,
& ordinatus, propter populi cōtentionem, vel
aliam similem causam, non autem ob culpam
suam, non poterit in diœcesi, ubi existit, offi-
cium episcopale, sed tantummodo sacerdotale
exercere. Notat Præpositus hîc Turretem. ibidem,
nu. 5. illicitum enim censetur exercere episco-
pum ordinis potestatem, & similia in aliena
diœcesi, ut advertit Covar. variar. resolut. lib. 3.
cap. 20. sub num. 3.

Ex quo colliges primò, episcopos ecclesia-
rum existentium in partibus infidelium, qui
titulares, seu annulares appellantur, non posse
quempiam ordinare, vel alia officia episcopa-
lia exercere, absque licentia episcopi loci, ubi
commoratus fuerit, sub pœna suspensionis per
annum, ab exercitio Pontificalium vide Alujs.
Riccio. in praxi fori ecclesiast. resolut. 495. in notabilibus

de materia episcoporum num. 1. & 2. Henricus in summa
lib. 11. cap. 17. §. 4. in fine, littera A. Azor institution.
moral. part. 2. lib. 3. cap. 48. questione 6. Galet. in Mar-
gariia casuum conscientia, verbo, episcopus pag. 100.
novissime Augustinus Barbosa de officio, & potestate
episcopi part. 2. allegat. 6. num. 1. Trident. sess. 14. de re-
formatione cap. 2. Franciscus Leo. in Thesuro fori ec-
clesiast. part. 3. cap. 8. num. 16. epit. 1. cap. 4. numer. 24.
faciunt quae notat Vgolin. de officio, & potestate epis-
copi capit. 4. §. 14. numer. 4. & sequentibus. Gon-
calves tamen ad regul. 8. cancellaria Glossa 43. num.
199. & 200. dicit, episcopos non receptos à
sua diocesi propter impiorum proterviam,
posse omnimodam iurisdictionem exercere
extra suam civitatem, petita licentia Episcopi
loci, quanvis non obtenta, per textum in Cle-
ment. unica de foro competentis; Sayr. de censuris lib. 2.
cap. 21. num. 28. in fine. At Garcia negat posse hu-
iusmodi episcopum alternativa uti, tom. 1. part.
5. §. 10. num. 469.

2 Colliges secundò, episcopos quanvis non ti-
tulares, existentes in aliena diocesi, non posse
pontificalia exercere, neq; ordinare personas
non subditas illi ordinario, in cuius diocesi
existunt, absque licentia proprii episcopi, ita
Trident. sess. 6. de reformat. cap. 5. Navarr. cons. 11.
de cleric. excommunicat. numer. 1. & sequentibus.
Cened. ad Decret. collectan. 52. Gutierr. Canoniar.
lib. 1. cap. 26. num. 26. Flamin. de resignat. lib. 1. quest.
17. num. 17. Petrus Ledesma in summa part. 1. de sa-
crament. ordinis, capit. 8. conclusione 4. dubio 4. Praxis
episcopalis 1. part. verbo, Archiepiscopus num. 2. pagin.
16. & part. 2. verbo, episcopus pagin. 45. Barbosa d.
allegat. 6. num. 10. Salzed. ad Bernard. in practic. cap.
26. littera A. Armend. in additionibus ad Recopilat. le-
gum Navarre in lib. 1. titul. 18. l. 7. Campanil. in diver-
for. iuris Canonie. Rubric. 9. capit. 5. numer. 6.

3 Colliges tertio, episcopum, licet non annu-
larem, ordinantem personas alterius diocesis,
aut alia pontificalia exercentem, absque licen-
tia ordinarij loci, ab officio episcopali esse sus-
pendendum, vide Trident. d. sess. 14. de reformat.
cap. 2. Campanil. d. Rubr. 6. cap. 1. & 2. & Rubr. 9. c. 4.
& 5. per totum, ubi in principio ait huiusmo-
di episcopum peccatum committere. Barbosa
ubi proximè d. allegat. 6. num. 4. Navarr. d. consil.
11. Salzed. ad Bernard. in practic. d. cap. 26. in Glossa
verbo, sine licentia sui praesulis, vers. tertius casus est.
Bonacina de censur. disputatione 3. questione 6. pun-
cto 5. num. 21. Tolet. in summa lib. 1. capit. 9. num. 3.
Henricus in summa lib. 13. de excommunicat. cap. 38. §.
1. num. 1. nec ab hac suspensione liberatur epis-
copus, qui inadvertenter in aliena diocesi
calices, & corporalia benedicit, vide Navarr.
ubi proximè in praxi episcopali part. 2. verbo, epis-
copi num. 2. Leonem in Thesuro fori ecclesiastici part. 3.
cap. 8. num. 15.

4 Colliges quarto, non posse episcopum, aut

titularem, aut non titularem conferre ordines,
nec pontificalia exercere in loco exempto, si-
ne licentia superioris loci, & episcopi illius
diocesis, intra cuius fines locus exemptus con-
stitutus sit, Refert sic decisum fuisse Aluy. Ricc.
in praxi fori ecclesiastici post resolutionem 495. in no-
tabilibus de materia episcopi. Galet. in Margarita ca-
suum conscientia d. verbo, episcopus pagin. 100. Ar-
mend. d. loco numer. 35. & num. 68. Barb. d. allegat. 6.
numer. 12 & 13. cum sequentibus, ubi plura vi-
debis.

Nomine autem pontificalium, veniunt or-
dinum celebratio, chrisma, virginum, seu Ba-
siliarum consecratio, & similia, notat post
Glossam verbo, à pontificalibus in extravaganti
suscepti regiminis de elect. Barbosa dicta allegat. 6. nu-
mer. 5. & alij, quos ibidem refert.

Insignia pontificalia, quibus episcopus uti-
tur, sunt mitra, chiroteca, baculus, dalmatica,
& sandalia, vide Isidor. Moscon. in suo tractatu de
mag. militantis ecclesie par. 1. lib. 1. cap. 8. vers. orna-
menta, Campanil. d. Rubr. 9. cap. 5. numer. 3. quibus
addit Muzzetta cappam pontificalem, & gale-
rum, quem dicit duplicis formae debere esse;
alterum simplicem, & alterum quo utatur in
solemnibus comitatibus equitando, utrumque
tamen ex lana fabricatum, & serico, viridique
contextu exornatum, iuxta modum ceremo-
nialis, lib. 1. cap. 3.

In Glossa, verbo, *iudicare, ibi,* 7
Nisi scandalum timeatur. Inquit

Glossa
posse excommunicari populum, qui episcopum
non recepit, si iustam causam non proponat,
dummodo ex tali excommunicatione scanda-
lum non timeatur; ergo propter scandalum mi-
nuitur, aut omnino remittitur poena delinquen-
ti; notat Tiraquei. ex hac nostra Glossa in tract.
de panis cap. 46. num. 1.

CAP. Si quis episcopus. V.

SUMMARY.

- 1 Episcopus non receptus à populo, ad quem
fuit electus, non potest ius alterius
episcopatus assumere.
- 2 Potest redire ad primum episcopatum
translatus ad alium, & in illo non
receptus.

Episcopus qui non accessit ad ecclesiam,
cuius est, licet non sit sua culpa, non poterit
aliquid

aliquid iuris sibi assumere ab ecclesia, in qua existit, de quo vide posita ad cap. proximum, supra, quæ omnia hîc adaptantur.

2 In textu, ibi, *Honoris sit, & ministerij particeps.* Ex hoc deducitur illa quæstio. Vtrû episcopus translatus ad episcopatum, in quo non fuerit admittus absque culpa sua, possit iterum ad primum redire? de quo vide *Rebuff. in practi. beneficiorum fol. 306. num. 12.* affirmat *Abb. conf. 101. num. 1.*

C A P. Si qui episcopi. VI.

S Y M M A R I V M.

- 1** *Deponitur episcopus, qui voluerit vim inferre presulibus aliarum parochiarum.*
- 2** *Non vacat beneficium episcopi promoti ad episcopatum, à quo non fuit receptus.*
- 3** *Non potest deponi nisi per Papam episcopus, qui episcopatum renuntiavit.*
- 4** *Quomodo fiat hac depositio tã iure antiquo, quàm noviori spectato.*

1 **I**n textu. Si episcopus nominatus ad ecclesiam, à qua nō fuerit receptus, voluerit occupare alias ecclesias, & vim inferre earû presulibus, debet deponi ab episcopali dignitate, ne autem à sacerdotali, in qua ante erat.

In vers. Ubi prius fuerat.

2 Collige ex textu, quod ille, qui fuit promotus ad episcopatum, & non fuit receptus à populo, non caret beneficio antea obtento, ex eo, quia non possidet episcopatum, ad quem fuit electus, ac proinde non vacat primum beneficium. Vide *Cardinal. in Clement. in plerisque, §. Quid si Licentiat. num. 3. de electione.* Ex qua doctrina hanc statue certam cōlusionem. Beneficia obtenta vacant ipso iure, per promotionem ad episcopatum, solum post adeptam possessionem, & cōsecrationem, vel postquam præfixû consecrationis tempus elapsum fuit. *Trident. sess. 7. cap. 9. & sess. 23. de reformatione capit. 2. Lambertinus de iure patronatus part. 1. lib. 2. quest. 6. art. 15. num. 9. Hojeda de incompatib. benefic. part. 1. cap. 4. num. 3. Put. decis. 438. num. et. 1. & 3. lib. 2. Flamm. de resignat. lib. 3. quæstione 1. num. 76.*

Petr. Greg. de benefic. cap. 24. nu. 10. Anastas. Germon. de indultis Cardin. §. Si verò num. 20. Azor. inst. mor. part. 2. lib. 7. cap. 16. quæstione 12. Aloys. Riccius in decis. part. 4. collect. 866. Ioann. Cochier. ad reg. 24. Cancellar. num. 26. Vgolin. de officio & pot. epis. cap. 1. §. 2. num. 3. Camill. Borrel. in summ. omn. decis. titul. 21. num. 84.

3 In Glossa, verbo, *Dignitate,* ibi, *Non potest eum deponere in memoriam pristina dignitatis.*

Collige ex Glossa, non posse deponi episcopû, qui renuntiavit episcopatum, nisi per Papam; ex eo enim quod causa cessavit, effectus tamē propter reliquias, & vestigia pristina dignitatis nō cessarunt, sic limitata regula *cap. cum cessante de appellat.* ut ex hac Glossa notat *Felin. ad multos casus, & eam notabilem vocat in cap. qua in ecclesiarum de constitut. num. 115. Hyppol. singulari 179. Tiraquel. cessante causa limitatione 15. num. 5. & limitat. 16. num. 5.* ubi multos citat. Iam verò generaliter loquendo, episcoporum depositionem ad solum Summum Pontificem spectare, constat ex *cap. Quod translationem 4. & ibi Glossa, verbo, reservata, de officio legati. & Glossa, verbo, pertinere, in cap. Si. ut. 8. de excessib. prelat. cap. Inter corporalia de translatione episcopi, Vbi postquam dixit Innocentius, matrimonium spirituale inter ecclesiam, & episcopum dissolvi per translationem, depositionem, aut cessionē voluntariam: mox subiunxit, & ideo ita hac, qua præmissimus, non tam constitutione canonica, quàm divina institutione soli sunt Romano Pontifici reservata. *Abbas in cap. Grave nimis de prebendis numer. 4. & in cap. non potest de re iudicata numer. 5. Avila de censur. part. 4. disp. unica dub. 2. concl. 1. Azor. inst. moral. part. 2. lib. 5. cap. 35.**

4 Quo loco etiam advertes, ad episcopum deponendum necessarium esse numerum septuaginta duorum testium. *cap. presul, cum sequenti. 2. quæstione. 4.* similiterque in eiusdem purgatione, *cap. omnibus, 2. quæstione 5. Felin. in d. cap. non potest num. 10: Quemadmodum, verò in episcopi depositione, causa cognoscenda est à duodecim episcopis, & à solo Papa diffinieda, ita etiam si episcopus de crimine iniuste accusetur, nō potest absolvi à dictis duodecim episcopis, sed absolutionis sententia à solo Papa est pronuntianda. *Glossa, verbo, nō tamen diffinire, in cap. accusatus 3. quæstione 6. Abb. in cap. non potest, num. 5. de re iudic. Adde posita ad cap. 1. distinctione 84. numer. 7.**

C A P.

CAP. Si quis episcopus. VII.

S V M M A R I V M.

- 1 Cogetur episcopus ire ad episcopatum, quem accepit.
- 2 Nomine communionis in hoc textu, venit solum communio corporis, & sanguinis Christi.
- 3 Tempore primitiva ecclesia nomine communionis, sola communio corporis, & sanguinis Christi intelligebatur.
- 4 Quotidie in Primitiva ecclesia fideles communicabant.
- 5 Intelligitur cap. Engeltruda 3. quaest. 4.
- 6 Intelligitur cap. penultimum de sententia excommunicationis.

IN textu. Probat textus cogendum esse episcopum, qui episcopatum accepit, subire ministerium sibi commissum, & ad ecclesia ad quam fuerit ordinatus accedere; facit pro hac resolutione ratio illa quam hic optime assignat *Cardin. Turrot.* quia quo semel consentit, cogi posset, & quod prius erat voluntarium, post susceptionem fit necessarium, argumento textus in cap. horrendus 32. quaestione 2.

In textu, ibi, *Communione privati.* Id est corporis, & sanguinis Christi, vel aliorum sacramentorum, quae connotat excommunicationem minorem, non autem communionem fidelium, quae accipitur pro excommunicatione maiori; iuxta decisionem textus in cap. penult. de sententia excommunicationis, & in cap. 2 de exception. & quae late post ordinariorum explicat. *Navarr. in Manual. cap. 27. num. 1. Covar. in cap. Alma 1. part. in initio numer. 3. & alij relati ab Henric. in summa lib. 13. capit. 2. Pater Suar de censur. disput. 8. sect. 2. Sarrus eodem tractatu lib. 1. cap. 4. num. 18. & novissimè Marcus Alterius eodem tractatu lib. 1. cap. 5. & facit pro hac nostra resolutione Glossa 1. in cap. 1. de concessione prebenda, textus in cap. eum qui 7. quaest. 1. ibi Se participazione sacra communionis noverit esse privatam, sic explicans, & intelligens ad nostrum propositum Glossam istam *Imol. in d. capit. 1. de concessione prebenda num. 2. & multis late confirmat Rebuff, in titulo de reprobata beneficii viventi impetratione a numer. 1.**

Extat tamen contra textum, & illius resolutionem, quod loquitur solum de communionem, qui terminus generalior est, & comprehendit non solum communionem sacram corporis, & sanguinis Domini, sed etiam externam fidelium, atque etiam media suffragiorum, & sacrificiorum ipsius ecclesiae, ut late explicant *Pater Suar d. disputat. 8. sectio. 1. numer. 6. & post antiquiores, & recentiores late Sarrus lib. 2. in pre-ludij a principio.*

Quo tamen fundamento non obstante, defendi optime potest nostra resolutio, si ad veritas, tempore Primitivae ecclesiae (quo congregatum fuit Concilium Antiochenum, ex quo textus ille emanavit) nomine communionis intelligi solum participationem corporis, & sanguinis Dñi, & consequenter nomine excommunicationis, seu privationis communionis ecclesiae, solum intelligi illis temporibus minorem excommunicationem (grave enim tunc existimabatur eadem privati) quia usus sacrae communionis frequens erat, quotidie enim communiebatur, teste *Iacobo de Grass. de arbitrar. confessorior. lib. 1. cap. 3. num. 1.*

Vnde ita Doctores communiter intelligunt textum difficilem, in cap. Engeltrudam 3. quaest. 4. ubi in priori parte de excommunicatione minori agens (ait secundum communem) separare à fraterna communionem, & sacra participationem corporis, & sanguinis Domini. In posteriore vero agens de excommunicatione maiori, sub nomine anathematis, ait separare ab ecclesiae corpore. Explicat bene totum discursum, *Henric. d. lib. 13. cap. 2. num. 2. iuncta littera P. cum sequentibus, sequitur Alterius d. lib. 1. disputat. 1. cap. 5. post principium, quo posito facile defenditur resolutio nostra, licet enim textus simpliciter agat de eommunionem, recte restringitur ad excommunicationem minorem, & solum privationem participationis corporis, & sanguinis Domini, iuxta usum illum Primitivae ecclesiae.*

Nec replicabitur ex textu, in d. cap. penult. de sententia excommunicationis, ubi nomine excommunicationis, dicitur venire maiorem excommunicationem, quia respondetur, quod textus iste est Gregorij IX. qui sedem Apostolicam tenuit circa annum 1230. ut constat ex PP. Chronologia. Concilium vero Antiochenum multis retrò temporibus, ante Gregorium fuit congregatum, anno scilicet Christi 361. ut constat ex supradictis in cap. quoniam, & in cap. Prima num. 7. 16. distinct. ac proinde tempore Gregorij aliter decisum fuit, ac erat in tempore Primitivae ecclesiae, & nostri textus.

CAP. Si quis episcopus. VIII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Episcopus subreptitiè intrusus in aliena ecclesia, debet reijci ab ea.*
- 2 *Vtrum ecclesia, in qua Episcopus sic fuit intrusus, teneatur eidem restituere quidquid ipsi ecclesia donavit.*

IN textu. Probat textus non posse episcopum subreptitiè irruere in ecclesiam, ad quam non fuit electus, etiamsi populus, quem seduxit, desideret illum, & à tali ecclesia esse reijciendum. Faciunt ad materiam quæ notasti supra in cap. si quis 6. hac distinctione notat Bruchard. lib. 1. de primatu ecclesie capit. 39.

In Glossa, verbo, *Irruerit.* Excitat Glossa questionem illam, an scilicet si episcopus intrusus conferat aliqua bona ecclesie, sint ne eidem restituenda? Affirmative respondet Turrecrem. hic num. 1. & sequitur opinionem Glossæ, per textum in cap. quod à te vers. sanè de cleric. conjugat.

CAP. Si quis presbyter. IX.

S V M M A R I V M.

- 1 *Vtrum clerici teneantur ex obligatione in choro communiter recitare.*
- 2 *Deputatus ecclesie in hoc textu quomodo intellegitur?*
- 3 *Matutina, & vespertina hora comprehendunt hic totum divinum officium.*

IN textu. An quilibet clericus teneatur ex vi obligationis, recitare divinum officium publice, & in communi in choro? Vide optime suar. d. 2. tom. de religione cap. 10. à num. 1. cum sequentibus, ubi doctissime questionem disputat, explicando nostrum textum. Navarr. in Manual. cap. 25. numer. 97. & de horis Canonic. cap. 7. num. 2.

In text. ibi, *Ecclesia deputatus.* Hoc est illi addictus, ad hoc, ut in ea tale mu-

nus exerceat, ita contra Glossam 1. in presenti explicat suar. ubi proxime num. 9 & 10. Durant. de ritibus ecclesie d. lib. 3. cap. 21. num. 4.

Ibi, *Matutinis, vel vespertinis horis.* Nò intelliges hic solum obligari clericum ad dicendas has horas, sed totum canonicum officium, notat suar. d. cap. 10. num. 2.

DISTINCTIO. XCIII.

CAP. Si inimicus. I.

S V M M A R I V M.

- 1 *Adulatores sunt reijciendi à Principum consilijs.*
- 2 *Adulatio hebetat, & obcæcat ingenia.*
- 3 *Superioribus semper erit obtemperandum.*
- 4 *Vtrum Papa excommunicetur communicando cum excommunicato.*

IN textu, ibi, *Cum illo nolite amicitie esse.* Respuendi sunt igitur adulatores, & à Principum consilijs maxime arcendi, in d. ut hostes fugiendi, ut per multa quæ ex sacris litteris affert, firmat Cassan. in consuetudin. Burgund. in proœmio Glossæ, verbo, *Ordonne* numer. 9. fol. 19. pagin. 1.

Adulatio enim hebetat, & obcæcat ingenia, & intellectum, sine quibus non possunt rectè consilia Principibus præberi. Adulator scorpio est, qui palpiando incedit, sed cauda ferit, ut dicit Gregor. super Ezechiel, cap. 9. & vide quæ diximus ad cap. nihil, num. 3. supra distinctione 83.

In eundem textum, ibi, *Obedire caperit monitis presidentis.*

Ergo superioribus semper erit festinater obediendum, melior enim est obedientia, quam victima ex 1. Regum cap. 15. & notat Paulus Fuscus de visitatione lib. 2. cap. 15. num. 98. Plura, & eleganter dicta lege apud Perez lib. 1. Glossa 1. colum. 2. in princip. titul. 5. lib. 8. ordinament. Azevedo lib. 8. num. 6. titul. 23. lib. 4. & lib. 1. num. 6. cum sequent. titul. 5. lib. 8. nova recopil. Ioan. Baptista Fin. de regulis iuris hom. 31. & 32. & merito Ioannes Climacus capit. 4. obedi-

obedientiam vocavit tutam navigationem. Quemadmodum enim in navigatione, quanvis intumescant fluctus, semper tamen, etiam dormientes procedunt: ita qui alijs obedit, semper in virtute proficit. Adde præterea, obedientiam in Angelis concordiam conservare, in monachis tranquillitatem nutrire, in civibus pacem generare.

CAP. Miratus. II.

SUMMARIUM.

I Vix factum attamen factum censetur.

IN Glossa, verbo, *Vix*. Ait Glossa, quod vix fit, attamen fit: Notant præter Bartol. in Glossa vix certis 53. ff. de iudicijs Augustin. lib. 2. emendationum, cap. 9. Ioann. Robert. lib. 3. sententiarum iuris, cap. 26. Reyardus lib. 3. variat. cap. 17.

CAP. Qui cathedram. III.

SUMMARIUM.

I Ecclesia fuit in ipsius Petri persona fundata.

IN textu, ibi, In principio. *Cathedram Petri super quam fundata est ecclesia.* Collige ex

Cypriano in presenti, Christum in persona Petri designata ecclesiam catholicam fundasse, per illud Matthæi, cap. 16. in hæc verba. Tibi dabo claves ubi postquam Dominus locutus fuit Petro, dicens: *Beatus es Simon Bariona*, statim addidit. *Tibi dabo claves*, tanquam designans personam ipsius Petri, ad hoc, ut illi claves traderentur. Comprobat optimè Bellarmin. tomo primo de Roman. Pontific. lib. 1. capit. 12. per totum plenissime, & de ecclesia militante lib. 3. cap. 5. colum. 494. Melch. Can. de locis theologicis. lib. 6. capit. 3. verbi hanc probat, ubi multorum Patrum testimonijs hoc firmat.

CAP. Iuxta Sanctorum. IV.

SUMMARIUM.

- 1** Tenetur episcopus per se, vel per suos procuratores limina Apostolorum visitare.
- 2** Episcopi immediati subiecti sedi Apostolica, tenentur limina Apostolorum singulis annis visitare.

IN textu. Probat teneri episcopos per se, vel per suos procuratores, limina Apostolorum Petri, & Pauli visitare, vide circa textum Baron. tom. 9. Annal. anno Christi 743. num. 19. Anno Zachar. Pape 2. & Constantini Coproni Imperatoris III. qui integra verba textus refert, & de exemplo sancti Bonifacii limina beatorum Apostolorum frequenter ex Anglia visitante, vide eodem tom. anno Christi 725. num. 13. Adde Sayr. de censur. lib. 4. cap. 12. numer. 33. Bonacin. eodem tit. disp. 3. quæst. 6. punct. 5. num. 32. Alterius de censur. disp. 16. cap. 3. verbi. nono. Memor. cleric. tit. de suspens. episcopos. num. 24. Anastas. Germon. de indultis Cardin. in fine. Barbos. de officio, & pot. episcopi part. 3. allegat. 112. num. 41. qui omnes late agunt de hac obligatione, quam habent episcopi visitandi Apostolorum limina, de quo etiam diximus ad cap. si quis 8. distinct. 165. num. 1. & 2.

In textu, ibi, *Singulis annis.*

Intellige hoc procedere in episcopis immediate subiectis sedi Apostolicæ, quod scilicet hi tenentur singulis annis limina Apostolorum visitare: ita explicat, & intelligit nostrum textum Glossa verbo, *singulis annis in cap.* Ego de iurjurado. Tenentur tamen omnes episcopi sui Pontificatus anno primo (si episcopus Italus sit tertio quoque) limina Apostolorum visitare per se, vel per nuntium certum in dignitate ecclesiæ constitutum, aut diocesenum suum, & de suo episcopatu summo Pontifici rationem reddere, sub pœna suspensionis ingressus ecclesiæ, & administrationis tam spiritualium, quam temporalium, nec non à perceptione fructuum suarum ecclesiarum, ita post Bullam Sixti V. quæ incipit *Romanus Pontifex*, latam anno Domini. 1585. decimo Kalendas Ianuarij, docet Bartholom. Vgolin. in d. tractatu de officio, & potestate episcopi cap. 3. num. 8.

CAP.

CAP. A subdiacono. V.

S Y M M A R I V M.

- 1 Quae fuerit olim, & quae sit hodie Cardinalitia dignitas.
- 2 Vtrum Abbates sint inferiores omnium aliorum ecclesiae Dei ministrorum?
- 3 An clericus dignior sit quolibet monacho?

IN textu. Vide quae circa intellectum notat Tiraquei. de nobilitate cap. 28. num. 16. In textu ibi. Cardinali urbis Romae; Quod erat antiquitus officium Cardinalium, & multa circa illorum excellentiam, potestatem, & dignitatem, nunc vide post infinitos relatos à Cened. ad Decretal. collectan. 115. à num. 1. usque ad num. 6. Viger. constitutionum Theologicar. capit. 7. §. I. vers. II. Gravas. ad Octavian. de stylo Curia lib. 1. cap. 1. à numer. 7. Bellarmin. tom. 1. de cleric. lib. 1. cap. 16. Barbat. de praesentia Cardinalium. Lelium Zechium de Republica ecclesiastica titul. de statu illustr. Cardinal. per totum. Omnium novissimè. Sebastianum Casarem in relect. de eccles. Hierar. per totam disput. 2. & adde quae supra scripsimus ad cap. 1. num. 6. supra dist. 23.

2 In textu, ibi, *Ostiariorum Abbas*. Ergo videbatur dicendum Abbatem inferiorè esse omnibus alijs ecclesiae ministris; sed respondetur textum intelligi de illis Abbatibus, qui non erant constituti in dignitate clericali, sed tantum laici, ut olim esse solebant, de quibus Navarr. nostri textus memor cons. 1. de statu monachorum.

3 In Glossa verbo, *Abbas*, ibi, *vel forte*. Videtur deduci ex Glossa quemlibet clericum digniorem esse quolibet monacho; Explicat, & prosequitur Flosculus clericorum part. 2. num. 109. Vnde colligit Petrus Dam. lib. 4. epistol. epist. 3. ad Cantab. episcop. Taurin. ante fin. pen. 4. quod quanto maior est presbyter monacho in dignitate ecclesiastica privilegio, tanto deterior est in peccato.

CAP. Diaconi. VI.

S Y M M A R I V M.

- 1 Quale sit Diaconorum officium.

Assignat textus Diacono quid ad eius officium pertineat; de quo vide Durand. in Rationali divinarum officiorum lib. 2. tit. de Diacono cap. 9. ubi officium Diaconi, & unde illius nomen dirivetur, & modum eos ordinandi ponit; similiter Troius de perfecto cleric. lib. 1. cap. 22. sub num. 3. & sequentibus, notat textum nostrum Paulus Fufius de visitat. lib. 2. cap. 3. numer. 48. & vide quae lae scripsimus ad cap. Diaconus 2. numer. 2. & sequenti supra dist. 23.

CAP. Sacerdotes. VII.

S Y M M A R I V M.

- 1 Quanta sit sacerdotalis dignitas.
- 2 Olim Regia dignitati sacerdotium coniunctum erat.
- 3 Sacerdotes publicis officijs fungi debent.

IN textu. Vocat textus sacerdotes sal terrae, & lumen mundi, unde colligitur excellentia, & suprema sacerdotum dignitas, quam enarrans Gregorius Nazianzenus in Apolog. sacerdot. ait: Sacerdotes cum Angelis stare, cum Archangelis glorificare, ad superum altare sacrificia transmutare, & cum Christo sacerdotio fungi. Multa de eorum dignitate, & praeminentia, tum ex patribus, tum ex consiliorum decretis adducit Durand. de ritibus ecclesiae, lib. 2. c. 5. n. 2. & sequent. sequitur Durand. ubi supra tit. de sacerdote lib. 2. c. 10. num. 11. & 12. dicens in ecclesia nullum hoc ordine excellentiorem esse, faciunt quae docet Zech. de Repub. ecclesiastica Rubr. de clericis numer. 1. & 2.

Quapropter Reges olim sacerdotes erant, quasi demonstraretur dignitatem, & auctoritatem Regiam non constare, nisi per unionem sacerdotij, & ideo Melchisedech Rex, & sacerdos fuit. Genes. cap. 14. ibi Melchisedech Rex salem, & sacerdos Dei altissimi. Paulus ad Hebraeos c. 7. unde dixit D. Tho. in ead. epist. sacerdotium, & Regnum simul uniri. & Plato lib. 16. de Regno pag. 8. col. 2. in fine, loquens de Aegyptis ait: Apud Aegyptios non licet Regem absque sacerdotio imperare, quinimo si ex alio genere quispiam Regem usurpat, cogitur statim fieri sacerdotem, ut Rex possit esse. Sic similiter Ioann. Rasin. lib. 3. cap. 5. de antiquis Romanor. asserit, apud Graecos, & Romanos non dividi sacerdotium à Regno. Consule Virgilij commentatores, precipue Ioannem de Lacerda, num. 10. & Iacobum Pontanum, ad illud carmen Aeneid. lib. 3.

Rex Aeneas Rex idem hominum, Phabiq; sacerdos. Attamen hodie post legem evangelicam unum ab altero separatum invenitur.

3 Nec inde sequitur uon posse sacerdotes iudices esse, imò hoc illis maximè cōuenit precipuè, ubi non datur sanguinis effusio. *Ælian.* enim lib. 14. de antiquit. cap. 26. sic loquitur de *Ægyptijs* sacerdotibus. *Iudices autem apud Ægyptios ijdem quondam fuerunt, qui & sacerdotes.* Similiter *Ioseph.* de antiquit. lib. 14. cap. 26. dicit. *Iudices Areopagitas in Athenis sacerdotes esse, & non solum civiles causas iudicasse, sed etiam criminales, quibus incumberebat ex proprio officio sceleratos punire, ut refert Politicorum Princeps Tacitus de moribus Germanorū, in in hæc verba Cæterum neque animadvertere, neq; vincere, neque verberare quidem, nisi sacerdotibus permissum.* *Cæsar* etiam de bello Gallico lib. 6. de sacerdotibus; *Druidas in Gallia* (inquit) magno hi sunt apud eos honore. *Nam ferè de omnibus controversijs publicis, ac privatis constituunt, & si quod est admissum fascinus, si cades facta, si de hereditate, si de finibus controversia est, idem premium, pœnasq; decernunt;* Ea enim ratione fundari potest totus hîc discursus, qua *Tacitus* lib. 3. *Annal.* in hæc præclara, & honorifica verba, *Nunc Deorum munere summum Pontificem, & summū hominem esse, non emulatione, non odio, aut privatis affectionibus obnoxii.* Vide præterea *Cassiodor.* lib. 2. cap. 8. & eundem *Tacitum* lib. 4. *Annal;* alias huius rei rationes assignantes, & multa de antiquitate, officio, & dignitate sacerdotum prosequere cum supra citatis.

CAP. Nulla. VIII.

SYMMARIUM.

- 1 Vagabundi, & vagi non sunt existimandi clerici.
- 2 Priscum quid significat?

1 **I**N textu. Non habendi sunt clerici; qui vagabundè oberrant, & sub nullius episcopi disciplina gubernantur; faciunt ad textum quæ scribit *Peres* lib. 8. *Ordinamenti, titul. 14. l. 1. ad fin. de vagabundis, & vagis mendicis,* qui quidem homines perinde sunt, ac si non essent, ut ex *Cicer.* de natura Deorum ait idè *Peres.* Adde *Trid.* sess. 24. cap. 7. & sess. 23. cap. 16.

2 In text. ibi; *Prisca.* Significat quod superiori ætate fuit vetus. *Virgil* lib. 6. *Æneid.* vers. 868.

Heu pietas, huius prisca fides, invictaque bello.
Et lib. 9. vers. 79.

Dicite prisca fides facta, sed fama perennis.
Sic Religio prisca, dicit *Ovidius* lib. 10. *Metamorphor.*
Et *priscalingua.* Imperator *Iustinianus* in 4. *Appellamus insti. de actionibus.*

CAP. Qui suis. IX.

SYMMARIUM.

- 1 In quo consistat obedientia, & inobedientia & quando hac sit peccatum?

IN principio, textus, ibi, *Non obediunt.* Planè sicut specialis virtus obedientiæ in eo consistit, quòd quis exequatur præceptum, eo quòd præcipitur, & intendens formaliter obedire superiori, alioquin si alia intentione, aut respectu faciat, propriè, & formaliter non est virtus obedientiæ specialis, sed alia, ad quam pertinet actus ille, qui præcipitur; sic per contrariū propriè, & formaliter inobedientia specialis in eo consistit, quòd quis non facit id, quòd præcipitur, & præceptum transgreditur principaliter, quia iubetur, eo quòd contemnit, vel non vult subijci superiori. Aliter enim si alio respectu transgrediatur, veluti per avaritiam, accidiam, libidinem, aut alia causa, licèt superiori debitum obsequium non præsterur, dicitur, & erit materialis inobedientia, sive in genere insurgens, ex eo, quòd iniuste aliquid fit; & ita pertinet ad eam speciè peccati, sub qua collocatur transgressio talis peccati. Vide *D. Thom.* 2. 2. quæst. 104. art. 2. ibi *Caetan* & quæst. 105. art. 1. ad primum *Covar.* in cap. *Alma* 1. part. 4. 9. ann. 3. *Navarr.* in *Manuali* cap. 23. numer. 35. & passim Theologi in materia de obedientia, sic sanè inobedientia specialis, seu formalis semper est peccatum mortale, generalis verò iudicari debet mortale, seu veniale iuxta materiā subiectam, & præceptum in quo versatur, ut traditur per *Caetan.* d. art. 2. & *Navarr.* ubi supra.

CAP. Ille. X.

SYMMARIUM.

- 1 Qui malè docet, & qui Episcopo, vel sacerdoti nocet Deum offendit.

IN textu. Deum manifestè offendit, qui benè non docet, vel qui episcopo, aut sacerdoti nocet, vide *Turrec.* hic, *Præposit,* & *Archidiacon.* facit præterea textus in cap. nulli. 3. quæst. 1. & autoritas *Christi.* *Luc.* 10. *Qui vos spernit me spernit.*

CAP. Diaconi qui. XI.

S V M M A R I V M.

- 1 Septem debent esse diaconi in qualibet civitate.

IN textu. Diaconi in unaquaque civitate septem debent esse, qui episcopo prædicanti assillant, textus in cap. Episcopus Deo de consecrat. dist. 1. textus in cap. illud 7. quasi. 1. Trot. de perfecto clerico lib. 1. cap. 22. sub num. 3. Durand. in rationali divinar. lib. 2. cap. 9. qui omnes nostri textus meminere.

CAP. Diaconi septem. XII.

S V M M A R I V M.

- 1 Septenarius numerus omnes alios excellit.
- 2 Tam in divinis, quam humanis litteris celeberrimus.

IN textu, ibi, *Septem*. Septenarius numerus perfectior est omnibus numeris; tradit *Lop. 1. part. in præfatione, vers. septenario, Glossa 1. per totam ubi plures septenarij numeri excellētias enumerat.*
 2 Quod verò idem numerus septennarius tam in divinis, quam humanis litteris maxima fuerit in veneratione, probat *Anton. Maria de commū. opinion. lib. 1. titul. 3. num. 20. Vivi. tomo primo comm. opin. lib. 1. titul. 8. num. 2. vers. septem pagin. 179. Petrus Berchar. in suo diction. part. 3. verbo, septem Mexia in tract. tasse panis conclus. 7. in principio. Meudoça in lib. 1. Reg. cap. 2. num. 5. in exposit. littera, num. 14. Nos etiam ne hunc numerum omnino illibatum prætermittamus, aliquid tam in divinis, quam in humanis levissimè prælibemus. Pro divinis, stat Dei nomen septem Hebræis litteris exaratum: septem spiritus Sancti dona cœlitus, infusa: septem, apud Zachariam oculi super lapidem unum: septem ante Dei thronum ardentes lampades in Apocalypsi: septem aurea candelabra: septem stellæ in dextera filij hominis: septem Angeli cum septem tubis: agnus habens septem cornua, totidemque oculos: tandemq; liber ille prodigiōsus septem sigillis obsignatus, quæ solus agnus potuit aperire. Pro humanis pugnat Roma septeno colle fundata bella civilia septies decertata: Imperij electores septem constituti: cœlo radiantes septem Pleiades: septem orbis miracula protentosa, & mille alia septenarij numeri exempla, quæ modò, brevitati consulens, omitto.*

CAP. Diaconos. XIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Pelagius author fuit nostri textus.
- 2 Diaconus an possit ex vi sui officij baptizare, & corpus Christi ministrare.
- 3 Diaconus, absente presbytero, & necessitate cogente, baptizare potest.

IN subscriptione textus, ibi, *Pelagius*. Ergo videtur dicendum auctorem fuisse huius textus Pelagium, & non Gelazium Papam, ut dicit *Vasques in 3. part. D. Thom. quasi. 67. disputat. 147. art. 5. sub num. 23.*

In textu. pontifex in præsentia diaconos monet, ne baptizent, vel corpus Christi populo ministrent, absque episcoporum, vel presbyterorum præsentia; unde colligitur, Diaconos ex vi suæ ordinationis aptos non esse ad huiusmodi munera exercenda; docet *Vasques* ubi proximè, quavis contrariū illi nō duplicat explicans, & intelligens textum nostrum, & ad propositum plura iura adducens *Isidor. Moscon. de maiest. milit. ecclesia. lib. 1. de ordin. ecclesiasticis part. 2. capit. 1. fol. 38. littera A. Navarr. de clericis non ordina. ministrantibus cons. 3. & 4. per totum.*

In Glossa, verbo, *Necessitas*.

Collige ex Glossa posse diaconum absente episcopo, & presbytero, & necessitate cogente baptizare, & corpus Christi in finis erogare. Recipitur Glossa hæc à *Soto in 4. dist. 13. quasi. 1. art. 3. sub vers. Appetit autem*, ubi ex *D. Thom. Durando*, & aliis Glossam nostram sequitur *Victor. de sacram. in genere num. 89. Vivald part. 1. eodē tractatu num. 89. de sacramento Eucharistia.*

CAP. Pervenit. XIV.

S V M M A R I V M.

- 1 Diaconus nequit baptizare.
- 2 Virum sit irregularis si in extrema necessitate baptizet solemnitè?
- 3 Quid si illud faciat cum licentia episcopi, vel parochi?

IN textu. Faciunt ad hunc textum, quæ notasti ad caput. proximum numer. 2: quorum meminit *Isidorus Mosconi*,
 Z z z z ubi

ubi supra fol. 385. littera A. Ut verò tam hìc, quam superior textus melius intelligatur, & ut cognoscas utrum loquatur de baptismo solemni, vel potius de particulari, & privato: duæ quæstiones sunt solvenda.

2 Prima quæstio est. Vtrum diaconus, qui in extrema necessitate baptizat solemni, fiat irregularis? Affirmant plerunque Doctores Theologi, neque refutantur Canonistæ. Gregor. de Valenta tom 4. disp. 4. quæst. 2. princ. 1. Soar. in 3 part. tom 3. quæst. 71. artic. 4. disp. 31. sect. 4. Bonacina de sacrament. disp. 2. quæst. 2. punct. 4. numer. 5. & de censur. disput. 7. quæst. 3. part. 6. numer. 5. Aldrete de religioſa discipl. tuenda lib. 2. cap. 21. numer. 5. Henric. in summ. lib. 2. de baptismo cap. 29. §. 1. & lib. 14. de irreg. cap. 6. §. 2. Navarr. in Manic. cap. 22. numer. 7. Inter quos citatus Henric. tenet, idem esse dicendum de eo, qui nomen sacerdotis falso usurpat, sicq; solemni baptizat.

3 Secunda quæstio est. Vtrum diaconus, qui præhabita episcopi, vel parochi licentia, baptismum solemni administrat, fiat irregularis? Incurrere irregularitatem tenuerunt Navarr. ad tit. de clerico non ordin. ministr. consil. 1. & 2. Marius Antonin. var. resolut. lib. 13. resolut. 16. numer. 6. Henric. lib. 2. cap. 29. numer. 1. Chamerota de baptismo cap. 4. dub. 5. Reginal. in practi. fori parit. lib. 27. cap. 6. numer. 40. Bonacina citatus, & alij. Ratio est quia, in cap. Si quis baptisaverit, de clerico non ordin. min. disponit ius, irregularem esse clericum ministrantem in pertinentibus ad ordinem, quem non habet, sed diaconus in tali casu exercet ministerium proprium ordinis sacerdotalis, ergo incurrit pœnam à iure constitutam. Hæc tamen irregularitatem non incurrit laicus solemni baptizans, cum textus solos clericos ampl. statuat. Ita Henric. supra Suar. tom. 5. disput. 11. sect. 3. numer. 22. Sayr. de censur. lib. 7. cap. 10. numer. 6. Valer. Reginal. lib. 30. numer. 192. Bonacina de censur. disput. 7. quæst. 3. puncto 6. numer. 1.

CAP. Non oportet. XV.

S V M M A R I V M.

1 Diaconus sedere non debet coram presbytero.

IN textu. Non oportet diaconum coram presbytero absque eius iussu sedere, quod intelligitur procedere secundum quarundam ecclesiarum consuetudinem, ut advertit Glossa hìc.

CAP. Non oportet. XVI.

S V M M A R I V M.

1 Solis sacerdotibus ex officio competit ministrare corpus Christi.

IN textu. Ministrare corpus Christi solis sacerdotibus competit, non autem diaconis, decidit textus in cap. firmiter verſ. Si verò de summa Trinitate, textus in cap. dictu. 1. q. 1. & vide Trot. de perfecto clerico lib. 1. cap. 22. numer. 4. Dufand. in rational. divinor. lib. 2. cap. 9. numer. 12. Durand. de iuribus ecclesie lib. 2. cap. 5. numer. 3.

CAP. Diaconi. XVII.

S V M M A R I V M.

1 Diaconi ministrant episcopis, & sacerdotibus.

IN textu. Diaconi ministri sunt episcoporum, & presbyterorum, notat textus noster, & eius decisionem sequitur, Glossa, verbo, postulavi in cap. cum ecclesia volaterranea 31. de electione.

CAP. Præſente. XVIII.

S V M M A R I V M.

1 De licentia presbyteri potest diaconus eucharistiam populo ministrare.
2 Eucharistiæ nomen quid significet?

IN textu. Diaconus præſentia, & iussu presbyteri, cogente necessitate potest eucharistiam populo erogare; vide Paulum Fusc. de visitat. lib. 1. cap. 5. n. 10. Trot. de perfecto clerico lib. 1. cap. 22. numer. 4. meminit etiam nostri textus, Greg. Lopez. part. 1. tit. 4. l. 61. Gloss. 2.

In textu, ibi, *Eucharistiam.*

Eucharistia verbum est Græcū, latine, gratias agere significat, quod nomen ait D. Tho. sumptū esse, vel ex significatione futurę glorię, scilicet *Gratia Dei vitæ æterna*, vel ex recontenta, scilicet, *Christo, qui est summa gratia*, prosequitur latè Suares

Suar. tom. 3. qui est primus de sacramentis disput. 40. quest. 73. artic. 4. §. sexto tandem. Sacramentum Eucharistiæ absolute dictum accipitur pro cibo sacramentali, interdum pro speciebus ipsis, & sæpius pro corpore Christi, ut in nostro textu, quia hæc omnia participant rationem sacramenti, & sunt ita inter se connexa, ut sub uno facile aliud intelligatur, advertit Suar. d. tom. 3. disput. 42. sect. 4. §. secundo colligitur.

C A P. Diaconus. XIX.

S V M M A R I V M.

- 1 *Sedeat diaconus, iubente presbytero.*
- 2 *Debet tamen sedere in loco decenti.*

IN textu. Diaconus, iubente presbytero potest sedere; nota ad textum quæ habes supra ad cap. non oportet 15. eadem dist. Vide posita ad cap. qui sub gradu 31. num. 3. supra distin. 50.

2 **I**n textu, ibi, *Quolibet loco.*

Intellige tamen honesto, & decenti, iuxta doctrinam textus in l. si cum dies, §. si arbiter ff. de arbitris l. ut gradation, §. 1. ff. de muneribus, & honoribus, textus in cap. si quis omnem 197. textus in cap. mulier 15. quest. 1.

C A P. Nonnulli. XX.

S V M M A R I V M.

- 1 *Diaconi presbyteris, non sese anteponant in choro.*

IN textu. Collige ex illo, quod diaconi presbyteris se superiores non cognoscant, in sedendo in choro; nam antiquitas dat dignitatem, Glossa in §. aliam, instit. de bonorum possessionibus, nec enim est decens, maiores dignitate à minoribus præcedi, latè Gregor. Lopez part. 1. titul. 5. l. 15. Glossa 2. ad finem. Decius in cap. avaritia num. 7. de præbendis, & cons. 161. leg. 1. vers. eum locum, & l. 2. vers. sit igitur Cod. de præfekt prætor. lib. 12. sic prius Doctoratus præfertur ijs, qui post eum sunt doctorati; ut per Glossam in l. cum quid. ff. si certum petatur, & ex alijs relatio per Cassan. in Cathalogo gloria mundi. part. 10. consideratione 29. Adde posita ad cap. Episcoporum, num. 1. distinct. 74. & ad cap. ultimum, num. 3. dist. 75.

unde D. Gregorius homil. 3. super evangel. Ferrur, inquit, apud veteres mos fuisse, ut quisquis consulendi staret, iuxta ordinem temporis sui locum teneret.

C A P. Pervenit. XXI.

S V M M A R I V M.

- 1 *Prohibentur clerici compagis calceari.*
- 2 *Quid sit compagium?*

IN textu. Prohibet D. Gregorius clericis Cantiniensis ecclesiæ ne compagis calceati incedant, licet enim antiquitus non solum episcopi, verum etiam quilibet sacerdos, quinimò diaconus sandalijs, & compagis uteretur, hodie tamen hoc illis vetitum est, & tantummodo episcopis concessum: notat Durandus in rational. divinar. lib. 3. cap. 8. num. 11. Durant. de ritibus ecclesiæ lib. 2. cap. 9. num. 21. in fine, qui omnes nostri textus meminere, advertit Turrecrem. ad eundem textum, in principio.

In textu, ibi, *Compagis.* Erat enim compagium calcei Genus, quo episcopi in Pontificalibus utebantur, Durant. ubi proxime d. na. 21. ad medium Durant. d. num. 11. plura de compagis Cælius Rhodigin. lib. 18. cap. 21. ante finem. Corras. ad novel. Iustiniani lib. 21. & lib. 26. observat. cap. 28.

C A P. Illud. XXII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Clerici non debent uti mapulis.*
- 2 *Mapula quid sit.*
- 3 *Mapula est etiam indumentum sacerdotale.*
- 4 *Mapula usus quando incepit.*

IN textu. Præcipiebat idem Gregorius Archiepiscopo Ravennati, ne liceret clericis suis, uti mapulis, quia eorum usus solum Romanæ ecclesiæ Cardinalibus, & non alijs erat concessus.

Est autem mapula (pro ut hic accipitur) certum ornamentum equorum, ex Turrec. ad hunc textum in principio Durant. de ritibus ecclesiæ lib. 2. cap. 9. num. 16. in fine. Augustin. Evagub. adversus Vallam. de falsa donatione Constantini, num. 54.

- 3 Significat etiam mapula indumentum quoddam sacerdotale, quod manipulum dicitur; aut phanon, ut per Alcin. de divinis officijs cap. de singulis vestibus Rhaban. Maur. lib. 1. de iustit. clericor. capit. 18. & in Concil. Rhemensi apud Brucard. lib. 2. capit. 50.
- 4 Mapule, seu manipuli usus (iuxta hanc acceptionem) non incepit ab Aron, sed ab antiquis patribus christianis; tradit Durant. ubi proxime d. num. 16. in principio. Durand. in rational. divinor. lib. 3. cap. 6. num. 3. legimus enim in Martyrologio Bedæ. 14. Kalend. Augusti sanctum Arcenium semper secum habuisse mapulam, seu sudarium in manu, vel in sinu ad tergendum fluentem lachrymarum copiam, quæ continuò ab eius oculis profluebat; vide Bed. in lib. quem Collectanea, & Flores appellant, de septem ordinibus; ubi dicit: Mapule manibus tergendis præbeantur, vel iterum. Oportebat sacerdotem mapulas tenere manibus; ut cum emendatione mentis opus spontaneum concorder. Mapula, quæ in sinistra parte gestatur, quæ peruritam oculorum, & narium detergitur, præsentem vitam designat, in qua superfluos humores patitur. Ita Alcuin. d. lib. de divin. offic. cap. quid significant vestimenta, vel tandem, ut ait Durand. d. lib. 7. capit. 6. num. 3. Porro secundum quod, capiti scilicet Christo convenit, quod sacerdos manipulum portet in leva, designat quod Christus brachium obtinebat in via; per manipulum enim præmiū designatur: iuxta Psalm. 125. Venientes autem venient eum exultatione portantes manipulos suos, &c. Has, & alias manipuli significationes, vide per supra citatos.

CAP. Diaconi sunt. XXIII.

SUMMARIUM.

- 1 Proponitur textus, & expenditur diaconi officium.
- 2 Vtrum ad diaconum ex officio pertineat verbi Domini prædicatio?
- 3 Quod sit proprium diaconi officium?
- 4 Diaconus ascendit ad locum sublime, ut evangelium decantet.
- 5 Cur diacono evangelium lecturo detur benedictio?
- 6 Cui ex proprio officio incumbat prædicare?
- 7 Episcoporum avaritia maximè redarguitur.
- 8 Non licet clericis ostriatim mendicare, nisi devotionis causa, aliqua pia loca visitent.

IN textu. textus hic est Hieronymus de septem ordinibus ecclesie cap. 5. ad ductus à Gratiano nostro, cuius prima pars tota versatur circa præminentiam, & laudes diaconis debitas, qui maxime ab Hieronymo commendantur, significant enim septem candelabra aurea, & septem Angelos ecclesie, de quibus in Apocalypsi cap. 1. eorum ministerium est sacerdotibus ministrantibus assistere, illis calicem de mensa præbere, inferre oblationes in altari, prædicare, & cum sacerdotibus orare, &c. Secunda pars est, contra episcoporum avaritiam, & ambitionem, redarguens eorum rapacitatem, quia sibi illicitè in usus suos convertunt id, quod levitarum est; unde clericis propter indigentiam magna sequuntur incommoda, & indecentiæ. Tertia denique ait, ultionem pro tali damno dato ab episcopis retribuendam esse à Deo, quam ipse non differt, si non reddant universa, quæ malè sublata fuerunt, conducunt ad textum in principio ea, quæ supra notasti hac distinct. ad cap. Diaconi. 6. & cap. perleclis. 25. distinction. quatenus ibi legimus de officio diaconi, & præter Doctores ibi citatos. Adde Isidor. Moscon. de maiest. milit. ecclesie part. 1. lib. 1. cap. 1. de ordin. à fol. 382. littera. C. & deinceps, ubi plenissime agit de ijs, quæ ad diaconum spectant, & notat textum nostrum, præsertim fol. 382 littera C. de diacono loquitur etiam D. Ambrosius lib. 1. de officijs cap. 50. Chrysostom. homil. 83. super Math. Hieronym. epistol. 48. ad Sabin. Clement. lib. 2. & alijs de constitut. Evangelic. Bellarm. tom. 1. de cleric. controvers. 5. cap. 13. vers. sed præter. Henriques, & multi, quos citat in summa de sacramento ordinis lib. 10. cap. 13. §. 2. littera. I. Lalius Zech. de sacram. tract. de sacramento ordinis cap. 1. pag. 667. vers. Sacerdotum post principium. Durant. de rebus ecclesie lib. 2. capit. 23. à num. 5. & sequentibus. Adde Trident. sess. 23. de reformat. cap. 13. Trot. de perfecto clerico lib. 1. cap. 22. à numer. 4. Navari. conf. 7. de officio iudicis delegati per totum, & de clericis non ordinatis ministrantibus d. consil. 3. & 4. per totum, qui omnes tractant tam de his, quæ ad diaconi officium, ordinem, & vitam, quam de illis, quæ ad ornamenta, & eorum significationem spectant, ubi latissime videre poteris.

In textu, ibi, *Ipse prædicat.*
Ergo videtur dicendum incumbere diaconis ex eorum officio populo prædicare, id est evangelium explicare: facit textus in d. cap. Perleclis 25. distinctione, ibi, *Prædicare evangelium,* & Apostolum d. cap. in sancta, ibi, *Ad prædicationis officium* 92. distinctione. Quæ iura diaconis officium prædicandi aperte videntur tribuere. Nihilominus tamen dicendum est, licet diaconi prædicare possint de licentia habentis ad illud iurisdictionem, tamen non esse hoc munus illis proprium.

proprium. Navarr. d. conf. 7. per totum de officio, & potestate iudicis delegati. Lalsus Zechius de sacram. d. tract. de ordin. cap. 1. pag. 668. in principio Moscon. de maiest. milit. ecclesia d. p. 2. lib. 1. de ord. pag. 384. littera A. & B. Divus Thom. in 3 part. quest. 67. artic. 1. ad principium. Qua propter ad iura illa, quatenus probare videbantur, proprium officium diaconi esse prædicandi, respondetur intelligenda esse non de prædicatione, hoc est de explicatione evangelij, sed de eius lectione à diacono decantanda, Ita cõmuniter Doctores Navarr. d. conf. 7. num. 3. Moscon ubi proxime. Glossa, verbo, sacerdotes in cap. Adijcimus 16. quest. 1. Durand. in rational. divinor. lib. 2. cap. 9. num. 10. quinimõ refert, D. Ambros. in cap. 4. ad Ephes. suo tempore facultatem concessam diaconi ad prædicandum adeptam fuisse. Ex quibus manifestè apparet diaconum ex vi suæ ordinationis non habere munus prædicandi, posse tamen illud exercere de licentia episcopi, vel Prælati curæ animarum habentis, si voluerit in eius ecclesia prædicare. Notant omnes supra citati dictis locis, unde colligitur, si diaconus prædicaverit absque tali licentia mortaliter peccare, ex Navarr. in Manual. cap. 25. num. 141.

3 Proprium, ac genuinum diaconi officium, præter id, quod textus noster, & Doctores ad eum citati enumerant, est evangelium populo legere, seu decantare. Vide Durant. de ritibus ecclesia d. lib. 2. capit. 23. numer. 3. Zech. d. tract. de sacramento ordinis, cap. 1. pagin. 668. ante finem columna 1. licet in primitiva ecclesia eis erat concessum ob sacerdotum inopiam prædicare, & populo catechismum explicare, ut tradit idem Zech. ubi proxime.

4 Cum autem Diaconus velit recitare, seu legere, vel decantare evangelium, debet ascendere ad altiorem locum, secundum ea, quæ Isayas dixit, cap. 40. Super montem ascende tu, qui evangelizas Sion, & Dominus in monte docebat turbas, ex Matth. cap. 5. Aliæ sunt rationes, quibus diaconus in altum ascendit, decantandi evangelij causa, de quibus Innocentius III. lib. 2. de sacro altaris ministerio cap. 42. Alexand. de Ales in 4 partem Turrecrem. in cap. Apostolica num. 1. de consecrat. distinctione 1. Durant. ubi proxime num. 11. & 12. Moscon. nuper citatus pagin. 385 littera B. Debet etiam diaconus cum ad legendum accedit, faciem versus Aquilonem vertere, ut ostendat verbum Dei contra eum dirigi, qui spiritui sancto sæper contrarius fuit: ita Alcuin. de divinis officijs d. cap. de celebrat. missa, per Aquilonem enim Diabolus intelligitur, ex eo, quia durus, & frigidus ventus sit, effectus quos Diabolus, in illis quos possidet, operatur, reddendo. s. eos frigidos, & torpentes in amore charitatis, & dilectionis, ut per Alcuin. ubi proxime Durant. citato loco, nu. 14. Innoc. d. cap. 42. Moscon. in eadem

pag. 385. littera C. quod autem per Aquilonem Diabolus designetur, aperte ostendit Isayas cap. 14. dicens. Lucifer, qui dicebas in corde tuo, sedebo in lateribus Aquilonis, &c.

5 Quæri potest, cur diacono lecturo evangelium detur benedictio, non autem subdiacono, quando illi traditur epistola ad legendum? Eam rationem tradunt Doctores, quod Deus legem, & prophetas invisibilis invisibiliter misit, Apostolos autem, & Evangelistas (quorû in hoc saltè enuntiandi evangelij munere diaconus personam gerit) visibilis factus, & sanctam ecclesiam sponsam videlicet suam, osculans osculo oris sui visibiliter misit, & docuit; Tradit Innocent. de sacro altaris ministerio lib. 2. cap. 37. Rupert. lib. 1. de divinis officijs, cap. 36. Hugo de sancta Victore lib. 2. de offic. ecclesiast. cap. 20. ubi proxime num. 5.

6 Constat ergo ex dictis, non spectare ad diaconum ratione proprii officij prædicare. Si autem quæras, cui incumbat prædicandi munus? Respondetur solis episcopis, & alijs Prælati quibus cura animarum commissa est, qui in suis ecclesijs prædicare debent, quo casu diaconus etiam prædicabit, si cura animarum sit, & illi tunc incumbet ex officio tale munus, quanvis vi suæ ordinationis ei non competat docet Navarr. consil. 7. de officio, & potestate iudicis delegati numer. 3. dicens, esse hanc cõmunem resolutionem. Abb. in cap. inter cetera nu. 1 & 2. de officio ordinat. Isidor. Moscon. de maiest. milit. ecclesia d. 2. part. lib. 1. cap. 19. de prædicatoribus pag. 325. littera C. & sequentibus, ubi plenissime videre potes omnes personas, quibus licitum sit, officium prædicandi exercere, & omnia ad illud requisita. Trident. sess. 5. de reformat. cap. 2. & sess. 24. cap. 4. qui omnes solum Prælati hoc tribuunt. Neq; obstat supradictis textus in d. cap. adijcimus 16. q. 1. ibi Nullus præter sacerdotes Domini audeat prædicare, quibus verbis videtur dicendum, solum sacerdotes, & non alios debere. Respondetur enim, ut per Navarr. ubi proxime num. 2. textum intelligi de prædicatione faciendâ auctoritate propria, & ratione officij, quale habet sacerdos curatus, & ideo ait textus illos solum prædicare, idest quia ipsis tantum hoc competit ex proprio officio.

7 In textu, ibi, Nunc autem. Hec est secunda pars nostri textus, in qua maxime à D. Hieronymo episcoporum avaritia damnatur, quæ est Idolorum servitus ex cap. omnis 1. quest. 1. cap. irgeri, cap. sicut a geri. 147. §. 1. eadem causa & questione, cap. avaritia, in principio de electione lib. 6. quam etiam satis improbant iura civilia per totum titulum ff. & Cod. ad l. Iul. de ambitu commendat, & refert textum nostrum promptuarium inris, verbo, avaritia tom. 1. in Glossa littera. E. fol. 98.

8 In text. ibi, *Mendicat infelix.*

Non licet clericis ostiatim mendicare, cū hoc sit maximum dedecus ordinis clericalis, & ideo omnibus modis vitandum, vide Trident. sess. 21. de reformat. cap. 2. in principio, Paulam Fufe. de visitatione lib. 2. cap. 22. num. 13. in fin. Navarr. commentar. 2. de regularibus ad cap. non dicatis 12. quest. 1. num. 37. veri. Tertio, ubi dixit, reprehensione dignos esse clericos, qui peregrinantes medicant, imo potius se consensisse multis illos reprehendentibus, at tamen ipse ait posse clericos devotionis gratia aliquem pium locum visitantes, & exercentes humilitatem, & patientiam, sumpto paupertatis habitu mendicare, citans ad hoc Calderin. consil. 1. de vita, & honestate clericorum, quem vide.

CAP. Legimus. XXIV.

SUMMARIUM.

- 1 Diaconi subsunt presbyteris.
- 2 Ex varia locutione colligitur mentis error.
- 3 Vtrum sit aliquod discrimen inter episcopum, & sacerdotem?
- 4 Approbatur verior opinio.
- 5 Quare summus Pontifex seipsum, & episcopos fratres appellet?
- 6 Componitur Theologorum, & Canonistarum sententia quoad distinctionem inter sacerdotem, & episcopum.
- 7 Respondetur hæreticorum argumentis, & explicatur noster textus.
- 8 Episcopatus licet quoad ecclesiasticam hierarchiam ordinem diversum constituat, non tamen est novum sacramentum.
- 9 Solvitur argumentum contra hanc resolutionem, & statuitur ordinem sacerdotalem per episcopatum solvi ad alia ministeria exercenda.
- 10 Exceptis iis, quæ episcopis sunt reservata, omnia alia competunt simplicibus sacerdotibus.
- 11 Respondetur argumento contra hanc resolutionem.
- 12 Aliter solvitur dubium.
- 13 Sacerdos ritè ordinatus, licet hæreti-

cus sit, aut excommunicatus verum efficit sacramentum.

- 15 Multam auctoritatem habet Romana ecclesia.
- 15 Multitudo sacerdotum eos contemptibiles facit.
- 16 Vtrum electus in Imperatorem debeat à Romano Pontifice confirmari?

IN textu. Diaconi presbyteris sunt inferiores, ac proinde illis debent subesse. Notat Durand. in rational. divinor. d. lib. 2. cap. 9. num. 2. D. Thom. ad 3. partem quest. 67. artic. 1. in responsione argumentorum in principio. Isidor. Moscon. de maiest. milit. ecclesia 2. part. lib. 1. de ordin. cap. 1. pagin. 385. littera B. facit textus, & quæ ibi notati in cap. nonnulli hac distinctione.

In textu, ibi, *Quia fatuus factus loquitur.* Ex varia, & inordinata locutione colligitur mentis error, & vagatio, quæ quidem sinistram presumptionem inducit contra sic loquentem.

Notat ad hunc textum Roderic. Snar. allegat. 1. numer. 4. Paul. Fufe. de visitatione lib. 2. cap. 22. numer. 12. Boerius decisione 23. numer. 58.

In textu, ibi, *Presbyteris id est episcopis, & paulo inferius, Eosdè esse episcopos, quos presbyteros.*

Contendere videtur hoc loco D. Hieronymus ordinem episcopalem à sacerdotali nō distinguere, ac proinde nullum esse discrimen inter episcopum, & sacerdotem, seu presbyterum, unde quidam impij hæretici occasione sumpserunt evertendū episcoporum, & presbyterorū distinctionem, nec non pulcherrimam ecclesie catholice hierarchiam, negantes ullam esse differentiam inter hos gradus iure divino, quæ errorem præter alios excitavit Acrius, qui cū episcopatum frustra, & impudenter ambivisset, ab ecclesia divertit, eam impugnans dignitatem, quam consequi non potuit, quæ deinde errorem ex eadem causa permotus suscitavit Vitcleff. cum episcopatum Vegoniensem appetere; de quo Cast. adversus hæreses lib. 1. cap. 11. ante finem, qui omnes adducit ad suum protervum propositum auctoritatem Pauli 1. ad Philippenses, ibi, Cum episcopis, & diaconibus, quasi nomē episcopis, pro presbyteris ponatur; alias enim de presbyteris quoque Paulus fecisset mentionem, & deinde, quia in plurali dixit episcopis, qui tamen in eadem civitate plures esse non possunt, iuxta ea, quæ notantur in cap. quoniam de officio ordinari. Adducunt deinde Pauli

1. ad Tit. cap. 10. ibi. *Constituas per civitates presbyteros, & inferius. Oportet enim episcopum irreprehensibilem esse, &c.* quasi illi, quos superius presbyteri nomine significaverit, idem sint, atque illi, quos modo episcopos appellant, quæ omnes ferè authoritates referuntur in nostro textu, quem tandem idem hæretici pro suo errore citant, dicentes, Divum Hieronymum ibidem expressè dixisse eisdem esse episcopos, quos presbyteros.

4 Sed reiecto horum hæreticorum perversissimo dogmate, & retenta catholica, & verissima sententia, dicendum est episcopum in ecclesiæ hierarchia gradum diversum, & distinctum à presbytero divina institutione constituere; docent nostri communiter, ut testatur, & sequitur *Glossa*, verbo, *episcopus in proæmio sexti Alexandrin. in cap. clericos num. 4. 21. dist. Covar. in cap. quia nos num. 3. de testament. Navar. in Manual. cap. 22. num. 18.* multi quos refert *Vivald. in Candelabro ecclesiæ de sacramento ordin. num. 1.* & probatur primò, quia semper in ecclesiâ à tempore Apostolorum distinctio inter episcopos, & presbyteros fuit observata. De quo vide *Dyonis. de ecclesiastica hierarchia cap. 5.* comprobatur *D. Thom. 2. 2. quest. 184. art. 6.* ad primum, quia etiam à Christo Domino sub distinctione duodecim Apostolorum, & 72. discipulorum *Luc. 10.* prædicta distinctio facta videtur *cap. in novo. supra distinct. 21. cap. quorum vices 68. distinct. obicit. Vac. Caietan. in d. artic. 6. D. Thom. Sor. in 4. distinctione 24. questione 2. artic. 2. idem Sor. lib. 10. de iustitia quest. 1. art. 4. Bedesma 2. quart. quest. 42. artic. 4. Castr. adversus hæreses, lib. 6. verbo, Episcopus per totum, & lib. 13. verbo, sacerdotium, in fine, Mich. de Medin. lib. 1. de sacro homin. continent. cap. 3. cum sequentibus, late Bellarmin. tom. 1. lib. 1. de cleric. controvers. 1. cap. 14. & 15.* Probatur secundò quia, Episcopi tam in potestate iurisdictionis, quam ordinis presbyteris, seu sacerdotibus sunt superiores. De potestate iurisdictionis constat ex eo, quia plena potestas tam ordinis, quam iurisdictionis competit episcopis in suis diocesis, sacerdotibus verò esse communem ordinis potestatem cum episcopis, exceptis ordinandi, confirmandi, nonnullisque alijs ministerijs, ergo fit consequens manifestissimum, quoad potestatem iurisdictionis episcopos superiores esse presbyteris, cum ex dictis constet hos nullam, illos plenam in suis diocesis habere iurisdictionem; quoad potestatem verò ordinis idem ostenditur, siquidem sacramentum confirmationis conficere, ordines conferre, multaque alia ordinis ministeria solis episcopis esse reservata, & presbyteris omnino denegata, atque ita resolutionem hanc definit *Trident. sess. 23. de sacramento ordinis cap. 4. Canon. 6. & 7.* facit textus in *capit. 1. & 2. de ordinatis ab episcopo Victor. de sacram. ordin. à num. 234. Covar. variat. lib.*

1. cap. 10. nu. 6. & 7. *Vivald. in Candelabro de sacram. ordin. à num. 17. D. Thom. in 4. dist. 24. questione 1. art. 1. de confirmatione, specialiter probat textus in cap. quanto de consuetudine. Trident. d. Canon. 7. & sess. 7. de confirmat. Canon. 3. multi de quibus Vivald. de confirmatione num. 23. confirmat late Bellarmin. tomo primo controvers. 5. lib. 1. de cleric. capit. 14. & quos plenè refert Henriques in summa de sacram. in genere, lib. 1. cap. 26. littera. G. & de sacrament. confirmat lib. 3. cap. 11. 6. per totum Triumph. quest. 93. Pign. in hierarchia lib. 2. capit. 10. & sequentibus Sor. de iustitia d. lib. 10. questione 1. artic. 4. vers. Quinto citatis idem. Petrus Sor. de institut. sacerdot. de sacramento ordinis lectione 2. latissime Bellarm. d. tomo primo controvers. 5. lib. 1. cap. 14. & sequentibus, quos omnes ad nostrum textum vide, qui fatentur hoc discrimen esse inter episcopum, & presbyterum, Cui firmatur deinde, quia episcopi in suis diocesis plenissimè exercent iurisdictionem puniendi omnia crimina *cap. 1. de officio ordinarij*, possunt censuras ferre, non ita quilibet sacerdos, nisi iurisdictionem habeat, *cap. cum ab ecclesiarij de officio ordinarij*, indulgentias concedere *cap. quod autem, cap. cum ex eo, cap. penultim. de penitent. & remission.* à quibus censuris absolvunt, nisi lex abolitionem reservet *cap. nuper. vers. secundo, de sententia excommunicationis*, possunt etiam dispensare in omnibus casibus minoribus adulterio *cap. atsi clerici, & de adulter. de iud. dispensare in irregularitatibus occultis* *Trid. sess. 24. de reform. c. 6.* multa præterea possunt de quibus *Henriques in summa de sacram. ordin. d. lib. 10. cap. 35. §. 4.* Vnde merito statuitur conclusio illa certissima, nempe, quod omnia potest Episcopus in sua diocesi, quæ potest summus Pontifex in toto orbe, nisi sint specialiter reservata, ut comprobant relati supra.*

5 Hinc iam notant multi rationem quare Pontifex Romanus episcopos fratres soleat appellare, probat textus in *cap. quam gravi, de crimine falsi*, quia scilicet pares sunt episcopi ipsi Papæ in potestate ordinis, & iurisdictionis, in ijs, quæ Pontifici non reservantur. Explicat *Triumph. questione 3. art. 4. ad primum*, constat etiam ratio, quare sumus Pontifex episcopum se appellat, quia scilicet episcopatus culmen sit dignitatis, & maior ordo ecclesiæ, notat *Glossa d. verbo, episcopus, in proæmio sexti*, & ex alijs *Chassenens in Catalogo gloria mundi part. 4. considerat. 25. Bellarmin. d. controvers. 5. lib. 1. cap. 16. vers. Quantum ad tertium.* Tertio, & ultimo probatur supra posita distinctio, quia quemadmodum soli Apostoli post Petrum veri fuerunt pastores, at verò septuaginta duo discipuli coadiutores erant, non verò assumpti ad statum prælationis, ut patet *Luc. 10.* ita episcopi hodie loco Apostolorum sunt veri pastores, presbyteri verò loco discipulorum sunt pastorum coadiutores; quem discurs-

discursum comprobatur *Triumph.* q. 88. art. 3. notat *Bellarmin. d. lib. 1. cap. 14. vers. Secundo probatur.*

6 Vnde videtur componendam esse controversiam inter Theologos, & nostros quoad hanc distinctionem; de qua præter multos, quos refert, & sequitur *Covar. d. lib. 1. variar. cap. 10. num. 15.* & vide copiosè *Henriq. de Sacramento Ordinis. lib. 10. cap. 2.* in principio. Quæ tamen, ut facile componantur, distinguendum est inter ordines, prout important gradum ecclesiæ hierarchiæ; & prout important gradum Sacramenti, priori quidem modo episcopalis ordo à sacerdotali distinguitur, non ita posteriori; iuxta quam distinctionem dicere debemus Theologos non negare episcopatum gradum esse distinctum à presbyteratu, sed solum negare esse Sacramentum ordinis; at verò nostros rectè constituere episcopatum esse ordinem in ecclesiastica hierarchia præcipuum, ut bene explicat *D. Thom. in 4. distinct. 24. quest. 3. art. 2. quest. uncul. 2. Ledesin. 2. quart. quest. 42. art. 4.* & cæteri omnes supracitati. Optimè *Sot. in 4. dist. 24. quest. 2. art. 3.* *Covar.* proximè citato loco, & alij, de quibus *Vivald. in Candelabr. de Sacramento Ordinis, num. 3.* Ex quibus sequitur, quòd quanvis episcopi, & presbyteri eundem gradum, quatenus Sacramentum est, constituent, & uti tales unum, eundemque recipiant characterem, in eo tamen differentia, & distinctio restat inter eosdem, nam sacerdotes characterem suscipiunt ex divina institutione restrictum, at verò episcopi illum extensum recipiunt ad omnia ecclesiastica ministeria, ita ex *D. Thom. in 4. dist. 24. quest. 3. art. 2.* Explicat ibi *Sot. vers. Ad secundum. Ledesma secunda quart. quest. 42. art. 5.* & ante alios *Triumph.* ubi supra, quest. 74. art. 2. ad secundum, & comprobatur ex alijs *Henriq. in summ. de Sacram. Ordin. d. cap. 2. §. 1. littera E.* & sequentibus, & *cap. 7. §. 2. littera I.* Quanvis autem episcoporum, & sacerdotum distinctio ex Christi Domini institutione, constat ex modò resolutis, non tamen ita ab eodem distincta sunt certa illa ministeria, à quibus minores sacerdotes debent abstinere, sed id ecclesiæ suæ determinandum relinquit, ut in alijs sæpe materijs, iuxta ea, quæ notantur in *cap. Licet, de ferijs,* & in *cap. Omnis, de pœnit. & remission.*

7 Restat hoc loco, ut respondeamus hæreticorum insaniam, quam sinistra sacræ paginæ interpretatione voluerunt seminare, & ideo ad auctoritatem Pauli I. ad Philippenses, ibi. Cum episcopis, & diaconibus; dicendum est; omissis varijs solutionibus, quas prosequitur *Bellarmin. d. tom. 1. controvers. 1. lib. 1. de cleric. cap. 15.* & ante eum eleganter docuerat *Phigius de hierarch. lib. 2. cap. 10.* Univerſum clerum, omnesque ordines ad duo primaria genera revocari, ad sacerdotes

scilicet, & ministros, quorum priores sacerdotes nempe, subdividuntur in maiores, & minores; posteriores verò, scilicet ministri, in sex alias species; diaconos, subdiaconos, accolitos, lectores, exorcistas, & ostiarios, quibus nostri addunt psalmistas. De omnibus vide *cap. Cleros, 21. dist.* de quo supra, quanvis ergo nomen episcopi principalibus sacerdotibus tribui soleat, & nomen diaconi principaliori tantum ministro, utrumque tamen suo modo alijs convenit; nam etiam presbyteri superintendant populo. Volens igitur Paulus universum populum salutare, seu magis clerum, ne cogere singulos ordines numerare, generatim id fecit in nomine episcopi, comprehendens omnes sacerdotes, in nomine diaconi, omnes ministros. Ad aliam auctoritatem Apostoli ad Titum responderetur, Paulum illis verbis usum fuisse, tanquam generalibus, non verò tanquam distinctis ex modò dicta ratione. Denique ad auctoritatem Hieronymi relatum in hoc nostro *cap. traduntur variæ solutiones, ut colliges ab Henriq. & ibi citatis, d. lib. 10. cap. 7. §. 2. & cap. 21. §. 2. Medin. de factor. homin. continent. lib. 1. cap. 1.* qui ausus est affirmare, Hieronymum cum Aërio consentire, sed meritò reprehenditur à *Bellarmin. d. tom. 1. controvers. 5. lib. 1. cap. 15.* ubi plenissimè de intellectu huius auctoritatis agit. Sed relictis multis solutionibus, advertit *Bellarmin. ibidem Hieronymum, aliosque patres non negare hanc inter episcopos, & presbyteros distinctionem, rectè ex Apostolorum, & ecclesiæ traditione institutam, sed solum contendere à Christo Domino inductam non esse talem distinctionem, quoad iurisdictionem episcopi; & presbyteri, qua in re illis temporibus non præcipua, deceptum fatetur D. Hieronymum, potiusque universalis ecclesiæ decretis adhaerendum, quam Hieronymi, atque aliorum Patrum opinionibus; non tamen ignoravit Hieronymus hoc discrimen, tanquam legitime, & necessariò ad schisma vitandum ab Apostolis inductum, vel etiam dici potest. Hieronymum, quanvis nullam constituisset distinctionem inter episcopos, & presbyteros intelligendum esse loquentem, quoad Sacramentum, quo casu diximus supra episcopum à presbytero non distingui, & ita intelliges textum nostrum in præsent.*

Ex supradietis colliges primò, episcopatum, quoad ecclesiasticam hierarchiam verè, & propriè ordinem esse à sacerdotali distinctum, *Trident. de Sacrament. Ordin. cap. 4. sess. 23. & Canon. 6. & 7.* & notavi supra ad hoc *cap. vers. Sed reiecta, & sequentibus, non tamen per se esse Sacramentum, ita in effectu D. Thom. in 4. dist. 24. quest. 3. art. 2. quest. uncul. 2. Thom. Vbaldensis de sacramentalibus, tit. 7. cap. 62. num. 3. & 4. Ferrar. ad D. Thom. lib. 4. contra gentes, cap. 76.* est com-

est communis opinio usu ecclesie recepta, ex *Sot. in d. dist. 24. quest. 2. art. 3.* & probatur ratione, certum est enim Sacramentum Ordinis principaliter ob sanctissimum altaris sacrificium institutum fuisse, potissimum namque cuiusque sacerdotij finis semper fuit sacrificium, iuxta illud *Pauli ad Hebraeos 5. ibi. Ut offerat dona, & sacrificia pro peccatis, & iterum cap. 8. Omnis Pontifex ad offerendum munera, & hostias constituitur.* Iuvat ipsa sacerdotij ethymologia, quae habetur in dict. *cap. Cleros, ibi. Sacerdos autem, & quae ibi diximus 21. dist.* at ordo episcopalis nullum importat gradum ab ordinatione sacerdotali distinctum, respectu huius sacrificij; simplex namque sacerdos non minorem, quam episcopus potestatem habet in corpus Domini consecrandum, & offerendum pro vivis, & defunctis; notant omnes in hoc nostro textu, praeter eos *D. Thom. d. lib. 4. contra Gentes, cap. 76.* confirmatur haec ratio, quia si ordo episcopalis esset per se Sacramentum, sequeretur duo esse Sacramenta Ordinis, alterum sacerdotij, alterum episcopatus; constat siquidem unum tantum Sacramentum Ordinis, secundum totam suam perfectionem esse sacerdotalem, ut modo notasti, ergo episcopatus, ordo non est.

Neque obstabit resolutis *Medin. lib. 1. de sacror. homin. continent. cap. 16. Rabanus Maurus lib. 1. de instit. clericor. cap. 4.* & alij dicentes, episcopatum Sacramentum esse, quorum praecipuum fundamentum est, quod is ordo, perinde, ac sacerdotalis fuit à Christo Domino institutus, *cap. In novo, 21. dist.* ac proinde rem sacram, puta gradum spiritualem designans, quae tamen obiectio tollitur, dicendo gradum illum potestatis spiritualis non aliter per ordinem episcopalem conferri, quam quatenus sub sacerdotali caractere suscepto continetur; patet si expendas sacerdotalem characterem supremum potestatis spiritualis gradum importare, nempe potestatem consecrandi sanctissimam Eucharistiam. *Trident. d. sess. 23. de Sacrament. Ordin. cap. 1. & 2.* atque proinde sub se saltem virtualiter ceteros gradus potestatis ecclesie; velut inferiores continere; *regul. l. Iudicium solvitur, ff. de iudic. iuvat dictam cap. In novo, ibi. Sacerdotalis, 21. dist. cap. Duo sunt, 96. dist.* Proinde cum gradus potestatis per ordinem episcopalem collatus in sacerdotali caractere iam suscepto saltem virtualiter contineatur; ob idque per talem ordinem nullus novus character imprimatur, recte fit, ut deficiente ratione Sacramenti Ordinis (quae in imprimendo caractere consistit) deficiat etiam, & ipse ordo, ut est communis omnium Theologorum, ex *Ledesm. secunda quarti, quest. 37. art. 1. & 2.* ubi dicit, hoc de fide esse. *Sot. in 4. dist. 1. quest. 4. art. 5.* apud nos est *Glossa 1. in cap. 2. de Apostat.* ordo ipse episcopatus

lis Sacramentum minimè censetur; ita in effectu respondit *D. Thom. in 4. dist. 24. quest. 3. art. 2. vers. Sed contra quia.* Explicat *Sot. ibidem, dist. 24. quest. 2. art. 3. col. penult.* Sic sane character sacerdotalis circa nonnulla ministeria ante ordinem episcopalem divina institutione ligatus, per eundem ordinem solvitur. Vide *Sot. ubi proximè.* Quapropter sequitur ordinem episcopalem inutiliter ante sacerdotalem conferri *D. Thom. Ledesm. ubi proximè. Sot. lib. 10. de iustitia, quest. 1. art. 2. Glossa penult. in cap. Vnico, de clerico per saltum promotio. Ledesm. secunda quarti, quest. 42. art. 5. vers. Sed contra est. Abb. in cap. Ex litteris, num. 4. de excessibus praelatorum. Cardinal. Sancti Xisti in cap. Sollicitudo, num. 4. dist. 52. quidquid Glossa ultima ibi recepta contrariū dicat, communis ex *Abb. in d. cap. Vnico. Covar. lib. 1. variar. cap. 10. num. 16.* alios citante incaute loquentes contra textum in dict. *cap. Vnico, de clerico per saltum promotio.* & contra illud *D. Ambros. in epist. 4. Paul. ad Ephes. ibi. In episcopo omnes ordines sunt, igitur primò sacerdos est, & contra illud Augustin. in questionibus veter. & novi testament. cap. 101. Quid est enim episcopus, nisi primus presbyter.* Similia sanctorum testimonia in proposito colliguntur ex *Vivald. de Sacram. Ordin. num. 10. Covar. tamen d. num. 16.* procedit cum distinctione, quem vide, & quae diximus ad *d. Glossam ult. in cap. Sollicitudo, 52. dist.* Vide posita ad *cap. 1. num. 2. dist. 32.**

Tertio colliges, exceptis ijs, quae episcopis diximus reservata, reliqua omnia ordinis ministeria simplicibus sacerdotibus, ex Christi competere institutione, *cap. 1. §. Vna, vers. Et hoc, de summa Trinit. Trident. sess. 23. de Sacram. Ordin. cap. 1. ibi. Successoribus in sacerdotio, textus optimus in Extravag. Quia quorundam. vers. Item quia claves, de verbor. significat. Ioann. XXII. & cōprobat. D. Thom. in 3. parte, quest. 22. art. 3. Turrectem. in summa de potestate Ecclesie, lib. 2. cap. 93. num. 4. & 13. Petr. Sot. de institutione sacerdot. de Sacramento Eucharistiae, lectione 13. Triumph. quest. 4. art. 1. ad primum, & art. 6. in corpore. Victor. de slavibus, lib. 14. num. 14. late *Sot. in 4. dist. 20. quest. 1. art. 2. conclus. 4.**

Verum contra hanc illationem urget maxime id, quod supra diximus in principio huius discursus, nempe quod sacerdotes in locum septuaginta duorum discipulorum succedunt, episcopi vero in locum Apostolorum; constat praeterea solis Apostolis, nullibi autem septuaginta duobus discipulis potestatem aliquam consecrandi, vel remittendi peccata, à Christo Domino concessam esse, ut constat ex *Matth. 18. & Ioann. 20.* cum multis alijs, igitur videbatur dicendum solis episcopis potestatem ordinis competere, minimè vero simplicibus sacerdotibus. In hac difficultate sunt, qui dicant non solum Apostolis, sed etiam praedictis discipulis

cipulis Christum Dominum potestatem sacramentalem concessisse, comprobantque ex auctoritate *Astorum cap. 1.* unde nonnulli audent dicere contrarium esse hæreticum, & contra sacram Scripturam, ut refert *Turrecrem. in dict. summ. de potest. Ecclesie, lib. 2. cap. 59. art. 8.* cum lætè sequentibus. Quæ solutio planè difficultatem dirimebat, si suppositum in ea esset verum, scilicet Apostolis, & discipulis clavium potestatem esse datam; sed falsum esse multis ostendit idem *Turrecremat. eodem lib. 2. cap. 63. ad 11.* cum sequentibus; notat *Bellarmin. tom. 1. controvers. 5. lib. 1. cap. 14. vers. Porro,* & probatur tum ex alijs, tum eo præcipuo fundamento, quia cetera non est in ultima Cœna Christum Dominum constituisse Apostolos sacerdotes, constat deinde 72. discipulos post Resurrectionem sacerdotes fuisse ab Apostolis ordinatos; unde dici potest capaces non fuisse ante Resurrectionem eorum, quæ ad sacerdotium spectare noscuntur, ut est consecrare, peccata remittere, & similia, de quibus nostra vertitur difficultas, quam sentiens *Sot. in 4. dist. 20. quest. 1. art. 2. conclus. 4.* aliter respondet, quem ibi vide.

12. Sed melius pro resolutione adverti debet, Christum Dominum aliqua dixisse Apostolis; non singularibus personis, aliqua ut sacerdotibus, aliqua ut episcopis, seu prælatis, aliqua tandem, quatenus singularibus privilegijs eos persequi volebat. Alloquebatur eos, ut simplices christiani *Matth. 3.* cum sequentibus, ibi. *Ne irascimini, &c.* Ut sacerdotes alloquitur, *Luc. 22.* in Cœna, ibi. *Hoc facite, &c.* ut prælatos *Matth. 23.* ibi. *Quodcumq; alligaveritis.* Speciale verò privilegium continetur. *Joann. 20.* ibi. *Sicut ego misi Patrem, &c.* Quatenus universaliter in universum orbem potestas data est; atq; etiã *Joann. 14.* *Orabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis;* & quæ Apostolis, ut singularibus personis christianis dicta sunt, ad omnes christianos referuntur; ad sacerdotes, quæ ut sacerdotibus dicta sunt; ad episcopos quæ dicta sunt; ut prælatis, privilegia verò ad neminem transire potuerunt. Singulas autem classes distinguemus ex singulorum munera finibus; est deinde advertendam ex sacris litteris constare duos gradus Apostolorum, scilicet *Matth. 10. Marc. 3. Luc. 9.* & discipulorum; *Luc. 10.* à Christo Dominum distinctos fuisse; planè institutionem hæc non tamen ab illud tempus, sed ad perpetuam ecclesie conservationem factam esse satis ostendit perpetuitas à principio ecclesie; & ad officiorum quam Christus ipse promissit. *Matth. uti modo dicitur, cum ego sum usq; ad consummationem sæculi;* iuncto *Marc. cap. 13. ibi. Quod autem vobis dico, omnibus dico.* Quævis autem Christianis de Apostolorum, & discipulorum officia sigillatim non distinxerit, eorum tamen institutio eam distinctionem futuram in ecclesia

ecclesia satis indicavit, & ita Apostoli docti magisterio Christi, & deinde ecclesia magisterio Apostolorum nutrita, semper retinuit hos duos gradus distinctos esse, ut supra diximus in principio huius discursus; ita ut episcopi Apostolis succedant in plenitudine potestatis ordinariæ, Presbyteri autem, qui à Christo in discipulis figurati sunt, succederent Apostolis in sacerdotio, ut expressit *Trident. d. sess. 23. cap. 1.* quod sane licet Christus expressè non docuerit, eius tamen fuisse institutionem, & Apostoli, & ecclesia Spiritu Sancto illustrata patefecerunt, ut ex antiquissimis Patribus ab ipsis nascentis ecclesie primordijs factum, comprobat *Bellarmin. d. tom. 1. controvers. 5. lib. 1. cap. 14. vers. Quarto,* & sequentibus; ita ut hoc unum ex illis sit, de quibus dixit Christus. *Multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modò; cum autem venerit spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.* Quos discipulus colliges, priorem ex *Can. de locis Theolog. lib. 6. cap. 8. vers. 10. Barb. in 2. 2. quest. 4. art. 10. dub. 4. vers. Hæc autem, col. 212.* posteriorem verò ex *Petr. Sot. de instit. sacerdot. de Sacram. Ordinatione 1. vers. Ex ipsa scriptura, faciunt quæ Can. lib. 12. cap. 13.* Hoc supposito facile tollitur argumentum; fatemur enim Christum Dominum 72. discipulos non constituisse, quoad differentiam potestatis ordinum, neque expressè aliquo loco potestatem ordinis eis contulisse, sed tamen ecclesia divino illustrata spiritu ex institutione, & distinctione graduum, quos Christus distinxerat optimè collegisse oportere episcopos Apostolis in plenitudine ordinariæ potestatis, presbyteros verò eisdem in sacerdotio succedere.

Colliges quarto, potestatem consecrandi Sacramentum Eucharistie, adeo ad sacerdotes spectare, ut ritè ordinati, licet præcisi ab ecclesia, hæreticus, aut excommunicatus validè illud conficiant; ex eo, quia potestas consecrandi ita ad sacerdotes pertinet, ut potestas ipsa à characterè essentialiter non distinguatur, sed character ipse indelibilis est, ut potè in hærens animæ, ita ut per nullam omnino potestatem ab ea separari valeat; ergo nullo modo poterit sacerdos desinere à consecrare; *Glossa verbo in iuriam, in cap. 2. de apostat. d. Thom. 2. p. quest. 63. art. 5. Sot. in 4. dist. 10. quest. 4. art. 5. & dist. 24. quest. 1. de lat. ab Henric. 2. p. de Sacram. Ordinatione lib. 10. cap. 14. §. 2. & 3. & 4. de Sacram. in generis sum. 10. & de Sacram. Ordinatione lib. 18. Trident. sess. 23. de Sacram. Ordinatione cap. 1. & Can. 14. Glossa verbo, de gradat. in cap. 2. de clerico excommunicato cap. 1. & 2. de ordinat. ab episcopo. Vide latè Sot. in 4. dist. 25. quest. 1. art. 1. Cast. lib. 2. cap. 22. communis ex Vivald. in Candelabr. ecclesie de Sacram. Ordinatione lib. 7. vers. Quarto. d. Thom. in 3. p. quest. 82. art. 8. Covar. dicente communem lib. 1. variat. cap. 10. unum 8. communem etiam dicit*

CAP. Dominus. XXV.

S V M M A R I V M,

- 1 *Utrum dicta sanctorum in ecclesia uniuersali eandem habeant auctoritatem, quam in Repub. civili responsa prudentum?*
- 2 *Intelligitur resolutio hac, dummodo dictum unius sancti alterius sancti dicto non sit contrarium.*
- 3 *Extollitur maximè sacerdotum reuerentia.*

IN inscriptione, ibi, *Item Cyprianus.*

An dicta sanctorum in ecclesia uniuersali eandem habeant auctoritatem; quam in Repub. civili habent responsa prudentum? Ad hoc respondit *Glossa in cap. Nolimus, verbo. in istis, supra, 9. dist.* recipitur à *Feliv. in cap. Ne innitatis, nu. 2. de constitut.* asserente dicta sanctorum hodie probata esse p ecclesiam, tanquam habentia auctoritatem legis, & ibi multa circa hoc, in specie illam *Glossam improbat. Can. de locis Theologicis, lib. 7. cap. 3. nu. 2. & iuvat textus in cap. Ego solis, 9. dist.* Tu resolve cum cõmuni, quod deficiente Canone, dicta sanctorum fidem faciunt, & auctoritatem in ecclesia uniuersali, tam ad fidei dogmata, quam quoad mores, dummodo sint dicta sanctorum, quæ recipiuntur in *cap. ult. 15. dist.* pbat efficaciter hanc resolutionem, *cap. de libellis, & cap. ultim. 20. dist.* & quæ ibi diximus, quibus iuribus sanctorum dicta recipiuntur in vim legum, quando Canonibus non contradicunt.

Intellige tamen, & limita hoc procedere, nisi dictum unius sancti alterius dicto reperiat contrarium; tunc enim non habebit auctoritatem; explicat *Ioann. Andr. & cõmunis per Feliv. in d. cap. Ne innitatis, & sic procedit cap. Noli meis, & cap. Ego solis, 9. dist.* idemque fore intendit dict. *cap. de libellis, ibi, Ad Apostolicam Sedem;* & quia de hac materia latissimè diximus supra, tam in *Pioam. nu. 26. usq. ad nu. 30.* quam in iuribus proximè citatis, ideo reliqua, quæ hîc desiderari possunt omittimus.

In textu. Maximè approbat textus iste reverentiam, & honorem sacerdotibus debitum, ideoq. iubet illis esse seruandum, siquidem Christus Dominus semper reverentiam præstitit non solum bonis sacerdotibus, sed etiam malis. Circa honorem sacerdotibus præbendum, vide plenissimè *Anastas. German. de sacror. immunitat. lib. 1. cap. 10. & seqq. per totum, & quæ notasti supra ad cap. Sacerdotes, hac distinct.*

dicit *Vivald.* apud Theologos, proximè citato loco, de *Sacram. Eucharistia, nu. 58. Cened.* multos citans ad *decretal. Collect. 65. nu. 4.* meritò reprehendentes sententiam *Glossæ ultim.* in contrariū ad *cap. 2. de pan. lib. 6. Henric. & ab eo relati d. 2. p. lib. 8. cap. 58. lit. G.* Reliqua, quæ hîc adderes, & prosequi velles, vide per supra citatos in hoc discursu per totum.

14 In textu, ibi, *Si auctoritas quaeritur.* Ex hoc textu argumentantur hæretici, nullam auctoritatem habere Romanam ecclesiam; siquidem Hieronymus dicit hîc maiorem auctoritatem habere orbem, quam urbem; advertit *Can. de locis Theologicis, lib. 6. cap. 1. vers. Postremo.* Sed optime respondet idem, intelligens textum nostrum *d. lib. 6. cap. 8. vers. Ad postremum, ante fin.* Faciunt ad hoc, quæ notat *Caietan. tom. 1. de auctorit. Pap. in Apolog. de comparata auctoritat. Papa, 2. p. cap. 2.*

15 In vers. *Sed dicis ubi presbyteros turba contemptibilis.* Ergo sacerdotes non modò ob eorum crimina contemptibiles redduntur, sed etiam ob eorum multitudinem, seu turbam copiosam, ut ex hoc textu notat *Promptuarium iuris, tom. 1. verbo, contemptibiles, in Gloss. littera D.*

16 In *Glossa, verbo, Imperatorem.* Agit *Glossa,* an electus in Imperatorem debeat à Romano Pontifice confirmari, & affirmativè docet. *August. Triumph. de potest. Pap. q. 38. art. 11. & post D. Antonin. quem citat, & sequitur Azor in sum. moral. p. 2. lib. 20. cap. 5. in princip. & deinceps, ubi multa de unctiõne, confirmatione, & consecratione Imperatoris videre poteris. Neque omittas *Peregrinum de iure Fisci, lib. 1. cap. de ijs, qui iura fiscalia habent, nu. 5. Mastrella de magistratib. lib. 1. cap. 2. nu. 7. & 8. Castald. de Imper. q. 18. & 26. Augustin. de Ancona, de potest. Papa, q. 38. art. 2. Valdes. de dignit. Regum, Regnorum, Hispania, cap. 14. à num. 2. Cum quibus etiam concludit, posse Romanum Pontificem factam Imperatoris electionem improbare, si ei non videatur idoneus, aliumq. ex rationabili causa eligere. Quod multis exemplis doctissimè confirmat *Cardin. Bellarm. controvers. 3. generali, tit. de Romano Pontif. lib. 5. cap. 8. Suar. de defens. fidei, lib. 2. cap. 23. nu. 14.* ubi caliginosam hæreticæ pravitatis, imò insanie cæcitatem, & effrenatam Iacobi Regis licentiam iniectis argumentorum frœnis ita compescit, ut meridiana luce clarius esse ostendat, supremam erga Reges, & Imperatores potestatem versari penes Romanum Pontificem.**

Hæc loca vi quondam, & vasta convulsa ruina
 Dissiluisse ferunt; cum protinus utraque tellus
 Una foret, venit medio vi pontus, & undis
 Hesperium Siculo latus abscedit, aruaq; & urbes
 Lincro deductas, angusto interluit aëre.
 Neque minori elegantia comptissimus, & ar-
 gutissimus Claudianus lib. 1. de rapto Proserpine,
 hanc indicat Siciliæ ab Italia convulsionem, &
 divisionem.

Trinacria quondam.

Italia pars una fuit; sed pontus, & æstus
 Mutavere situm: rupit confinia Nereus
 Victor, & abscessos interluit æquore montes.
 Vide post Benedictum Bordonium, Leandrum Alber-
 tum, Franciscum Maurolicum, Thomam Fazellum Si-
 culum; Abrahamum Ortelium in theatro orbis, car-
 ta 76. Sed iam ad Siciliæ regnum veniamus,
 & qua temporum, atq; annorum serie inter-
 currente, ad Summi Pontificis, deinde ad Phi-
 lippi Hispaniarum Regis ditionem, potesta-
 temq; devenit. In primis, auctore Garcia Mas-
 trillo de magistratib. in prelude. num. 48. refertur ex
 Cicerone, regnum Siciliæ Gotthis primùm,
 deinde à Saracenis fuisse occupatum; tandem
 Rogerio, & Normandijs Regibus cecisse; pos-
 tea in Suevorum potentiam, ac manus abiisse;
 à Suevisq; ad Aragonios Reges, & ab his ad
 Hispaniarum Regis Imperium transisse. Quia
 tamen nihil de Romano Pontifice auctor ille
 insinuavit, res ab altiori cardine, & fastigio est
 repetenda. Quo igitur anno Henricus Impe-
 rator, anathematis vinculo impeditus à vivis
 discessit, eius in scrinio repertum fuit testamē-
 tum; cuius verba refert Franciscus Longus in suo
 Breviario chronologico, anno 1197. in hunc modum.
 Imperatrix consors nostra, & filius noster Fredericus
 Domino Papa, & Ecclesie Romana exhibeant omnia iu-
 ra, quæ à Regibus Sicilia consueverunt habere; & Do-
 mino Papa securitatem faciant, sicut Reges Sicilia Sū-
 mo Pontifici, & Romana Ecclesie facere consueverunt.
 Si verò prædicta consors nostra præmoriatur, filius nos-
 ter secundum ordinationem nostram remaneat, & si fi-
 lius noster sine hærede discesserit, regnum Sicilia ad Ro-
 manam sedem deveniat. Idem verò auctor anno
 1307. doctè probat Siciliæ regnū non quidem
 hæreditaria possessione, sed mera Sūmi Ponti-
 ficis indulgentia, & concessione in posteros
 fuisse devolutum. Ideoque Robertus Rex Sici-
 liæ singulis annis, festo Principis Apostolorum
 die, octo unciarum auri millia, feudi titulo Ro-
 mano Pontifici numerabat. Quia tamen peri-
 culosa plenum opus alea videor tractare, lecto-
 res remitto ad Turrecrem. ad hunc textum nu. 2.
 Afflic. in prelude. constitutionum, q. 2. num. 4. & est
 textus in cap. Ad Apostolica, §. Præter, de sententiæ
 re iudic. in 6. Videantur etiam doctores Theo-
 logi agentes de vigesima censura Bulla Cœnæ,
 ex quibus colliges, utrum Siciliæ regnum sit
 de patrimonio Romanæ Ecclesie.

In Glossa, verbo, *Authoritas*, 4
 vers. *Quando tamen*. Colligitur ex

Glossa delega-
 tura ab inferiore, idest ab eo, qui inter suos
 principes supremus non est, causam sibi com-
 missam alijs delegare non posse; notat Glossa,
 verbo, *delegare*, in cap. Super questionum, §. Si verò,
 de officio, & potest. iudic. delegat. tradunt omnes ibi-
 dem, & probatur ex cap. Cum causam, 62. ibi. Non
 nisi delegatus de appellationibus; textus per argumē-
 tum ab speciali in cap. Pastoralis, in princip. ibi.
 Delegato à Principe, cap. Si pro debilitate. ibi, A Sede
 Apostolica, de officio, & potest. iudic. delegat. p. quæ
 iura hanc regulam constituunt Felin. in dict. cap.
 Super question. num. 4. las. in l. à iudice, num. 3. Ca-
 de iudic. per textum ibi. Dec. à num. 3. Curt. 4.
 & multi in l. More, ff. de iurisdict. omnium iudicum.
 Bernard. reg. 174. & passim alij ad hæc iura, qui
 omnes assignant rationem discriminis inter
 delegatum inferioris, & ordinarium, qui sub-
 delegare potest, non verò inferioris delega-
 tus.

In Glossa, verbo, *Dubitare*, in 9
 fine, vers. *Iudex*. Ait Glossa, posse iu-
 dicem recusari, ut sus-
 pectum, quanvis sit legatus Papæ, probat textus
 in cap. Licet, de officio, & potestate iudicis delegati.
 ubi Abb. in principio. Felin. latè prosequentes
 textum illum.

C A P. Si quis. II.

S V M M A R I V M.

- 1 Legatus Papa non debet contemni.
- 2 Potest delegatus iurisdictionem suam
 exercere in eos, qui illam impedire
 voluerint, licet de eis nulla in res-
 cripto mentio habeatur.
- 3 Non obstat dubium quoddam adversus
 hanc resolutionem.
- 4 Delegatus etiam de iure communi potest
 impediētes coercere.
- 5 Potest delegatus non solum privatos,
 sed etiam magistratus coercere.
- 6 Potest delegatus impediētes coercere,
 non tantum in foro ecclesiastico, ve-
 rum etiam in seculari.
- 7 Quanvis delegatus non sit Summi Pon-
 tificis, potest huiusmodi iuridictio-
 nem in impediētes exercere.

- 8 Collega delegati non poterit à suo contra delegato coerceri, licet impediatur iurisdictionem.
- 9 An requiratur publicum impedimentum ad hoc, ut impediens coarceatur?
- 10 Particula, manifestè, quomodo intelligatur quoad propositum.
- 11 Vtrum delegatus possit coercere impediētes maiori excommunicatione, an minori tantum?
- 12 Proponitur dubium contra resoluta.
- 13 Solvitur, sed tamen non plenariè.
- 14 Advertitur primò nullam esse præscriptam certam pœnam; qua possit delegatus impediētem coercere.
- 15 Advertitur secundo delegatum posse per censuras impediētes coercere, & respondetur prima difficultati.
- 16 Respondetur secundo argumento.
- 17 Potest delegatus ex vi suæ cōmissionis per censuras impediētes coercere.
- 18 Multis, & pœnis pecuniarijs potest delegatus impediētes coercere.
- 19 An possit delegatus per privationem beneficiorum procedere contra inobediētes?
- 20 Si delegatus per censuras, & per alias pœnas non potuerit continere inobediētes, poterit auxiliū brachij secularis convocare.
- 21 Impediens legatum debet etiam affici iactura causæ.
- 22 Vtrum non tantum agentes, verum etiā consentientes cum impediētibz iurisdictionem delegati, possint puniri, & quibus modis possit quis cōsentire?

IN textu. Legatus Papæ non est contemnendus, quia in legato contēnitur autoritas mittentis, ex illo Luc. cap. 10. ibi. Qui vos spernit, me spernit, deinde quia utilitas pro qua mittitur, subripitur, notat Turrecremat. hic num. 1.

2 In textu, ibi, *Arceatur*. Igitur delegatus potest exercere iurisdictionem suam in tertios eandem impediētes, de quibus in rescripto nulla mentio habetur eos scilicet excommunicando, ut notat optimè textus in cap. 1. de officio, & potest. iudicis delegat. cuius decisio maxime quadrat textui nostro, Glossa ult. & omnes in cap. Sanè, 2. Glossa, verbo, puniat, in cap. Pasto-

ralis, 28. §. ult. eodem tit. Abb. num. 1. & alij, post Innocent. in cap. dilectus, Zanchin. de heretic. cap. 31. num. 1. & sequentibus, & ibi Campes. post multos, quos citat Repertor. Inquisitor. verbo, impediens, post principium. Lucern. Inquisitor. eodem verbo, §. 4. Menoch. casu 438. à num. 31. consonat dictum cap. Sanè, cap. Tam litteris, 33. ibi. Excommunicantes solemniter, de testibus, cap. Vt officij compescendi, de hereticis, in 6. & colligitur ex generali regula l. 1. in principio, ff. si quis ius dicenti, & l. 1. ff. ne quis eum, &c.

Nec obstat, quòd delegati iurisdictione cum sit odiosa, debeat restringi; ex Glossa, verbo, processus, ad finem, in cap. 1. de rescriptis, lib. 6. communiter recepta cum similibus, quas adducit Gom. ibi, num. 66. Marant. de ordine iudiciorum, 4. p. dist. 5. num. 29. nec non potest extendi, vel prorogari ad eas personas, quæ in rescripto non continentur, iuxta regulam cap. P. & G. 4. de officio, & potest. iudic. delegati, ac subinde ad huiusmodi impediētes non contentos in rescripto extendi nequit. Respondetur enim, regulam dicti cap. P. solum agere de prorogatione hominis, & sic privati, per quem delegata iurisdictione non extenditur; hic verò agitur de prorogatione legis, quæ ad impediētes extendit iurisdictionem delegatam ad iustitiam conquerentibus exhibendam, ut intendunt Dec. num. 5. Berous 28. in fin. & 37. in fine, cum sequentibus, & alij, ad dict. cap. 1. de officio delegati. Sed hæc responsio non satisfacit, tum quia nullibi reperitur hæc prorogatio facta per legem, & textus hic, & similes secundum iuris regulas consultationi respondent; tum etiam quia l. 2. & dictum cap. Præterea, de officio delegati, cum alijs, in quibus fundatur decisio textus in cap. 1. eodem tit. cui maxime adæquatur textus noster; non procedunt ex vi prorogationis, per quam delegati iurisdictione extenditur post commissionem ad id, quod commissum non fuit, sed magis ex vi commissionis, quia statim à principio in ipsa commissione causæ recipit delegatus iurisdictionem super omnibus ad causam necessarijs, quæ committuntur; & licet ex rescripto expressa non sit, ut satis probat l. 2. ff. de iurisdictione omnium iudicum, ibi. Ea quoque concessa, d. cap. Præterea, ibi, Ex eo, & ibi. Recipit potestatem, l. Ad legatum, 62. ibi. Quasi, & hoc ei mandatum non esset, &c. ff. de procuratoribus, ac subinde licet delegatus Pontificis potestatem subdelegandi recipiat à lege, & non à delegante, ex cap. Pastoralis, de officio delegati, in principio, ibi. A lege, tamen huiusmodi potestatem coercendi impediētes non à lege, sed ab ipso delegante, & sic ex vi commissionis recipit. Vnde ex mente aliorum, & Beo. dist. num. 28. in principio, dici potest in proposito non offendi regulam dicti cap. P. & G. nec delegati iurisdictionem extendi ultra personas in rescripto

rescripto contentas, quia licet huiusmodi impedi-
dentes in verbis, & cortice rescripti non con-
tineantur, nihilominus tamen ex mente dele-
gantis, & secundum iuris censuram in rescrip-
to continentur, & sub eodem comprehendun-
tur; hæc autem mens, & censura colligitur, tum
quia delegans, qui vult consequens, & finem
(scilicet causam decidi, & iustitiam exhiberi)
vult etiam antecedens, & media ad illud neces-
saria, ac proinde etiam hæc committit ex *l. Ad rem*
56. ff. de procurat. d. l. Ad legatum, d. cap. Praterea,
cum similibus, tum etiam quia aliàs maxima
ex parte elidetur rescriptum, & commissio prin-
cipalis causæ; & eo pertinet ratio, & similitu-
do, quam Pontifex ibi adducit in *d. cap. 1. de of-*
ficio delegat. ex testimonio scripturæ, quasi sit
sensus, quod sicut per illud exquantur agen-
tes, & consentientes, & in utrisque eadem est
ratio, & idem iudicium, sic quoad iurisdic-
tionem delegati eadem ratio, & iudicium esse de-
bet de his, qui ad causam trahuntur, & de alijs
impedientibus delegati iurisdictionem, & ita
quod quemadmodum delegatus potest ex vi res-
cripti coercere illos, qui ad causam trahuntur,
si iurisdictionem, & iustitiam impediunt, sic
etiam ex eadē vi rescripti potest punire quos-
cumque alios impediunt, in eos, quos eandem,
quam in illos iurisdictionem recipit delegatus,
ad quod significat textus ibi, *Tam eos, & cetera.* iuncto
verbo, *poteris,* ex quo aperte colligitur, quod si-
cut litigantes, ita etiam alios impediunt po-
test delegatus coercere, quapropter utrosque
per eandem potestatem delegatam, ut sic ver-
bum, *poteris, in d. cap. 1. & verbum, arceatur,* ad
utrosque relatum, utrosque pariformiter de-
terminet ex *reg. l. Iam hoc iure, ff. vulgari.*

Amplia primò, superpositam resolutionem,
quatenus habet, quod delegatus possit exerce-
re iurisdictionem in impediunt illam, ut præ-
cedat etiam attentio iure cōmuni, & ex vi cō-
missionis, per quam causa delegatur, ac proin-
de non erit necessaria clausula, contradictores
ecclesiæ censura compescendo, de qua in *cap.*
Pro illorum, in princip. de prebend. & in cap. Ut of-
ficij, d. verbo, compescendi, de heret. lib. 6. idem in
specie observant *Abb. in cap. Quarenti, num. 4. de*
verbor. significat. Dec. nu. 5. Felin. & alij, in d. cap.
1. de officio delegat. Bero. in cap. Significasti, num. 26.
cum sequentibus eodem tit. *Navarr. in cap. Cum con-*
tingat. de rescript. 2. remedio, post princip.

Amplia secundò, posse delegatum coercere
tam privatos, quam magistratus iurisdictionē,
& imperium obtinentes, de quibus agit textus
in *d. cap. 1. de officio delegat.* in verbo, *potestatibus,*
secundum *Abb. Dec. in princip. Ber. num. 17. &*
alios, siquidem utrosque impediunt delegati
iurisdictionem complectitur textus, ibi, *princi-*
pales, & eorum fautores; similiter textus noster ge-
neraliter loquens omnes impediunt compre-

hendisse videtur; & ratio supra scripta in prin-
cipio in utrisque locum habet, sic plane licet in
principio, *textus, in d. cap. 1. de officio, & potest. iudicis*
delegati. Episcopus interrogavit de potestatibus,
in quibus casus accidit, responsio tamen Pon-
tificis, sicut, & ratio qua inicitur, generalis est,
tam quoad potestates, quam quoad alios quos-
cumque, & ita refellitur consideratio *Siculi in d.*
cap. 1. num. 52. in fin.

Amplia tertio, posse huiusmodi delegatum
coercere impediunt; non tantum in foro ec-
clesiastico, verum etiam in seculari, ex textu in
d. cap. 1. & ratione Alexand. num. 14. ibidem Ias.
in l. 1. in princip. num. 20. ff. si quis ius dicenti, &
per hunc textum notat *Cardinal. in Clement. 2. de*
heretis. quem sequitur Dec. in eodem cap. 1. num.
15. in principio.

Amplia quarto, non tantum procedere re-
solutionem in delegato Summi Pontificis, ve-
rum etiam in delegato episcopi, & alterius cu-
iuscumque inferioris iuxta *Dec. ubi supra, nu. 14.*
Bero. ibidem, num. 7. & 9. Menoch. de arbitrat. d.
casu 438. num. 4. pro quibus ultra cap. Ex litteris,
de officio delegat. ubi Glosa, verbo, subdelegatus,
quam notat *Suar. de censur. l. p. art. 4. num. 8. de*
qua in principio, quæ quidem viget etiam in
delegato inferioris, iuvat *d. l. 1. ibi. Omnibus, ff.*
si quis ius dicenti. In eo tamen est differentia,
quod delegatus inferioris tantummodo coer-
cet subditos iurisdictione, & in territorio dele-
gantis, non vero extra, ex *reg. l. ult. ff. de iurisdic-*
tionem, cap. 2. de constitut. in 6. Cum tamen dele-
gatus Summi Pontificis possit coercere quoscu-
que absque ulla restrictione territorij, eo quod
Pontifex delegans absque eiusmodi restrictione,
ubicumque iurisdictionem exercet, *cap. Cuncta 9.*
quest. 3. observant Dec. ad d. cap. 1. de officio dele-
gat. num. 14. licet idem, & Rivinald. in d. l. 1.
quos sequitur *Menoch. d. casu 438. num. 4. existimant*
delegatum inferioris etiam non subdi-
tos iurisdictioni delegantis coercere posse, quā-
do potestas hæc non à delegante, sed à lege cō-
ceditur, quæ tamen ratio nec vera est, ut supra
resolvisti, nec, si foret, evinceret, quia potestas
episcopi ordinarij licet à lege deferatur, nihi-
lominus tamen restringitur ad subditos intra
territorium, & diocesim, *cap. 1. de officio ordina-*
rii, cap. Cum episcopus, eodem tit. in 6. Dic ergo
delegatum episcopi, vel alterius inferioris posse
alienæ iurisdictionis, & territorij subditos ha-
bitenus coercere, quatenus idem episcopus, vel
alius inferior delegans, ratione delicti eosdem
coercere potuisset, iuxta regulam *cap. Postulasti,*
& cap. ult. de foro competent. & ita procedit sen-
tentia Decij, & aliorum. Nec contrarium di-
cunt Innocent. & alij committentem sequen-
tes, quippe qui agunt de subditis alienæ iur-
isdictionis, quos episcopus, vel alius infe-
rior delegans ex vi suæ potestatis coercere

non poterat. Sic etiam delegatus Summi Pontificis huiusmodi impediens coercet, cuiuscumque territorij sunt intra orbem christianum, quia in eos omnes delegans suam exercet iurisdictionem, & ita id, quod dicitur in delegante, procedit in delegato, & quæ ratio illum, eadem hunc movere debet, *cap. Super litteris, in fin. de rescriptis.*

8 Limita tamen resolutionem non procedere in collega delegati, qui etsi iurisdictionem impediatur, non potest ab altero contra delegatos coercere; vide *Bart. in l. Unica. §. 1. in fine, ubi l. ff. si quis ius dicenti, Dec. in d. cap. 1. de officio delegati, num. 14. vers. Retenta. Felin. ibidem, num. 14. in fin. Bero. à num. 109. Menoch. de arbitrat. casu 438. num. 13. & cons. 298. num. 15 lib. 3. ex regula, cap. Innocentii, 20. ibi. Cum non habeat imperium par in parem de electione, l. Qui duos, 47. ff. de procuratoribus, iuvat textus in cap. Prudentiam, 21. §. Adijcimus iuncta Glossa, verbo, arguendus, de officio, & potest. iudicis delegati. Si tamen delegatus datur cum clauisula, quod si non omnes, vel quod si ambo, aut similiter non procedit communis, & potest unus alterum impediens, tanquam inferiorem, & privatum coercere; secundum Ioann. Andr. nu. 2. Dominie. nu. 7. & alios in cap. Si contra unum, de officio delegati, lib. 6. communis, ut per Dec. Felin. & Menoch. ubi supra, Bero. in d. cap. 1. de officio delegati, à num. 111. cum quo explica, & protegere.*

9 Vtrum autem sit necessarium publicum impedimentum, an privatum, ad hoc ut delegatus possit in proposito coercere impediens, quæstio est? ad quam vide Innocent. Anchar. Imol. à num. 1. & seqq. Felin. in d. cap. 1. de officio delegati, num. 17. vers. Septima. Glossa. 1. verbo, Sed dic, quod bene. in cap. 1. de officio, & potest. iudicis delegati, lib. 6. ubi Doctores, lason. in l. 2. num. 6. ff. si quis in ius vocatus, qui omnes communiter resolvunt, non esse necessarium publicum, seu notorium impedimentum ad hoc, ut delegatus possit exercere iurisdictionem in impediens illam, licet contrarium colligant *Spe. ul. ex textu in dict. cap. 1. de officio, & potest. iudicis delegati, ibi, manifestè, & alij relati per Felin. ubi proximè adducentes Glossam 4. in cap. Accusatus. §. Sanè. de hæreticis, in 6. quam commendat Sicul. in d. cap. 1. num. 52. & probant alij, ut per Simanc. de catholico. iii. 30. num. 20. quæ Glossa communiter rejicitur ex Simanch. num. 21. nec refragatur textus in dicto cap. 1. ibi manifestè. Nam particula illa non respicit, nec calificat verbum, impedire, quasi requiratur manifestum impedimentum, quinimò respicit verbum, Cognoveris, cui adijcitur, & calificat cognitionem iudicis, quod patet, quia non dixit Pontifex. Si cognoveris eos iustitiam manifestè impedire, sed si manifestè cognoveris eos iustitiam impedire; deinde etiam respectu cognitionis, seu probationis non requi-*

ritur ad effectum huius textus notoria impedimenti probatio, vel quod iudex notorie cognoscat iustitiam impedire, sed requiritur, & sufficit, si id cognoscat per probationem, & modos alios legitimos, ut constat tum ex ratione, in qua fundatur is textus, tum ex verbo, Cognoveris, quod supponit, & exigit cognitionem, & indaginem faciendam per probationes, & modos iure probatos, cum aliis in notorijs eiusmodi cognitio, vel indago iudicialis, locum non habeant, iuxta *cap. Manifesta, 2. q. 1. cap. Ad nostram, 21. de iureiurand.* Tandem probatur, quia si notorium requireretur impedimentum, vix textus iste, nempe *cap. 1. de officio delegati.* & notiter in præsentem locum haberet, & ferè nunquam delegatus impediens, de quibus agit textus in dict. *cap. 1. in princip. coercere posset, siquidem minæ, & terrores, quibus conquerentes filere compellebantur; non in publico, sed in occulto plerumque inferri solent; nec in contrarium facit consideratio Siculi ad idem cap. 1. num. 52.*

Dicendum est igitur, retenta communi particula, manifestè, de qua in citato *cap. 1. non intelligi idest, publicè, & notorie, prout aliàs accipitur, manifestum, in dict. cap. Manifesta, & in cap. Inter ceteras, de re iudicata, sed iuxta materiam subiectam, & mentem Pontificis, accipitur hic manifestum, pro eo, quod non est occultum, sed constat iudici per modos legitimos, prout in *cap. 1. ibi. Manifestè appareat, de in integrum restitutione.* Accedit, quia etiam ea, de quibus constat per coniecturas, & probationes, dicuntur in iure manifesta, & evidentia *cap. 1. de clericis non residentibus, l. Licet, in princip. ff. delegati. 1. vide Tirag. de iure mariti, Glossa 7. num. 164. Menoch. remedio recuperanda 15. num. 400. Molin. de primogen. lib. 3. cap. 4. à num. 39.* Et ita in specie huius textus, poterit delegatus per huiusmodi coniecturas, & præsumptiones legitimas, & iure probatas cognoscere, & impediens coercere, secundum Innocent. cui in his terminis non adversantur ea, quæ post Abb. tradit Dec. in hoc cap. 1. num. ult.*

Quæres ulterius. Vtrum delegatus possit coercere impediens per excommunicationem maiorem, an solum per minorem? Respondetur per maiorem, & probat textus in d. cap. 1. de officio delegati, ibi. *Distributionem ecclesiasticam, idest censuram, ut habetur in originali, 2. tom. consilior. inter decreta Alexand. 3. tit. de potest. iudicium, cap. 2. pag. 857. sub qua etiam maior excommunicatio comprehenditur; notant omnes in eodem cap. 1. Felin. num. 16. Dec. num. 15. & 16. Glossa, verbo, puniat, ubi Doctores in cap. Pastoralis. §. ult. de officio delegati. communis ex Covar. in cap. Alma, 1. p. §. 11. num. 1. optimè textus in cap. Præterea, & cap. Sanè, 2. eodem tit. de officio delegati. cap. Tam litteris, 33. ibi. Excommunicantes solemniter, & cat. de testibus.*

de testibus. Tridentin. sess. 25. de regularibus capit. 5. in fine, ibi impediētes, vel inobediētes per censuras.

12 Sed obstat, quod excommunicatio maior est pœna maxima, cap. corripiantur, ibi. Nulla maior 24. quest. 3. & per illam excommunicatus dicitur mori, cap. per venerabilem, ibi, mori precipitur, qui filij sint legitimi capit. 2. ibi, Morte moriatur de maioris, ac subinde pertinet ad merum imperiū ex Innocen. in cap. transmissam in fine de electione, recepto ibi, & alibi: per Navarr in cap. cum contingat secunda causa nulli. num. 26. de rescriptis. Igitur eiusmodi merum imperium, & sic potestas excommunicandi maiori, non transit in delegatum, mandata simpliciter iurisdictione, & in eius consequentiam, ex l. ult. ff. de officio eius, ibi, Imperium quod non est merum. Accedit, quia excommunicatus maiori æquiparatur relegato, deportato, & ei, cui igni, & aqua interdicitur. Glossa ultima post principium in cap. pastoralis 53. §. verum de appellat. Glossa 1. in §. minor in fit. de capitis diminutione, & vide multos per Menoch. casu 438. num. 32. Cald. de nominat. quest. 5. num. 47. at delegatus in consequentiam cōmissæ iurisdictionis, & ad illam tuendam non potest impediētes pœna relegationis, deportationis, seu per aquæ, & ignis interdictionem, (quæ sunt pœnæ corporales) coercere, quæ iuxta d. l. ult. & cap. ex litteris 29. de officio iudicis delegat. modicam tantum habet coercionem, quæ verbalem, vel pecuniariam importat, pro ut observant post Bald. Felm. in d. cap. ex litteris 29. de officio delegati num. 16, Menoch. ubi supra num. 28. expēdentes l. nulli 10. Cod. de sententijs, & interlocut. Obstat item cap. quisquis 2. quest. 6. ubi inobediētes delegato non excommunicantur per ipsam, sed per episcopum, ad quem necessarium per excommunicationē recurritur, ut patet ibi Episcopus det litteras, &c. & tandem urget Trident. d. sess. 25. de reformat. cap. 3. ubi prohibetur iudicibus ecclesiasticis, ne contra inobediētes à censuris incipiant, sed per alias pœnas, & iuris remedia procedant, ubi tandem hæc non profuerint, censuris utantur; notat Navarr. in Manual. cap. 27. num. 16. & tamen textus hic, & dictum cap. 1. de officio delegat. supra citatum contra inobediētes, vel impediētes à censuris exordiuntur. Ergo, &c.

13 Nec huiusmodi difficultates evitantur, si dicas restrictionem ecclesiasticam latius patere, & ultra censuras comprehendere etiam pœnas alias, quibus ecclesia uti solet, cuiusmodi est suspensio, perpetua depositio, privatio beneficii, cum similibus, pro ut notant Abb. in d. cap. 1. & alibi ex Dec. ibidem d. num. 14. Menoch. de arbitrat. d. casu 438. num. 20. Refellitur enim tū quia proprius, & per anthonomasiam, restrictio, vel severitas ecclesiastica intelligitur per censuram,

hoc est excommunicationem, per quam ecclesia frequentius, & principalius punit, & ut supra notasti ad principium huius questionis in original. textus in d. cap. 1. ubi loco verbi, restrictione, legitur censura, tum etiam, quia in specie proposita, de censura, & excommunicatione, agunt textus in nostro cap. in presenti, & d. cap. præterea, cap. sanè, & cap. 1. a litteris de officio delegati. & denique, quia licet dicamus per ecclesiasticam restrictionem, hic intelligi etiam alias pœnas, quæ non sunt censura; adhuc tamen viget difficultates allatæ, quatenus censura etiam, & maior excommunicatio includuntur, & delegato conceditur potestas coercendi per illas.

Vnde inter varias opiniones de quibus Glossa d. verbo, puniat in cap. pastoralis de officio delegati, & Menoch. ubi proxime. Dic primò, nullam in proposito reperiri pœnam certam, qua delegatus impediētes coercere debeat, sed eius arbitrio relinqui, consideratis circumstantijs, tam ex qualitate impediētis, quam impediēti, temporis, & loci, & cæteris omnibus, iuxta regulam cap. de causis, §. 1. de officio, & potest iudicis delegati, observat Glossa d. verbo, puniat, probata ibi, & alibi ut per Menoch. ubi supra, n. 21. idque satis colligitur ex d. cap. sanè verbi. ita quod d. cap. præterea, & ex d. l. ult. ff. de iurisdictione, dum de modica coercionem agit d. cap. ex litteris, ibi coercionem aliquam. Nec adversatur textus in d. cap. 1. de officio delegati, cum dicit delegatum posse coercere per censuras, non imponit necessitatem, ut patet ex verbo, poteris iuncta regula l. non quidquid, ff. de iudicijs, & ita non significat censuras esse pœnas certas, quæ contra impediētes necessariò imponendæ sint. Similiter, nec textus noster arctat delegatum ad puniendos inobediētes excommunicatione, ut excludat omnes alias censuras, siue pœnas.

Dic secundò, in huiusmodi arbitrio delegati contineri etiam cœsuras, quibus potest etiam per maiorem excommunicationem impediētes coercere, iuxta textum in d. cap. cum similibus supra citatis, cap. significasti in fine de officio iudicis delegati eadem Glossa, verbo, puniat communis hic, & illic. Covar. in cap. Alma 1. part. 4. 11. num. 1. Menoch. de arbitrat. casu 438. num. 20. & 21. Nec obstant allatæ difficultates; nam ad primam responderi potest; quod licet maior excommunicatio, ubi ad publicam utilitatem, & ex superioris officio profertur, pertineat ad merum imperium, iuxta receptam Innocentij sententiam in cap. transmissa de electione, num. 2. in fine; nihilominus tamen prolata ad partem utilitatem, & instantiam de in d. cap. 1. non meri, sed mixti imperij esse dicitur, pro ut distinguit Abb. in cap. quod sedem num. ult. de officio ordinarij, & in cap. cum contingat. num. 17. de foro compet. sequuntur

alij, ut per Menoch. d. loco num. ult. sed hæc distinctio non habet congruam differentiam rationem, siquidem excommunicatio eadem est, & æquæ gravis pœna, eisdem omnino, & æquæ graves producit effectus, ubi ad publicam, & ubi ad privatam utilitatem profertur, & insuper videtur semper respicere publicam utilitatem conservandi ecclesiasticam disciplinam, & potestatem, dum coercentur inobediētes, qui ecclesiam audire nolunt, iuxta illud Matth. 18. relatum in cap. novit. de iudicijs, ibi, Si ecclesiam non audierit sit tibi tanquam ethnicus & publicanus, c. cum iuxta de consuetud. ibi, Dirumpitur nervus ecclesiasticæ discipline. Unde probabiliter tētari potest, quod præsentit Glossa in d. cap. quisquis 2. q. 6. Censuram excommunicationis maioris nō pertinere ad merū Imperiū, de quo in d. lult. ff. de iurisdic. licet enim pœna sit gravissima, quia maximis bonis spiritualibus privat, insuper, & mors dicatur, quia tamen, absolute loquendo, pœna, & mors non est, sed ad vitam, disciplinam, & emendationem ordinatur illius, qui eatenus moritur, quatenus vult, & in eius potestate est, si recipiat, & corrigatur, liberari, & absolvi, iuxta illud Pauli 1. ad Corinth. 5. relatum in c. Audi 11. q. 3. textū optimū in c. 1. in principio de sententia excommunicationis in 6. tradunt Pallat. in repetit. cap. 5. 18. d. num. 14. Covar. in cap. Alma in principio, num. 9. Merito censura excommunicationis propter hanc peculiarem naturam, licet pœna sit, non pertinet ad merum imperium, de quo in citata lult. & in l. imperium, ff. eodem tit. de iurisdictione, in quibus agitur de morte, & pœna gladij, quæ absolute mors est, & pœna, à qua delinquens per poenitentiam, & emendationem nullatenus liberatur, ex regula l. qui ea mente 67. ff. de furijs.

16 Ad secundum verò respondetur, excommunicationem maiori, & bannitum, deportatum, & similes, de quibus supra, æquiparari per quandam similitudinem, quia sicut ij, à Regno, civitate, & civili commercio, ita excommunicatus ab ecclesiastica sacramentorum, & fidelium communione eicitur, ut post Bald. in l. 1. num. 21. vers. & est adinventi Cod. de heredibus instituendis, notat Menoch. dist. casu 438. numer. 33. secundum quos, & Abb. in d. cap. pastoralis, §. verum, numer. 19. de appellat. excommunicatus, & prædicti differunt in multis, & ad propositum, in eo maxime, quod excommunicatus etiam maiori, si velit parere, & emendetur, potest statim absolvi, cum tamen bannitus, deportatus, & alij per poenitentiam, emendationem, non liberentur d. l. qui ea mente. Textus verò in d. cap. quisquis 2. q. 6. varie intelligitur, ut per Doctores, ubi plures refert intellectus. Præpositus ibidem, quæ videri poteris, & ultra eos dici potest, textum illum non agere de excommunicatione per episcopum ferenda in eos, qui iudici-

non parebant, sed interdictione quadam, & prohibitione speciali, per quā Patriarcha, vel Romanus Pontifex, qui primæ sedis episcopus dicitur cap. prima sedis, infra 99. dist. interdicit per litteras omnibus episcopis sibi subditis, ne cōmunicent cum huiusmodi inobediētibus, qui iudicibus parere nolunt, cui intellectui maxime conveniunt verba textus. Ad ultimum denique ex decreto Concilij respondetur, per illud reprobari ab usum quorundam iudicum ecclesiasticorum, qui pro quacumque causa, & sine delictu excommunicare solebant, & statuit ne in causis judicialibus, ubi alia suppetunt remedia, censuras proferant, ad quas ultimo loco devenire debent, & iuxta illud decretū, quatenus fieri potest, tenetur delegatus in proferendis censuris arbitrium moderari, & inobediētes coercere.

Intellige iuxta prædicta posse delegatum coercere impediētes per censuram excommunicationis maioris, ubi hi per siliunt contumaciter in peccato impediendi, & moniti non resipiscunt, & suppositis terminis, in quibus alias per excommunicationem procedi possit, nam si aliquando impediētes, & iam nunc emendati, nihilominus faciunt, licet delegatus excommunicandi potestatem habeat, non poterit excommunicare, quia non proponuntur termini necessarij ad excommunicationem ferendam, scilicet inobediētia, & contumacia, iuxta illud Matth. supra relatum. Si ecclesiam non audierit Glossa 1. in cap. Episcopi 11. quest. 3. recepta ex Cardinali sancti fixi ibi num. 3. Navarr. in cap. cum contingat quinta causa nullitatis numer. 5. de rescript. Spino in specul. testamentor. in Rubr. part. 11. num. 24. intendit textus in cap. nemo in fine, ibi, & quia aliter non poterat corrigi 11. quest. 3. docet Innocent. receptus in capit. 1. numer. 1. de excessibus prelatorum, & in hunc sensum textus in d. capit. 1. de officio delegati, proponit præsens, & adhuc per siliens impedimentum, ut patet ibi. Compellunt, & ibi, iustitiam impediō. Sic similiter textus noster ibi Impedit. Ita etiam non debet delegatus per excommunicationem procedere, ubi ex conjecturis, verosimiliter intelligitur impediētes non solum non cessaturos, quinimo magis obduratos alterius progressuros, sequitur enim tunc contrarius effectus ei, qui per excommunicationem prætenditur, & cōsequenter ab illa abstinere oportet ad vitandū maius obdurationis malum, sicut medicus abstinere debet à medicina, quam verosimiliter timet maius nocumentum allaturam. Post alios Palat. in repetitione Capituli d. §. 18. numer. 13. Covar. in d. cap. Alma in principio num. ult. Tirac. ubi plures §. 9. connubialium Glossa 1. part. 9. numer. 226. iuxta d. cap. 1. de sententia excommunicationis in 6. ibi Medicinalis, & ibi Medentis cap. ult. vers. finito ibi de indurati, supra 82. dist. cap. prodest. vers. quod si

quod si, cum cap. sequenti 23. quest. 5. Trident. sess. 25. de reformat. cap. 3. ubi Magis contemni, quam formidari, & perniciem potius parere, quam salutem. Adde per bullam coenae, in quosdam impediētes prolatam esse excommunicationem reservatam, ut patet in eadem bulla clausula 14.

18 Dic tertio posse delegatum per multas, & poenas pecuniarias huiusmodi impediētes coercere, iuxta Glossam d. verbo, puniat in cap. pastoralis de officio delegati, ubi Doctores, Sicul. in d. c. 1. eodem tit. num. 53. & alij ut per Menoch. de arbitr. casu 438. numer. 24. Trident. dicto cap. 3. ubi Multis. iuvae l. 2. Cod. de sportulis, l. 1. ubi poenali iudicio; ff. si quis ius dicenti, l. ult. ff. de iurisdictione omnium iudic. cap. ex litteris de officio delegati, quatenus agunt de modica coertione, quae in his multis, & poenis pecuniarijs verificatur, declaratur tamen per multos, quos refert Rebus. in l. aliud est frans, §. inter multam. vers. Magistratus, ff. de verborum significatione.

19 Dic quarto quod licet attentio iure communi, dubium sit apud Doctores, an delegatus contra impediētes, seu inobediētes per poenam privationis beneficiorum procedere possit; affirmant enim Innocent. in cap. quia diversitatem de concessione prebende, & Felin in d. cap. 1. nu. 14. de officio delegati per illum textum. Negant vero Doctores communiter in d. cap. quia testatur commune Dec. ad citatum cap. 1. nu. 15. Menoch. ubi post alios intelligentes, in d. cap. quia, fuisse delegato concessam specialem privandi beneficii potestatem hodie tamen opinio Innocentij probata videtur in Concil. Trident. d. cap. 3. ubi siue etiam per privationem beneficiorum; alias poenas prosequitur Glossa d. verbo, puniat, & late Menoch. ubi supra.

20 Dic quinto, quod si delegatus per huiusmodi censuras, & poenas non potuerit impediētes, aut inobediētes coercere, recurrere debet ad auxilium brachij secularis. Argumēto cap. administratores, & cap. quali 23. quest. 5. & iuxta regulam cap. 1. in fine de officio ordinarij, & textus in cap. ut officium, §. compescendi, vers. denique de haereticis in 6. Resolvunt Innocent. & alij in cap. significasti de officio delegati, ubi Berous num. 24. communis praxi recepta ex Covar. practicar. cap. 10. num. 5. & alij de quibus Menoch. remedio 3. retin. num. 360. Mandos regul. 41. Cancellar. quest. 2. num. 12. probat Trid. sess. 25. de regularib. cap. 5. in principio, & fin. contra Archidiaconū d. §. Compescendi, & in cap. administratores 23. quest. 5. num. 2. Repertorium inquisitor. verbo, brachiū, vers. an delegatus, Directorum 3. part. quest. 57. ubi Penb. commentar. 106. Abb. antiq. d. cap. significasti. Cosm. in Pragmat. titul. de collat. §. Item visum, in Glossa ultima verbo invocando, & verbo brachium, Staphil. tit. designatur. litterarum iustitia. n. 3. & Federic. quē refert Mandos. 2. forma commissionum, verbo, auxilium, secundum quos textus in d. cap. 1. de officio ordinarij in fine

cum similibus, procedet tantum in ordinarijs, sicut & textus in dicto veri. denique, specialiter in Inquisitoribus, ac subinde per argumentū ab speciali, contrarium probat in alijs delegatis, quibus ex stylo Curiae conceditur, in specie potestas implorandi eiusmodi auxilium, quia attentio iure communi talem potestatem non habent, secundum Archidiacon. & sequaces, quorum sententia non est improbabilis, quavis communis defendi possit, si ad veritas d. cap. 1. proximitatum, licet de Ordinario loquatur, procedere nihilominus secundum regulam iuris communis, quod etiam in delegato locum habet, in quo etiam eadem viget ratio, & necessitas tuendi, & adiuvandi ecclesiasticam iurisdictionem tam in delegato, quam in ordinario; unde succedit regula legis non possunt, ff. de legibus, cum similibus, textus vero in d. veri. denique non constituit ius speciale circa invocationem secularis auxilij, sed circa appellationem quam removeret, & privilegia, quae infringit, & circa alia de quibus ibi, stylus autem Curiae emanasse videtur ad tollenda dubia, propter illorum opinionem, qui cum Archidiacono existimant necessariam esse communionem specialem in proposito.

21 Dic sexto. Præter alias poenas supra impostas contra impediētes legatum, est alia, nempe, quod iactura causae affici debeat, qui patrocinium potentiorum advocat, ad impediendam iurisdictionem, aut executionem legati; vide Glossam 1. in d. c. 1. de officio, & potest. iudicis delegati, sequuntur DD. communiter ex Siculo in eodem cap. 1. n. 57. Dec. 6. & alijs ibidem, satis Bart. num. 1. Alex. num. 5. in l. 1. Cod. ne liceat potentioribus succedit regula eiusdem l. 1. iuncta Glossa 4. & ult. & communis ibi, & l. 2. eodem tit. cap. 2. ubi Glossa penult. de alienat. iudic. tradit Suar. allegat. 19. Ducē. regul. 88. An autem textus ille, Ne liceat potentioribus, locum habeat in nostro casu, dubitari potest? Anvix communis in eadem l. 1. ubi Iacobin, & alij Ducē. ubi supra, ampliatione 1. contra Glossā in Rubr. Cod. de his, qui potentiorum, & in l. penult. ff. de alienat. indic. Cuiac. lib. 8. observat. cap. 31. Menoch. de arbitr. casu 276. num. 6.

22 Vtrum non solum agentes contra executionem delegati, sed etiam consentientes eadem poena sint puniendi? Affirmat capit. 1. & ibi Glossa 2. de officio delegati, colligitur ex cap. nuper. 29. vers. In primo, & cap. quanta. 47. de sententia excommunicationis, cap. felicitis, in principio de poenis, lib. 6. quibus modis quis possit consentire, vide eandem Glossam 2. Glossam ultim. in d. c. notum 2. quest. 1. Navarr. in cap. ita quorundam de Iudais notabili. 9. per totum, alios per D. Thom. 2. 2. quest. 62. tit. 7. Navarr. in Manuali cap. 11. a num. 12. intellige tamen, & limita resolutionem d. cap. 1. ut procedat tantum in illis consentientibus, qui

qui causam efficacem, & propinquam præstiterunt principali Authori delinquenti; cuiusmodi sunt iubentes delictum committi, & similes principaliter concurrentes; hi enim consentientes pari pœna puniuntur cum facientibus, quibus eiusmodi causam efficacem, & propinquam delinquenti præstiterunt, *d. cap. felicitis de pœnis lib. 6. in principio. l. si quis id, quod ff. de iurisdict. quem intellectum satis probat textus in d. cap. 1. de officio delegati, qui per consentientes intelligit potestates, de quibus in principio textus, & fautores, non quoscumque, sed principales iustitiam impediētes, iuxta litteram in fine, sanè hi omnes tanquam causa efficax, & propinqua consentiebant, ut satis denotat verbum principalis, & constat ex minis, & terroribus, per quos conquerentes filere compellebantur; intendit Glossa in eodem caput. 1. & cap. notum 2. quæst. 1. & in d. cap. quanta; sic etiam textus in d. cap. nuper vers. In primo, per consentientes intelligit eos, qui criminolo, & excommunicato in eodem crimine communicabāt, ac subinde causam efficacem, & propinquam præstabant. Similiter etiam in d. cap. notum in fine, sic etiam in d. cap. quanta, is, qui non obviat facinori, de quo ibi agitur, præsumptivè operatur, & participat, ac subinde causam efficacem præstat præsumptivè, vel interpretatione iuris, ut intendit textus ille, ibi interpretamur, & ad hoc referri debent, textus in cap. facientes 86. dist. de quo supra, & autoritas Paul. ad Roman. 1. in fine. Reliqua in materia quoad singulas consentientium species, in quibus aliquando eadem, aliquando vero minor pœna imponitur, ultra Glossam, & DD. ad d. caput. 1. de officio delegati, prosequere cum Covar. in regul. peccatum 2. part. 4. 12. à principio, & in Clement. si furiosus 2. part. 4. 1. & 2. Gov. de delict. cap. 2. à num. 8. & cap. 3. à num. 39. & à num. 45. & 48. post alios Menoch. de arbitrar. casu 349. per totum, cum multis sequentibus. Clar. in practic. 4. ult. quæstione 87. cum sequentibus.*

C A P. DICTUM. III.

S Y M M A R I U M.

- 1 Archidiaconus non potest in suos parochianos dominationem exercere.
- 2 Dominij nomen ad tyrannidem spectat.

IN textu. Probat non posse Archidiaconos in suos parochianos, &

presbyteros, dominationem exercere, neque tantum ab eisdem exigere, notat, & explicat. *Tyrannidem. Præposit. & alij hic.*

IN textu, ibi, *Quod magis ad tyrannidem.* Ait textus tyrannicum esse huiusmodi dominationem exercere in subditos; Unde colliges dominationem, & nomen domini ad tyrannidem pertinere, sicut & Regis ad dignitatem, honorem, & potestatem, vide *Cassan. in consuetud. Burgund. in proœmio, verbo, seigneur. in principio.* Nihilominus tamen, non erit à vero sensu alienum, neque amaniorum litterarum studiosis iniucundum, si ex reconditis, ac penitissimis latinæ fontibus, germanam, imò genuinam tyrannidis significationem eruamus. Si ergo cum probatissimis auctoribus, & sentiendum, & loquendum sit, vox tyrannus idem significat quod Rex, Princeps, dominus, dominator. Eadem etiam originis, & derivationis similitudine, vox tyrannis significat Imperium, maiestatem, dominationem. Ad cuius rei probationem adduco auctores probatissimos, & oculatissimos. In primis *Virg. lib. 7. Æneid.* ubi Regem Latinum de filia cōnubio sollicitum inducit, & Æneam regio hospitio invitantem, eundem appositè dixit tyrannum.

Pars mihi pacis erit dextram tetigisse tyranni.

Idem eruitur testimonium ex *Valerio Flacco in Argonautis.*

Nunc precor ad vestri, quicumque est, ora tyranni.

Neque minus comptè, & eleganter *Seneca in Oct.* dum fortissimum Herculem extremo vitæ, mortisque luctamine periclitantem, laborantemq; inducit, eum tyranno, id est Regi moderanti, ac leges ferenti similem esse dixit.

Quis sic triumphans latus in curru stetit.

Victor? quis illo gentibus vultu dedit.

Leges tyrannus? quanta pax obitus talis?

Neque solùm inter poetas, sed etiam inter historicos, & oratores, huius nominis usurpatione celeberrima est. *Plutarchus in Dione* proverbialiter dixit: *Ingentes erant Dioni facultates, tyrannicusque, propè domi splendor, & instrumentum.* Id est, supellex regia, & barbarica: cultus tyranno, sive imperatore dignus. *Plato in Amatoribus* ita inquit. *Quoties vir unus rectè civitatem instituit, quod nomen illi conveniet, non ne tyranni, & Regis? Ita est. Non ne tyrannica, & regia arte gubernat? omnino.* In peius tamen ruente mundo, & hominum natura in deterius vergente, accidit, ut nomen illud regia maiestate, & imperio plenum, ad regnandi libidinem, ad insolentiam, imò etiã ad indomitam, sanguinariamque truculentiã significandam verteretur. His igitur animad-

versis

verbis nostrum textum sic explico. Magis pertinet ad tyrannidem, id est, si Archidiaconi in exigendis parochianorum censibus nimiam turgidi, & elati animi dominationem præ se ferant, id quidem magis dominantis, & ambitiosè imperantis animi est, quam fraternè, & amicè ad pacem, & concordiam dominantis, cum debeant Archidiaconi se pios, clementes, & misericordes exhibere. Hinc enim est, ut in cap. Archidiaconi, de officio Archidiaconi, oculus episcopi Archidiaconus appelletur. Quod præter Trid. sess. 24. de reformat. capit. 12. optimè observant Sbroz. de officio vicarij lib. 1. questio. 3. num. 17. & quest. 36. num. 10. Riccius in collect. decis. part. 5. collect. 1618. Quemadmodum enim oculi sunt certissimi pietatis, amoris, ac benevolentia indices, ita in Archidiaconis hæc pietas, amor, & benevolentia debent residere.

DISTINCTIO. XCV.

CAP. Pervenit. I.

SUMMARIUM.

- 1 Non potest presbyter confirmationis sacramentū propria auctoritate exercere.
- 2 Vtrum Papa possit delegare simplici sacerdoti confirmationis sacramentum?
- 3 Soli presbyteri Eucharistiam conficiunt.
- 4 Episcopus est ordinarius ordinum minister.
- 5 Abbates iure olim communi, & nunc ex Tridentino minores ordines conferunt.
- 6 De quibus id intelligatur Abbatibus, & num de licentia episcopi conferat eos subditis episcoporum?
- 7 Vtrum simplex sacerdos ex delegatione Papa presbyterium conferre possit? & num. 8.
- 9 Probabile est posse simplicem sacerdotē ex commissione subdiaconatum impertiri, & diaconatum.

Glossam, 1. in cap. quanto de consuetud. & Trid sess. 7. de confirmat. Can. 3. vide D. Thom. 3. part. quest. 72. art. 11. Solo in 4. dist. 7. quest. 1. art. 11. in principio Covar, lib. 1. variar. cap. 10. num. 6. & ad intellectum huius textus vide Glossam 1. ver. sed illud, in regula, ea, que fiunt, lib. 6. & omnes ibi cum Anchar. à num. 3 & 4. Ledesma prima quartu, quest. 13. art. 11. ver. Tertia opinio, omnino Covar. de lib. 1. cap. 10. nu. 11. ad fin. ubi reprehendit Durand. & alios abdaeter loquētes, Sylvest. in sum. verbo, confirmatio num. 1. ad medium. Rodriguez in summa 1. tom. cap. 69. num. 1.

In text. ibi, *Sed si*, iuncta Glossa verbo, *Concedimus*. Notatur ex hoc textu, & Glossa questio illa, Vtrum Papa possit delegare simplici sacerdoti confirmationis sacramentum? Negant Maior. Gabriel. in 4. dist. 7. quest. unica ver. Alia opinio Durand. ibidem dist. 7. quest. 3. & 4. Solo eadem dist. quest. 1. ver. Ad tertium. Adrian. in 4. de confirmat. art. 3. ver. Secundo principaliter, num. 6. Attamen contrarium est dicendum, de quo vide Vivald. in Candelabr. de confirmat. numer. 26. Egid. de Coninck. de sacram. quest. 72. artic. 11. dubio unico, num. 104. Suar. de sacram. 3. tom. quest. 72. sect. 2. ver. Dicendum. Vasquez de ordin. disput. 243. cap. 3. 4. 5. & 6. Azor 1. tom. 2. lib. 3. cap. 30. ver. Quarto quæri potest, & ver. Quæres an si episcopus. Navarr. cons. 14. de privilegijs, num. 1. Sylvest. ubi supra num. 1. in fine. Armil. in summa verbo, confirmatio num. 3. qui fere omnes textum nostrum, & Glossam referunt

In Glossa, verbo, *Concedimus* ver. *vel etiam*. Quatenus habet, quod soli presbyteri conficere possunt Eucharistiam, notat Abbas in cap. 1. §. una verò num. 1. de summa Trinit. & in cap. 2. de furtis in fine.

In eadem Glossa, ibi, *Confert Diaconatum*. Oppignoratam libero fidei, quam dedi supradist. 24. cap. 7. numer. 3. circa ministrum ordinum, & ut certa ab incertis separaremus sequentes statuo conclusiones. Sit prima. Episcopus sive hæreticus, sive excommunicatus, sive suspensus, aut degradatus est minister ordinarius omnium ordinum. Hæc conclusio quoad primam partem est de fide per Trid. Can. 7. sess. 23. de reformat. de sacram. ordin. & Florent. in litteris Eugenij, & probat, cap. manus de consecrat. distinctione 5. & praxis nova episcop. 1. part. cap. 1. num. 6. Bonacin. de sacram. disput. 8. quest. unica, punct. 5. Iodoc. Corci. in Thesaur. Catholico lib. 7. à numer. 18. & D. Thom. 3. part. quest. 65. à 3. ad 2. Bonavent. in 4. dist. 25. artic. 1. q. 1. ubi Richard. à 1. q. 1. Palud q. 1. art. 2. Reginald. in Praxi lib. 30. num. 3. Qui fundamentum dedu-

IN textu. Videtur colligendum ex eo, posse quemlibet presbyterum ex se confirmationis sacramentum conficere, sed absque dubio negandum est, ad quod post

deducunt tam ex Trident. quam ex Florent. in litteris Eugenij, Secunda pars probatur; quia potestas ordinis perpetuo manet in simul cum caractere, qui est indelebilis, & quanvis solo iure ecclesiastico facultas hæc conferendi minores concessa fuerit episcopis; quatenus sublata est, an omnes ordines sint à Christo instituti, & sint sacramenta, noluit unquam ecclesia irritare illos, utpotè veros; Maxime quia maiores ab ijs ministris collati non erunt repetendi, ergo neque minores.

5 Secunda conclusio. Iure communi concessum est Abbatibus, ut minores ordines conferre possint; ita conceditur in cap. 1. & 2. supra distinction. 21. & in cap. quoniam supra distinction. 69. & in cap. cum contingat de aetate, & qualitate, & ibi Glosa, vers. Nota quod Abbates, & in cap. Abbates de privilegijs, in 6. & Glosa in cap. 1. vers. Alia de suppleta negligentia prelatorum. Sotus in 4. distinct. 23. quest. 1. vers. Abbatibus, Butrius in cap. cum inter de sentent. & reuocata Abbas. in cap. Quanto nu. 9. de consuetudine. Bellarm. citato cap. cum contingat. quest. 1. ibique Cardin. notabili 1. Abb. num. 2. Butrius, num. 13. Ioann. Andr. in principio. Anchar. notabili 1. & ut communis opinio DD. Navarr. cons. 13. Abbatibus. num. 13. de privilegijs Innocent. in cap. 1. num. 1. de aetate, & qualitate, ubi Additio subnectit esse communem. Firmat Hostiens in summa de episcop. qui reuocant. episcopat. Lopus allegat. 138. nu. 6. Felix. in cap. eam te num. 8. de rescript. Ioann. de Selva tract. de benef. part. 2. quest. 6. post. num. 3. Geminianus in cap. Abbates de privileg. in 6. num. 6. Maiol. de irregularit. lib. 3. cap. 23. nu. 12. Sayrus in Thesaur. lib. 4. cap. 13. post. num. 15. Covar. lib. 1. variat. cap. 10. numer. 9. Victoria de sacram. num. 222. Bellarm. de clericis cap. 27. Nuguin. 3 part. D. Thom. questione 38. artic. 1. Azor inst. part. 2. lib. 5. cap. 1. questione 12. & confirmare videtur ex Trident. in cap. 10. sess. 23. de reformat. ubi de hoc nihil fuit immutatum.

6 Hæc tamen facultas restringitur, ut Abbatibus, & alijs quibuscumque exemptis non liceat in posterum intra fines alicuius diocesis existentibus, nisi subditis suis regularibus minores ordines, & tonsuram conferre Sorbus in Additionibus ad Compend. privileg. Mendicantiũ verbo, Ordines sacri, vers. Notandum quod sacra congregatio, inquit, declaravit, quod Abbates regulares habentes ius baculum deferendi, & mythram, postquam sacerdotalem ordinem, & munus benedictionis susceperunt, possint minores ordines secularibus episcopi subiectis conferre, si dimissorias non generatim, sed cum hac concessione habeant, & idem declarasse respectu regularium, qui, & à suis superioribus, & ab episcopo loci consensum haberent, & eum consensum episcopi loci requiri respectu etiam aliorum, qui ab aliena diocesi cum dimissorijs specialibus veniant, ut possint ordinari per Abbates. Cæterum. Seraphinus decis. 985.

part. 1. voto Rotæ responsum fuisse ait, non licere Abbatibus promovere personas seculares, etiam cum litteris dimissorijs suorũ episcoporum, & sequitur Campanile in divers. juris Rubr. 6. cap. 2. ante num. 7. unde num. 9. colligit tria requiri in Abbate, ut promoveat ad ordines; nempe quod sit presbyter, quod benedictionem accipiat per manus impositionem ab episcopo, aut benedici solitus, si cum episcopus benedicere negligat. Tandem quod proprio monacho conferat. Franciscus Marcus decis. Delphinat. 1082. num. 2. lib. 1. Ad maiores iam ascendamus ordines.

Tertia conclusio. Sacerdotes non episcopi nequeunt conferre sacerdotium, etiã vigore delegationis eis factæ à Papa. Hæc propositio est communissima à paucioribus non recepta. Eam tenet D. Thom. in 4. dist. 25. q. 1. ad 2. & in supplement. ad 3. p. quest. 38. artic. 1. ad 3. ubi Sylvius. 4. Virum vero Navarr. lib. 5. cons. consil. 14. de privileg. Covar. lib. 1. variat. cap. 10. num. 10. Sot. in 4. dist. 25. quest. 1. artic. 1. ad 2. & dist. 7. quest. unic. artic. 11. Astas. lib. 6. tit. 3. artic. 1. quest. 2. Collectarius in cap. Quanto de consuetud. Victoria in simula num. 237. Turrecrem. hic num. 3. frater Emman. in summa cap. 13. num. 4. Vivald. de sacrament. ordin. tit. de ministro, 4. Octavo si Papa Pet. Ledesma tom. 1. del sacramento de la Orden, cap. 5. conclus. 2. Agydus de sacrament. ordin. disput. 20. dub. 9. num. 86. Campanil. in divers. Rubr. 6. cap. 2. num. 13. Clemens Molian. Cardinalis in Compend. institut. Theolog. de sacrament. ordin. cap. 53. littera H. proposita D. Hieronymi sententia ad Evag. concludit, nos credere ex fide teneri non posse Papam eam facultatem concedere, præsertim conferendi sacerdotium. Martinus de Ledesma 2. 4. quest. 40. artic. 1. conclus. 2. Sayrus de sacrament. lib. 6. capit. 3. quest. unica num. 5. Antonius Albetanus in summa compend. sacram. 1 part. cap. 46. num. 4. Isidor. Mossonius de maiestate militantis ecclesia lib. 1. part. 2. cap. 1. fol. 395. in fine vers. Ex privilegio. Inclinat Suar. de sacram. quest. 72. disput. 36. sect. 2. 4. secunda sententia, ubi obiter affirmat, inauditum esse in ecclesia, posse simplici sacerdoti committi, ut sacerdotes ordinet Theologi in 4. Palud. distinct. 7. questione 4. num. 20. conclus. 2. Ovand. lib. 4. dist. 25. proposit. 1.

Vnde apparet singularitas contrariæ opinionis, cui favere videtur Innocentius sed retulit ex Sylvestr. & non affirmavit, ut expendenti verba patebit loco quo eum citat, & secum pertrahit in contrarium Ochagavia tract. unico de sacram. ordin. quest. 7. num. 10. summa Angelica, verbo, Ordo; Prapostus hic num. 7. allegat Panormitan. in d. cap. quanto de consuetudine, numer. 4. enixe defendit Vasquez de sacrament. ordinis disputat. 248. capit. 4. vers. itaque sub. numer. 41. ubi ponit præcipuum fundamentum ex Concilio Antiocheni testimonio Can. 10. & ex Concilio Antiochen. Can. 13. Chorepiscopi, qui ex multorum opinione non erant episcopi, rigore commissio-

tionis ordines sacros usque ad sacerdotiū ministrare consueverunt. At in re adeo gravi, dubio satis insultat pede aduersus torrentem DD. & auctoritatem D. Thomæ, quæ magna est. Nostra præcipua conclusio probatur primò. Quia in tot annorum spatio nullibi appareret commissio eius ordinationis facta simplici sacerdoti, quod magnum est indicium nõ validæ facultatis. Secundò quia, ad episcopalem dignitatem pertinet eum ordinem conferre, quo immediata potestas tribuitur in corpus Christi verum, sicut in corpus Christi mysticum, propter eminentiam illius dignitatis; Ergo simplici sacerdoti de mandari non potest. Si quando verò urgeat commissio facta corepiscopis pro ordinandis subdiaconis, dic tunc temporis non esse certum, quòd subdiaconatus foret ordo sacer, iuxta ea quæ supra diximus in cap. si quis eorum dist. 32.

Quarta conclusio. Summus Pontifex potest delegare simplici sacerdoti potestatem conferendi subdiaconatum, & diaconatum. Prior pars probabilissima est rã auctoritate eorum, quos p contraria retuli cõclusionone superiori, tum etiam Gloßa in præsentii. Indicat Gelasius epist. 2. cap. 8. monens presbyteros meminisse sibi nulla ratione concedi sine summo Pontifice subdiaconū, & Accolytum ius habere faciendū; Turrianus in Addition. ad Concil. Nicænum, cap. 4. Syluius in 3 part. cit. dubitat Martinus de Ledesma, citatus, quanquam sualum sibi esse ostendit, ex dicto aliquorum per diploma summi Pontificis munus hoc concessum fuisse simplici sacerdoti. & præter alios allegat. Vasquez. Aureolū apud Capreolum in 4. dist. 25. quæst. 1. art. 2. & concessionem factam Abbatibus Cisterciensibus, quam Victoria in summa, num. 235. testatur se legisse in quadam bulla, & alij in Additione ad summam Toletii. Vnde deducitur fundamentū, quia non est concedendum summum Pontificē errare posse in re tanti momenti. Ceterum apud me valeret congruentia sancti Thomæ, quam posuit in probatione tertix conclusionis: nisi locum cedendum fore existimarem tãtis Doctoribus, secunda pars conclusionis probabilitatem sumit ex quadam bulla, quam Ioannes Maior refert in 4. dist. 7. q. unic. §. Secundò arguitur non multum ante finem se vidisse, & ex nobilibus Theologis asserentibus prælatis Franciscanis in India hoc privilegium fuisse datū, & Vasquez se aliam inspexisse bullā testatur, in qua Innocentius VIII. prædictū privilegium Cisterciensibus datum continebat, & haberi in nova compilatione privilegiorum, privilegio 118. & asseruari in bibliotheca Collegij Complutens. Societat. datū Romæ anno 1489. & 4. Pontificat. Innocent. prædict. 8. cuius meminit Navarr. lib. 5. consil. 14. de privilegijs, & dicit Abbates Cisterciens. Ord. ante Concil. Tridēa.

semper usos fuisse eo privilegio, & facultate, de quo maximè dubitat Syluius allegatus, an manaverit à summo Pontifice, & ego anticipē relinquo, quia nec argumentum, de quo Gloßa in præsentii, ex cap. Quanto de consuetudine, admodum firmum est, propter pulchram differentiam, quam D. Thom. ponit inter collationem ordinis sacri, & cõfirmationis. Ex quibus facile inferes, quid de cõmissione faciēda diaconis in cõferēdos ordines sacros teneri possit.

CAP. Presbyteros, II.

S Y M M A R I V M.

I Vtrum sacramentum Vnctionis sanis, furiosis, & pueris, alijsq; id generis administrari debeat? & numeris sequentibus.

I N §. Istud. vers. Infirmitur quis

Vtrum etiam hoc sacramentum Vnctionis sanis, furiosis, pueris, & ad mortem damnatis sit exhibendum; vide Sotum in 4. dist. 23. q. 2. art. 2. Suar. tom. 4. de penit. disp. 42. sect. 1. à nu. 5. Dominic. in cap. super eo, nu. 6. de heretic. lib. 6. ubi dicit de facto respondisse D. Thom. in 4. dist. 23. quæst. 2. art. 2. Archidiacon. in nostro textu. Gam. de sacram. præstandis q. 2. per totam Sylvest. in summa verbo, Vnctionum. 5. Arnul. eodem, verbo, num. 6. & 7. & præter alios novissimè Lusitanus nosier Moure in Compendio moral. 1. part. cap. 13. §. O fogaio capaz. Pro cuius quæstionis solutione, sequentes accipe conclusiones.

Prima conclusio. Sacramentū extremæ Vnctionis non hominibus sanis sed solis infirmis gravi morbo laborantibus est conferendū. Similiter nõ est huiusmodi Sacramentū illis hominibus adhibendū, qui vel bellū aliquod periculosum adoriuntur, vel diuturnā inscipiunt navigationē, vel tandē extremo capitis supplicio sunt addicti, penitusq; devoti. Ita DD. ad cap. cum venisset de sacra Vnctione, ubi, salvabit infirmū. Gama de sacram. præstand. ult. supplicio damnatis q. 2. princip. Petrus Alphonsus de Vasconcel. in harmonia rubric. sub hoc tit. de sacra Vnct. num. 8. Petr. de Ledesma, in tract. de Sacram. Vnct. cap. 6. à princip. Henric. lib. 3. cap. 11. §. 1. Euman. Rodr. quæst. regular. tom. 3. q. 79. art. 2. & 3. Iacob de Grassis tom. 1. consil. lib. 1. tit. sacra Vnctio consil. 2. nu. 16. Barthol. ab Angelo dialogo 3. §. 129. Egid. Convik. disp. 19. dub. 7. Possevin. de officio Curati cap. 9. n. 4. Benevent. de Sacram. penitentia cap. 15. q. 8. vers. diso secundò Ludovicus Miranda tom. 1. q. 49. art. 2. Bonacina disp. 7. q. unica punct. 5. Suar. superieri numero relatus.

Secunda conclusio. Perpetui amentes, sive qui ab ipsa nativitate, vel infantia amentiam

contraxerunt, non sunt capaces huius sacramenti, neque illis adhibendum est. Qui verò non sunt perpetuo amentes, sed aliquando habuerunt usum rationis, & potuerunt actualiter peccare, huiusmodi sacramentum possunt recipere, illisque conferri debet, quanvis pro illo morbo in statu amentes, furiosi, & phrenetici sint. Et opinio Theologorum communis, quos citat, & sequitur *Suar. tom. de pœnit. disp. 42. sect. 1. num. 5. & 6.* Ratio est quia, ut persona absolute capax sit huius sacramenti, satis est quod fuerit capax peccati actualis, devotionis, tentationis, & resistentiæ; sed capacitas ad hos actus solum data fuit in eo, qui aliquando habuit rationis usum non verò in eo, qui perpetuam habet amentiam; ergo non huic, sed illi exhibendum est Vnctionis Sacramentum. Egregie tamen observat idem *Suar. num. 8.* non esse dandam Vnctionem illi homini, de quo constat amississe usum rationis in statu peccati mortalis, neque post commissum peccatum aliquod doloris signum exhibuit.

4 Tertia conclusio. Infantes, vel pueri dum sunt in ea ætate, quæ doli, & peccati incapax est, non sunt capaces huius Sacramenti: est etiam communissima opinio, ut liquet ex eodem *Suar. cit. num. 3.* ideoque prolixioribus disputationibus supersedeo.

CAP. Illud. III.

SUMMARIUM.

1 Sacramenta à non pœnitentibus recipi non possunt.

1 **I**N textu, ibi, *Non pœnitentibus illud fundi non potest.* Colli-

ge ex hoc textu, sacramenta non posse recipi ab illis, qui in mortifera culpa existunt, unde post *cap. per Isayam 1. quest. 1. & D. Thom. 3. part. quest. 64. art. 6. & in 4. distinct. 5. quest. 4. artic. 2.* optime *Navarr. de pœnitent. distinct. 5. in 3. part. Glossa, summa num. 33. & in Manual cap. 4. num. 15. Gregor. Lopez. part. 1. tit. 4. l. 1. Glossa, verbo, Reciba.*

CAP. Presbyteri. IV.

SUMMARIUM.

1 Oleum Chrismatismatis, intra quod tempus debeat peti à parochis?

IN textu. Presbyteri quibus incumbit habere in ecclesijs suis oleum ad baptismum, confirmationem, & vunctionem debent illud per se ab episcopis suis petere, vel per diaconum, aut alium similem sacris initiatum. Notat *Turrecrem. hic, & præscribit formam, & modum petendi, & portandi huiusmodi oleum; & vide Constitut. Olyssipponen. tit. 6. Constit. 1. Portugalen. tit. 8. Constit. 2. num. 2. Egitanen. lib. 1. tit. 11. cap. 4. Vicens. lib. 3. tit. 6. Constit. 1. num. 2. Lamacens. tit. 8. Constit. 2. §. 1.*

CAP. Olim. V.

SUMMARIUM.

1 An possit quis in episcopum eligi, quin sit presbyter?

IN textu. Dux quæstiones deducuntur ex illo. Prima an episcopus, & presbyter idem sint? Secunda, utrum possit quis in episcopum assumi, quin presbyter sit? Ad quas vide plenissimè quæ diximus in *cap. legimus, nu. 3. 93. dist. & in cap. sollicitudo, nu. 4. & 16. 52. distinct.* Præter hoc notat nostrum textum *Præposit. in 6. Canones, num. 3. in fin. dist. 15. Lancelot. in templo omnium iudicum lib. 2. cap. 5. num. 16.*

CAP. Ecce ego. VI.

SUMMARIUM.

- 1 Vtrum presbyteri ex officio prædicent?
- 2 Sacerdos in missa potest benedictionem populo dare, & eam ab ipso episcopo petere.
- 3 Poterit tamen absque licentia episcopi populo in fine missæ benedicere.

IN textu, ibi, *Prædicare.* An presbyteri prædicent, vide *Mandosum* alios plurimos citantem in *regula 20. Chancellar. num. 10.* qui textum nostrum notat, & præter eum faciunt quæ supra diximus in *cap. Diaconi sunt 23. vers. ipse prædicat. 93. dist.*

In Glossa, verbo, *Benedicere.* Potest ergo sacerdos, præsepte episcopo in missa benedictionem populo dare, eam ab episcopo petens, quæ ipse non negabit sacerdoti: prosequitur *Fulvius Pacian. de probat. lib. 2. cap. 26. num. 81. cui resolu-*

resolutioni non obstat textus in *cap. ministrare* 26. *quasi*. 6. *ibi*. *Benedictionem quoque super plebem in ecclesia fundere, aut penitentem in ecclesia benedicere presbytero penitus non licebit*, ubi communiter DD. & in *cap. 3. de privileg. lib. 6.* notant quod solis episcopis competit benedicere. Respondetur enim, textum illum, & DD. loqui in benedictione solemnium, quæ solis episcopis reservata est, non autem in privata, quæ presbyteris conceditur; Sic explicat, & intelligit post alios *Lusitanus noster Ferdin. Pæz. in repetitione capituli. Missarum, de consecrat. dist. 1. n. 123.* & *ibi*, notabilem appellat Glossam hanc.

3 In eadem Glossa in fine, *ibi, vel Dic.* Ex ea colligitur, ministrantem coram episcopo posse benedicere, absque eo quod petat licentiam benedicendi; ex eo, quia eo ipso, quod episcopus simplicis sacerdotis missam audit, eique permittit celebrare, tacite videtur permittere, vel delegare benedictionem illam privatam, quæ fit, in fine missæ: per illa verba, *Benedicat vos omnipotens Deus, &c.* Notat, & docet *Pæz.* ubi proxime *num. 226.* dicens, Glossam hanc communiter receptam esse.

C A P. Esto subiectus. VII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Subditi debent Pralato suo debitam præstare reverentiam.*
- 2 *Oportet, ut episcopi clericos suos non ut servos tractent.*

I N textu. Subditi prælatos revereri debent, eis effectum dilectionis impendendo. Vide *Rebuff. cons. 194.* in principio. *vers. Secundo, optimè Chassan. in Cathalog. Gloria mundi, part. 1. considerat. 72.* ubi late prosequitur varios modos obediendi prælati. *Trident. sess. 13. de reformat. cap. 1.* in principio, conducit ad textum, que scribit *Tiraquel. Connubial. l. 1. Glossa 1. part. 1. numer. 5. & 41.*

In textu, post principium, *ibi. Sed episcopi sacerdotes se esse noverint, non dominos.* Nota ex textu, quod licet nomen, *Episcopus* ad dignitatem, & honoris potestatem pertineat, hoc tamen nomen, *dominus* erga prælatos, & superiores potius ad tyrannidem videtur pertinere, ut per *Cassan. in consuetud. Burg. in proximo, verbo, Seigneur* in principio iam citatum in

cap. dictum supra distin. 94. & faciunt maxime ad propositum, quæ *ibi* notata habes. Episcopi igitur si a clericis honorari velint, tanquam clericos honorare debent, non eos ut servos, aut famulos contempnere; Notat in simili *Tiraquel.* textum nostrum citans *conub. l. 13. Glossa 1. part. 3. num. 41.* Vide posita ad *cap. cum beatus 8. num. 5.* supra *distin. 45.*

C A P. Non oportet. VIII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Clerici non præcant episcopis in ingressu ad chorum.*

I N textu. Non debent presbyteri antecedere ingressum episcopi ad chorum, sed eum subsequi, vide *Cassan. in Cathalog. d. considerat. 72.* in principio, & quæ habes supra in *cap. proximo*, omnia enim huic inferviunt.

C A P. Episcopus. IX.

S V M M A R I V M.

- 1 *Ante episcopum sedentem non stet presbyter.*

I N textu. Episcopus sedens non patitur quod ante eum stet presbyter, meminit huius textus *Lancelot. in templo omnium iudicum d. lib. 2. cap. 5. §. 3. num. 7.* Intelligitur tamen hoc, ut non procedat, quando eis incumbat onus standi, iuxta textum in *l. quisquam, ult. Cod. de postulando.*

C A P. Episcopus. X.

S V M M A R I V M.

- 1 *Episcopus in sua cathedrali debet sedere in loco sublimiori.*

I N textu. Episcopus in ecclesia sedeat in loco sublimiori, quam reliqui presbyteri, extra eam vero illos, ut collegas debet æstimare; vide *Lancelot.* ubi proxime. *Gam. 1. p. decis. 1. n. 5. Trident. sess. 25. de reformat. cap. 6. post med. & cap. 17. in fin. Abb. in cap. 1. nu. 1. de excessibus prælatorum,* qui addit ab episcopo presbyteros ut filios habendos esse, non ut vassallos.

CAP. Presbyter. XI.

SUMMARIUM.

- 1 An possit presbyter de mandato sui episcopi sacramentum confirmationis administrare?
- 2 Episcopus est solus minister proprius sacramenti Confirmationis.

1 **I**N textu. Videbatur enim deduci ex eo, posse presbyteros sacramentū Confirmationis de mandato episcopi exercere; vide tamen ad intellectum, & explicationē huius textus Patrem Francisc. Suar. de sacram. tom. 1. questione 72. disput. 36. sectio. 1. colum. 5. ad medium. Ut verò plenam habeas quæstionis resolutionem, sequentem accipe conclusionem.

2 Sit vera conclusio. Ordinarius minister Sacramenti Confirmationis est solus episcopus ordinatus. Vnde simplex Sacerdos neq; propria auctoritate, neque de commissione episcopi potest Confirmare, nisi ex sola delegatione Summi Pontificis. Hanc doctrinam colligunt Doctores ex cap. unico, §. per frontis chrisimationem de Sacra Vnctione Covar. lib. 1. cap. 10. num. 6. & 14. Petr. de Ledesma tract. de Sacram. Confirm. cap. 1. Iodocc. Cocc. tom. 2. thesauri catholici lib. 5. art. ult. Chamer. tractat. de Confirm. capit. 5. Vgolin. de potest. Episcopi cap. 25. num. 2. & 3. Navar. cons. 14 num. 2. tit. de privilegijs. Jacob de Grassis consil. 1. num. 5. & in decis. aur. part. 2. lib. 1. cap. 5. num. 29 & 30. Balduin. Jun. super opera controvers. Bellarmini part. 2. lib. 2. cap. 6. vers. Catholici omnes, Egid. Coninck de Confirm. questione 72. num. 97. & numer. 105. Ludovicus Miranda in manu. Pralat. tomo primo quæst. 44. artic. 1. concl. unica. Reginal. in praxi lib. 28. num. 17. Bonacina de Sacram. disp. 3. quæst. unica puncto 2. Armen. dar. in addition. ad recopil. legum Navarra lib. 1. tit. 18. l. 7. de episcopis num. 77.

CAP. Presbyteri. XII.

SUMMARIUM.

- 1 Concilium Neocæsariense, quo tempore fuerit celebratum?
- 2 Presbyteri rurales, presente episcopo non possunt officia sua exercere.
- 3 Quid sit ecclesia, & quibus modis dicatur?

IN subscriptione, ibi. Item ex Concilio Neocæsariensi. Quo anno fuit celebratum hoc Concilium, & quis illi interfuit, vide supra in cap. Prima 2. num. 3, 16. dist. & in cap. presbyter num. 1. & 28. dist.

IN textu. Presbyteri rurales in ecclesijs civitatis presentē episcopo, vel clericis urbis non possunt eorum officia exercere, Adducitur à Præposito hic, num. 1.

IN textu, ibi, Ecclesia. Quid sit, & quibus modis accipiatur, post Glossam in cap. querela, verbo, Ecclesia, ne pralati vices suas. & Isidor. Moscon. de maiestate milit. ecclesia in pralud. pag. 5. littera B. Sylvest. in summa, verbo, ecclesia in principio; vide Corream in citata relect. ad cap. inter alia de immunit. part. 1. num. 7 & 8. & ibi plures. Adde posita ad cap. ult. num. 2. dist. 68. Latius ad cap. ult. num. 3. & sequent. dist. 81.

DISTINCTIO. XCVI.

CAP. Benè quidem. I.

SUMMARIUM.

- 1 Laici non possunt disponere, neque cognoscere de causis ecclesiasticis.
- 2 Divisio causarum in merè ecclesiasticas, vel non merè, & in temporales, seu mixtas.
- 3 Omnis potestas tam temporalis, quam spiritualis à Deo emanavit, sed tamen diversimodè comunicatur inferioribus. & num. 4.
- 5 Authores, qui agunt de casibus, in quibus iudex secularis admittitur, in spiritualibus causis, vel ab eis repellitur.
- 6 Vtrum laicus possit esse iudex in causa possessoria spirituali?
- 7 Vtrum secularis iudex possit cognoscere de questione facti rei spiritualis?
- 8 Plenarium dicitur, quod adiectione non indiget.
- 9 Vtrum clerici teneantur servare statuta laicorum quoad vim directivam?
- 10 Vtrum clerici teneantur servare leges civiles absque præiudicio ecclesie?
- 11 Vtrum laici possint se intromittere in electione summi Pontificis?

12 Varjs

- 12 Varijs titulis, & nominibus Reges solent nuncupari, & n. 13. 14. & 15.
- 16 Odoacer Rex quis fuit, & quomodo obiit?
- 17 Cresconius episcopus quis fuit?
- 18 Tudertini populi unde dicti?
- 19 Prædia rustica, & prædia urbana quæ sint? & an molindinum, & navis inter illa numerentur?
- 20 Res ecclesiæ alienari non possunt, & quando liceat?
- 21 Cognoscitur Maximus episcopus Blerana.
- 22 An potestas excommunicandi laicis possit delegari?
- 23 Principes seculares non possunt condere leges circa spiritualia, & an leges civiles cohibentes matrimonia per pœnas valida sint?
- 24 Vtrum lex civilis generaliter loquens, nulla facta mentione de rebus, seu personis ecclesiasticis, servetur in iudicio ecclesiastico, ubi Canon non repugnat?
- 25 Stephanus episcopus Venuſiæ quis fuerit?
- 26 Laurentius episcopus Mediolanensis quis fuerit?
- 27 Petrus episcopus Ravenna noscitur.
- 28 Qui prius in synodo loquitur maiorẽ prerogativam habet.
- 29 Quavis summus Pontifex possit omnes causas laicis delegare, non ita prælati inferiores.
- 30 An summus Pontifex possit delegare laicis iurisdictionem spiritualem?

ex defectu iurisdictionis ordinariæ à numer. 54. idem Covar. de sponsalibus 2. p. cap. 8. §. 3. n. 4 & §. 12. n. 3. Menoch. recuperanda remedio 15. nu. 338. Simanch. de catholicis ut. 36. num. 1 & in praxi hereseos tit. 66. in principio. Iason in l. quoties Cod. de iudi. Dec. in cap. 2. eodem tit. num. 24. textus in cap. ult. de rebus ecclesiæ textus in d. cap. tuam de ordine cognitionum, textus in c. lator, ibi Coram seculari super hereditate, qui filij sine legitimi textus in c. Ut inquisitionis vers. prohibemus, ibi quoquo modo, & illic Glossa de hereticis in 6. Glossa 4. in cap. si iudex 12. eodem lib. de sententia excommunicationis, & vide posita ad cap. præter, num. 15. dist. 32.

Causæ quædam sunt merè ecclesiasticæ, vel non merè, quædam merè temporales, aut mixtæ. Collige divisionem ex textu in cap. ut inquisitionis vers. prohibemus de hereticis in 6. ibi, merè ecclesiasticum c. super eo 12. ibi, in causis quoque ecclesiasticis de appellat. c. 2. ibi ecclesiasticum 4. q. 1. c. cum sit generale ubi Glossa ult. de foro compet. Abb. ibi, n. 30. textus ubi Glossa, Bald. & Salicet. in Authent. Clericus C. de Episcop. & clericis Rebuff. in arborem exceptionum vers. Secunda divisio, num. 200. cum sequentibus. Navarr. in c. novit de iudic. notabili. 6. nu. 23. & 42. & quidquid sit de varietate Authorum in explicandis, & distinguendis prædictis membris, ut per Navarr. proximè citatum, Simanch. de catholicis cap. 36. n. 1. Covar. 3. variat. cap. 3. n. 1. vers. Ego, quos videre poteris, & ibi quæ illa sint.

Nota ulterius; quod licet omnis potestas tam spiritualis, seu ecclesiastica, quàm temporalis, aut publica à Deo sit iuxta illud Pauli ad Roman. 13. Non est potestas nisi à Deo, & illud Evangelij Ioann. 19. Non haberes potestatem in me ullam, &c. Refertur uterq; locus in c. movet vers. Sed sciendū 22 q. 1. cū alijs, de quibus per Bellarm. in 1. part. controvers. de laicis lib. 3. ex cap. 2. & Molin. de iustitia tom. 1. tract. 2. disp. 27. Nihilominus tamẽ potestas spiritualis, seu ecclesiastica in lege gratiæ, per quã in bonũ spirituale, & finem supernaturalẽ, & media eidem accommodata diriguntur, à Christo Dño immediatè concessa fuit Petro, & eius successoribus Romanis Pontificibus, per illa verba, Ioann. ult. n. 18. Pasce oves meas, & Matth. 16. nu. 19. & n. 18. Tibi dabo claves, & quæcumq; ligaveris, &c. ut à Divo Petro, & eius successoribus, velut à capite in episcopos, & alios ecclesiæ prælatos immediatè dirivetur, c. de Dñs, 19. dist. 1. v. ab ipso tanquã à quodã capite, &c. ut ibi notavimus, & post Turrec. & alios Covar. in pract. c. 1. n. 2. & d. c. 31. n. 2. vers. 1. Navar. in c. novit de iudic. notabili 3. à n. 81. Bellarm. d. 1. p. lib. 4. de Romano Pontifice, c. 22. & 24. Molin. ubi supra disp. 21. & latè Bursar. in consil. 125. à num. 49. Potestas verò temporalis, seu politica ad externam inter subditos pacẽ conservandam, & in finẽ naturalẽ, ut benè vivamus in naturalibus Regi, vel Principi Republicæ à Deo tanquã naturę Authore, mediante lumine naturali cõcessa fuit, & ab illo tanquã à fonte in

IN textu. Qui allegatione memoratus est, longitudine prolixus, questionibus intricatus, materiaque amplius, & ideo quanvis remissivè explicetur, nunquam tamen breviter tractabitur, cuius præcipua cõclusio est, laicos non posse disponere, seu agere de rebus ecclesiasticis: tenet Abb. in cap. ab excommunicato, num. 6. de rescriptis, & in cap. tuam num. 7. de ordine cognitionum. Turrecrem. hic à num. 1. & sequentibus. Præpositus ibidem, & Archidiaconus à num. 8. & 9. Iacobus de concilio lib. 7. art. 7. post principium vers. Secundo facit. Suar. in Anglican. lib. 3. cap. 18. n. 2. & sequentibus, optimè Covar. in cap. Alina, 1. p. §. 11. n. 3. cap. 2. de iudicijs cap. ecclesiæ sancta Maria, de constitut. Navarr. in cap. cum contingit. 2. causa nullitatis numer. 11. & in casu speciali, Vantius tit.

reliquos inferiores Republicæ Magistratus dimanant, d. cap. solita de maiorit. & obedientia, l. i. ibi Populus, &c. ff. de constitut. principum, post alios vide Covar. d. cap. i. num. 6. Navarr. d. notab. 3. num. 85. Molin. disp. 26. optimè dicit in defensione fidei lib. 3. cap. i. & 2. cum sequentibus ubi plenissimè de hac materia: Sanè licet eiusmodi potestates in multis distinguantur, & descriptæ sint, ut colligitur ex cap. quoniam, & ijs, quæ ibi diximus 10. distinctione, ibi Viriusque potestatis officia discrevit, plures differentias prosequitur Navar. ubi proximè num. 88. & Molin. d. disput. 21. vers. habemus, quia tamen spiritualis, vel ecclesiastica longè superior est, & dignior, ut significat. d. cap. duo, vers. Quia etiam, cap. solita cum alijs, & temporalis, seu politica illi tanquam subordinata, & quodam modo subalterna subijcitur; potest aliquando ecclesia, & Romanus Pontifex de temporalibus disponere in ordinem ad suum finem supernaturalem, iuxta cap. per venerabilem vers. Rationabili qui filij sint legitimi ibi. Certis causis inspectis temporalem iurisdictionem exercemus, & tradita per Bellar. in d. controvers. de Romano Pontifice, lib. 5. cap. 6. & Molin. disput. 29. & præterea potest nonnullas causas naturæ suæ temporales, & ad temporalem potestatem pertinentes ab eadè eximere, & ecclesiastico tantum iudicio iuste reservare, ut patet ex cap. 2. de foro compet. cum alijs.

4 His consequens est, potestatem illam spirituales, vel ecclesiasticam, quam Christus Dominus in lege gratiæ Petro, & eius successoribus concessit, nusquam laicis principibus, vel Republicæ seculari fuisse communicatam, sed magis denegatam, ut sat deducitur ex d. cap. solita de maiorit. & ex illo Act. 20. num. 28. ibi. Quos Spiritus sanctus posuit regere ecclesiam Dei. Resolvit Alman. de potestate ecclesie, cap. 3. post alios Covar. d. cap. 31. num. 2. vers. Prima, & ex Patribus contra Berenti, & Henric. VIII. Britannia Regem, & quosdam hæreticos, tradit Bellarm. ubi proximè lib. 1. cap. 7. Victor, in Relect. de potestate civil. ante finem, ubi refert à Ioanne 22. damnatum fuisse errorem Marfilij de Padua credentis, spirituales iurisdictionem apud Imperatores extitisse. Meminere Covar. d. vers. Prima, & Bursat. d. conf. 125. numer. 45. vers. Ioann. 22.

5 In quibus verò causis ecclesiasticis admitatur, vel non, iudex laicus, vide per textum in cap. ultimo in principio de rebus ecclesie, ibi obsequendi manet necessitas, non autoritas imperandi, iuncto summano nostri textus, & illius verbis ibi Anathema in ordinem ecclesiasticum dictare, & ibi Non licuit laicis statuendi in ecclesia. Optimè textus in cap. 2. de iudic. verbo, tractare, quo uterque tractatus tam principalis, quam incidens illis prohibetur; aperte probat textus in d. cap. tuam de ordin. cognit. Notant illic Glossa ult. & Doctores communiter ex Abb. num. 7. in eodem textu in cap. dator 5. ibi. Coram seculari super hereditate, &

ibi. Super questionem natiuitatis coram Norvicensi episcopo, qui filij sint legitimi, cap. ut inquisitionis vers. prohibemus ibi Quoquomodo ubi Glossa, & communis de heretic. in 6. & vide Glossam 4. in cap. si iudex 12. de sententia excommunicat. illo lib. 1. son. & communis in l. quodvis numer. 6. Cod. de iudic. Dec. in cap. 2. eodem tit. num. 24. & alios per Vant. tit. ex defectu iurisdic. ordinari. à num. 54. Covar. de sponsal. 2. part. cap. 8. §. 3. num. 4. & §. 12. num. 3. Menoch. recuper. remedio 15. num. 338. Mant. dialog. 42. Simanch. de catholic. cap. 36. num. 1. & in praxi hæreseos cap. 66. in principio. Ioann. Andr. Dec. in cap. 2. de iudic. num. 24. vers. Tertiò fallit. Ripa ibidem numer. 13. Specul. quem sequitur Bald. in l. 2. Cod. de carbonatano edicto, & in Authent. et, qui, Cod. de bonis author. iudicis possidendis. Communis ex Menoch. retinende remedio. 3. nu. 336. Gutier. in Canon lib. 1. cap. 34. numer. 46. Glossa ultim. in Clem. 1. de causa possess. Quorum sententiæ contrarius est Covar. practicar. cap. 35. numer. 1. vers. Prima licet aliter defendat Valasc. consult. 93. numer. 4. & 5. Vide præterea ad alios casus textum in capit. clerici, ibi. Ex aliqua consuetudine de iudic. & notat Glossa Abb. & alij, ibi. Aufret. de potest. seculari regula 1. in principio. Rip. num. 15. in cap. 2. de iudic. Covar. in practica. cap. 31. num. 5. Roland. conf. 4. à num. 11. lib. 1. Gutier. Canon. cap. 34. num. 23. Glossa 1. in cap. 1. supra 10. distict. recepta communiter ex Covar. de sponsal. 2. part. cap. 8. num. 8. & Rojas in epitom. succession. cap. 23. num. 17. Tradunt Abb. & communis per textum, ibi, in cap. per venerabilem, qui filij sint legitimi. Anchar. num. 5. Domin. numer. 6. Franc. numer. 3. in cap. ultim. de iudic. in 6. Ripa. numer. 9. & 10. in cap. 2. eodem titul. in antiquis. Decius conf. 150. à num. 1. Hypolit. singulari. 367. qui loquuntur in alio casu, ubi iudex secularis prohibetur agere de re ecclesiastica, & circa eundem vide apud eundem quam plures ampliationes Glossa 1. ad textum in capit. contingit de arbit. ubi Innocentius III. in hæc verba. Prohibemus ne super spiritualibus compromittatur in laicum, quia non decet, ut laicus in talibus arbitretur. Conlonat l. idem Pomponius alias si de meis 14. §. Recepisse iuncta l. 1. ff. de arbit. §. Omnium, ibi Arbitros, ubi communis. Instit. de action. & omnes in d. capit. 2. de iudic. Dec. ibidem, numer. 2. Felin. 6. vers. 3. & numer. 8. Ripa num. 12. Covar. de sponsal. 2. part. cap. 8. §. 12. numer. 2. Blanc. de compromiss. questione 2. numer. 62. qui solvunt multa iura in contrarium. Decius tamen in capit. 2. de iudic. numer. 1. & 2. Rip. numer. 49. & 50. post alios Berous in dicto capit. contingit de arbit. concedunt laicis, quod possint tanquam ministri agere de causis ecclesiasticis, licet contrarium intendere videatur Abb. in dict. cap. 2. de iudic. notab. 1. & ita possunt laici procuratores constitui in spiritualibus ad unum, vel plura negotia, sive in iudicio, cap. 1. de procuratoribus, in 6. ubi Glossa capit. 1. de Syndico, sive extra

extra iudicium, velut ad resignandum, accep-
tandum, & permutandum beneficium, *Glossa*,
verbo, *Procuratorem*, in *Clement. I. de reuunt.* Præ-
terea in alijs causis ecclesiasticis se poterit lai-
cus intromittere, ut videre est in *cap. Quia prop-*
ter, de electione. Dec. num. 8. Ripa num. 60. cum se-
quenti, in *cap. 2. de indic. post alios Covar. practi-*
car. cap. 19. num. 8. Sic etiam in alio casu, tex-
tus in *cap. Statutum, §. Absentes, de rescript. in 6. l.*
Consiliar. ff. de officio absesor. Ausrer. de potest. secular.
reg. 4. fallentia 34. & passim alij. Quem tamen
casum limitatum reperies apud *Innocent. Anton.*
Abb. & alios, ut per Dec. in cap. 2. de iudic. nu. 17.
Albert. in cap. I. quast. 10. num. 1. & 2. de heretic.
in 6. & de agnoscend. quast. 26. à num. 11. An idem
procedat in inquisitoribus, qui peritoi um con-
silia in causis fidei adhibent, iuxta textum in
cap. ult. de heretic. in 6. vide Simanch. de cathol. tit.
41. num. 14. ad finem. Rojas de heretic. I. p. num.
422. & 2. p. num. 166.

6 Vtrum laicus possit esse iudex in causa pos-
sessoria spiritali, siue sit beneficalis, siue ma-
rimonialis, aut quæcumq; alia? Vide per *Glos-*
sam in cap. Litteras, de iuram. calumn. Glossam, &
Doctores, in cap. Cum dilectus, verbo, iuramento,
de elect. textum optimum in cap. ult. de iudic. in
principio, ibi, Florentina potestas, & ibi, Super pos-
sessione, vel quasi, cap. Petimus, ibi, Rectorem provin-
tiæ adire, & auctoritate iudiciaria, II. quast. 1. &
cap. Causam, qua. 2. qui filij sint legitimi. Abb. in d.
cap. Litteras, num. 6. Multos citatos per *Covar. in*
practic. cap. 35. num. 1. Menoch. recuper. remedio 15.
num. 210. & per Gutierr. in Pract. lib. I. quast. 20.
à principio, & in Canon. cap. 34. ex num. 22. Va-
lasc. consult. 93. num. 5. Bursat. conf. 49. num. 8.

7 Quæres denique, utrum possit laicus cog-
noscere de quæstione facti rei spiritalis, vel
ecclesiasticæ? Contule *Fulgos. in l. Quoties, Cod.*
de iudic. ubi Iason. num. 7. post Cuman. Imol. &
alios, quos citat Abb. num. 10. ad cap. Tuam, de or-
dine cognition. & ibi Imol. in fine. Aretin. num. 3.
in l. Omni novatione, Cod. de sacrosanct. eccles. Bart.
in l. Titia, à num. 3. ff. soluto matrim. Abb. in cap. Cum
fit generale, de foro compet. num. 17. Ripa in cap. 2. de
iudic. num. 17. Covar. de sponsal. 2. p. cap. 8. §. 12.
num. 3. Bernard. & Addition. in regula 229. Gutierr.
Canonic. d. quast. 34. num. 17. & multos, quos vi-
de, per Padilb. in l. I. num. 57. ff. de iuris, & facti
ignorantia. Bald. ad l. Filium, num. 19. & 20. Qui
omnes supra citati, aliqui affirmant, alij verò
negant.

8 In textu, ibi, *Nec adiectione*
indiget plenitudo. Ergo plenarium dici-
tur, quod adiectione
ne non indiget; notat *Archidiacon. in cap. Licet, num.*
1. de prabend. lib. 6. ita, & plenum quoque dicitur,
cui nihil addi potest, cap. Si omnia, in fine,

6. quast. 1. Hostiens. in cap. Per venerabilem, qui filij
sint legitimi, pag. 39. column. 1. in principio. Bald.
consi. 338. in principio, lib. 3. ubi nominatim
utrumque æquiparat; notat Tiraq. textum nos-
trum ad considerandum, nullam esse differen-
tiam inter plenariam, & plenam probationem,
quem vide plures citantem, in retract. Lignagier.
§. 4. Glossa I. num. 16. & 17. & sequentibus.

In textu, ibi, *Quibus maxime*
cura est. Ex hoc versiculo insurgit quæstio
illa, utrum clerici teneantur ser-
uare statuta laicorum, saltem quoad vim dire-
ctivam? Circa quam vide *Tiraq. retract. Lignag.*
Glossa 13. §. 1. num. 2. Ducen. reg. 135. Salzed. ad
Bernard. in practic. cap. 55. veri. Ex quibus nonnulla,
ante finem. Hippol. singular. 29. Morla in Empor.
iur. sub tit. de legibus, quast. 16. Castr. lib. 1. de leg.
pænal. cap. ult. per totum. Sol. de iustitia, lib. 1.
quast. 6. art. 7. Marc. Anton. in practic. ecclesiast.
quast. 196. num. 2. ante finem, & quast. 380. per
totam, qui explicat, & modificat nostram quæ-
stionem.

Excita iterum ex hoc versiculo. Vtrū clerici
teneantur seruire leges civiles, seu statuta ter-
rarum, quæ absque præiudicio ecclesiæ sunt
edita, ita ut eos ligent, non solum quoad vim
directivam? Negat *Abbas, & Doctores cõmu-*
niter, in cap. Ecclesia, de constitut. Adducitur tex-
tus in cap. ult. ibi. Cum factis, & cõet. de vita, &
honestate clericorum, clarius textus in cap. Consti-
tutus, de in integrum restitut. iuvat textus in cap.
Qua in ecclesiarum, de constitut. cap. Quod clericis, de
foro compet. Bald. in l. Cunctos populos, num. 54. Cod.
de summa Trinit. Domin. in cap. 1. num. 8. de iur. iur.
lib. 6. Dec. in cap. Ecclesia, num. 53. de constitut. In
contrarium est Bart. in d. l. Cunctos, num. 29. se-
quitur Lap. allegat. 81. num. 1. Victor. de potestate
ecclesiast. sect. 7. pag. mihi 53. num. 4. Sol. in 4. dist.
25. quast. 2. art. 2. conclus. 4. & ultra omnes vide
Tiraq. retractu Lignag. Glossa 13. §. 1. num. 3. & 4.
ubi plures citat, qui quæstionem dirimunt, &
explicant Abb. in cap. Quod clericis, de foro compet.
num. 1. & 2. Sol. de iustitia, lib. 1. quast. 5. art. 7.
Qui regulam ponunt cum suis fallentijs ad
quæstionem nostram.

In textu, ibi, *Electionem lai-*
ci in suam redigant potestatem.
Vtrum laici possint se intromittere in electio-
ne Sūmi Pontificis? Vide quæ notasti supra, in
cap. I. dist. 63. & notat Castald. de Imperator. quast.
99. & 109. per totam, faciunt etiam quæ no-
tavi supra, in principio huius textus, à num. 1.
& sequentibus. Petrus Gregor. ad Decretal. tit. de
elect. cap. 5. à num. 16. Azor in summa, tom. 2. lib. 10.
cap. 8. col. 1083. lit. C.

Bbbb 4 In textu,

12 In textu, ibi, *Præcellentissimi*

Regis. Varijs titulis, & nominibus solent Reges à multis appellari à quibusdam enim cor, & anima populi dicuntur, quia sicut anima, & cor vivificant humanum corpus; ita per Regem vivificatur iustitia, quæ est vita, & gubernatio populi, & veluti cor est unum, per quod cætera membra recipiunt unitatem, sic Regnicolæ cum Rege uno debent uniri. Vide *Greg. Lopez. partit. 2. l. 5. tit. 1. Gloss. 1. in principio.* Ex eo enim, quia Rex cor Reipub. sit, inde illi oritur vigilandi semper in publicis, & communibus negotijs obligatio, dum eius subditi, & ministri profundo eorundem negotiorum sopore desides, senesq; emergent, unde *Iustin. Cas. in Authent. Vi iudices sine quoquo suffragio, in principio, collat. 2. inquit, Non in vanum vigilas ducimus, sed in huiusmodi eas expendimus consilia pernoctantes, & noctibus sub æqualitate dierum utentes, ut nostri subiecti sub omni quiete consistant sollicitudine liberati.* Itaque Rex ad similitudinem vigilantissimi naucleri, qui dum navigantes peregrini somno laxantur, ipse affixus clavo navem dirigere, & gubernare debet. Unde verificatur dictum Apostoli ad Roman. 12. num. 8. *Qui præest in sollicitudine, &c.* & illud *Anigon. ad Elian. de quo Trog. An ignoras filii nostri Regnum esse nobilem servitutem?* Sic etiam intelligitur dictum *Sponsæ, Cantic. 5. num. 2. Ego dormio, cor meum vigilat.*

13 Ab alijs etiam Reges patres familiae, & patris vocantur, nihil enim sunt Regna, quam quædam amplæ, & numerosæ familiae, ut inquit *Arist. Polit. 1. cap. 1. ad finem, ibi, Omnis enim domus regitur à seniore, &c.* Quapropter *Plin. in Paneg. nimis extulit Traianum, qui vassallos, & subditos eodem amore, quo pater familias filijs suis præest, sic etiam ipse suos subditos moderabatur, & imperabat.* Verba *Plinij* sunt hæc. *Cum subditis tuis quasi parens cum liberis vivis.* Similiter *Claud. in Paneg. ad Honorium. Tu civem patremq; geris.*

14 Sic iterum Reges vicarij Dei in temporalibus nominantur, ut patet *Proverb. 8. Per me Reges regnant.* Unde *Homer. Ab Iove sunt Reges.* Non tamen illis datur hæc potestas à Deo, ut in suos subiectos rigoris, & iræ fulmina vibrent, sed ut eos humanitate, benignitateq; sua foveant; nec ut eorum magnificentiam, & superbiam ostentent, sed ut miseros suo patrocinio protegant. Sic similiter dicitur Rex, Canon, regula, & methodus, qua suarum virtutum exemplari regulari debent eius subditi, & vassalli; ita *l. Castella 6. tit. 1. part. 2. ubi vide Greg. Nec non sol appellatur, cuius radiorum aspectum non patiuntur, nisi legitimæ aquilæ, ut ait Castidor. lib. 7. for. 35. ibi. Aspectum solis nisi clara lumina non*

requirant. Quia illi tantum possunt pati radios, quos conilat oculos habere purissimos.

Assimilantur postremo Reges corporum nervis; sicut enim nervi omnium membrorum ligamentum firmant, sic etiam Reges cum Regno simul constituunt corpus quoddam indivisibile, & per ipsum indissolubile. Unde *Senec. lib. 1. de clevent. pag. mihi 316. ad finem. Ille est enim vinculum per quod Respub. coheret, ille spiritus vitalis, quem hac tot familia trahunt, nihil ipsa per se futura, nisi onus, & prada, si mens illa subtrahatur.* Tandem caput Regni vocatur Rex per legem *Castellæ* locis supra citatis, quia ut ait *Seneca, ubi proximè. A capite bona valetudo, sic etiam à Rege in populum dirivatur salus, & sanitas.* Multas qualitates, quibus Reges debent ornari, vide per *Comitium Maguntienfse, tom. 3. p. 2. cap. 3.*

In textu, ibi, *Odoacris.* Hic dum

Piæfectus copiarum Herculorum, & Turinginorum esset (reliquis scilicet Athilorum exercituum) anno salutis 475. Italiam invasit, vir quidem cui egregij militares spiritus inerant, novarum tamen rerum percupidus, Orestem tunc rerum *Ravennæ* solus potentem ingenti clade apud *Ticinum* superavit, eiusq; fratrem *Paulum* relictum in præsidio interfecit. Deinde anno à partu virgineo 477. occiso item *Braachila* *Ravennæ* Comite, securè in illam dominatus est, assumpto Regis nomine, tamen absque purpura, & Regijs insignijs *Romam* proficiscitur, ibique magno apparatu exceptus, *Romæ, Italiæq;* Rex conclamatur; eamq; per quatuordecim annorum spatium summa tyrannide rexit, præcellentissimi Regis titulo insignitus, cuius meminit noster textus. Hunc *Odoacrum* *Theodoricus* *Ostrogothorum* Regis filius, *Zenonis* *Augusti* autoritate, continuo prælio insequitur; tandem eum *Ravennæ* existentem trienniali obsidione, fame, sitiq; coegit, ut *Ravennam* traderet, illa nempe conditione, ut sibi, & filijs eius liceret incolumibus abire; assentit *Theodoricus*, & pace ita firmata *Ravennam* ipse ingreditur, ubi læto vultu ab omnibus recipitur, & *Archiepiscopus* loci cum sacris viris illi obvius fit, à suisq; Rex conclamatus. Videre hoc *Odoacer* vix sustinuit, quem adhuc superstitem relinquere noluit *Theodoricus*, sed ut scribit *Hieronym. Rub. in histor. Raven. pag. 125. in principio, inter convivas cuiusdam cœnæ celebratæ in palatio, quod Hilaatum appellabatur, inter Sciphos cum commilitonibus eorum, Odoacer, & filius occisi sunt.* Hæc sufficiant ad nostri textus intelligentiam, reliqua enim, quæ de *Odoacro* scire velis, vide per *Rube. ubi supra, à pagin. 121. cum sequentibus. Baron. Annal. tom. 6. anno Christi 476. & sequentibus.*

In textu,

17 In textu, ibi, *Cresconius Tudertina ecclesie episcopus.* Qui fuit vir quidem plane egregius, & ab Anastasio Papa missus legationis causa ad Anastasium Imperatorem, ut eum revocaret ab hæresi, & succurreretur ecclesie periclitanti sub hæretico Principe. Extant epistolæ legationis apud Baron. qui huius Cresconij meminit, anno Christi 497. à num. 1. & sequentibus.

18 In textu, ibi, *Tudertina.* Oppidum est Umbriæ Mediterraneæ, teste Plinio de historia naturali, lib. 3. cap. 14. vocatum, *Tuder*, & ideo incolæ eius *Tudertes*, appellantur, vel etiam *Tudertini*, ex *Calepin.* novissimo, verbo, *Tuder.*

19 In § *Item Hormisda*, post medium, ibi, *Pradium, sive rusticum, sive Urbanum.* De prædijs rusticis, sive urbanis, & de servitutibus eis competentibus, vide l. 1. & sequentes, ff. de servitutibus urbanorum, & l. 1. ff. de servit. prædiorum rusticorum. Sunt itaq; prædia urbana omnia ædificia habitandi causa facta, sive in civitate, sive in villa. Rustica autem prædia sunt, quæ fructuum percipiendorum causa fiunt; notat præter *Turtecremat. hic*, num. 9. *Capol. de servitut. urbanor. cap. 11. num. 2. & 3.* cum alijs; & an navis, seu molindinum prædia urbana sint: vide *Menoch. adipiscend. remedio 3. num. 151. & 152.* plures citantem. *Tiraq. retract. Lignag. §. 1. Glossa 7. num. 89. Capol. ubi supra, num. 7. & 8.* & qualiter distinguantur prædia rustica; & an urbana limitibus sint terminanda, & dividenda, vide *Specul. in titul. de emptione, & vendit. à num. 11.*

20 In textu, ibi, *Ne unquam, & ibi, Alienari liceat.* Regula hæc de non alienandis rebus ecclesiasticis, constat ex toto titulo de rebus ecclesie alienandis, & titul. de non alienand. lib. 6. iuncta *Clement. 1. & 2. Extravag. unica inter communes, eodem tit. Authent. de non alienand. collat. 2. & ibi in utroque iure latissime scripsere communiter scribentes, & præter omnes eam tenet Rebus. in Compendio de alienandis rebus Ecclesie, num. 151. Limitatur tamen, ut non procedat, quando datur evidens ecclesie necessitas, vel utilitas, quo casu licite possunt res ecclesie alienari; probat *cap. Sine exceptione, 12. quest. 2. ibi. Nisi ut meliora, & cæcæ. cap. Cum Apostolica, vers. Ne quis, cap. Fua vaper, in eodem, vers. De his, que sunt à prælatis, cap. 2. de donat. Clement. 1. de rebus ecclesie. Extravag. Ambitiosa, eodem tit. inter communes, resolvunt Glossæ, & Doctores utrobique;**

Glossa 1. & Doctores, ubi latè *Berous in cap. Nulli, de rebus ecclesie. num. 28. & 29. Glossa, verbo, redire, in cap. 1. de in integr. restitut. Glossa 1. Abb. Imol. & Cardin. in cap. 1. & in dict. cap. Tua, de his, que sunt; latè Covar. lib. 2. variat. cap. 17. per totum. Ducu. reg. 120. Menchac. illustrium, lib. 1. cap. 31. num. 15. Menoch. remedio 9. recuperand. à num. 115. cum sequentibus. Gabriel. lib. 3. commun. tit. de ver. ecclesie alienat. conclus. 1. per totam. Rodoan. de rebus ecclesie. quest. 19. num. 26. cum sequentibus. Cardoso, verbo, res, num. 14. ubi plures citat. Riccius in praxi, 1. p. resolut. 383. num. 1. Marc. Anton. in practicab. ecclesie. quest. 516. nu. 2. ubi addit posse res ecclesie in subsidium relocari ei, qui eam deterioravit, & deseruit *Rebus. ubi supra, num. 9. & 34.* dicens, in hoc casu absque debitis solemnitatibus posse ecclesie alienari; latè *Covar. lib. 2. variat. cap. 17. num. 2.* qui omnes præscribunt singulas causas, & solemnitates, quibus res ecclesie possunt alienari, quos latissime videre poteris. An autem bona confraternitatû ad similitudinem rerum ecclesiasticarum prohibeantur alienari, sine debitis solemnitatibus, vide *Marc. Anton. ubi supra, quest. 606. per totam. Rebus. ubi supra, num. 56.**

21 In textu, ibi, *Maximus episcopus Blerana.* Hic vixit tempore Symmachi Papæ, de quo in nostro textu. Vir fuit doctus, & ideo ad Concilium vocatus, ut animum suum, & votum libere exprimeret, argumento legis proximè, ff. de his, que in testamento delentur, & cæcæ. *Bleranæ ecclesie præfuit, quæ civitas est Italiz; ut scribit Plinius lib. 3. cap. 5. num. 20. à qua dicti sunt Blerani populi, Cortonensibus, & Capenatibus vicini.*

22 In textu, ibi, *Aut si potuit laicus, & cæcæ.* Vtrum potestas excommunicandi possit laicis delegari, vide *Suar. de censur. disp. 2. sect. 3. num. 8. & 9.* ubi fit mentio nostri textus ad propositum, de quo agit, qui optime ut solet, totam dirimit questionem,

23 In textu, ibi, *De me licuit laico legem dare, iuncto fine, ibi, Ne in exemplum.* Collige ex hoc textu, non posse Principem sæcularem concedere leges circa spiritualia, *cap. Litteras, de juramento calumn. Abb. in cap. Ecclesia sancte Mariæ, de constitut. num. 15.* Vtrum leges civiles cohibentes matrimonia per pœnas, ut sunt leges, *Cod. de secundis nupt. Authent. de raptor. mulier. collat. 9. valida sint? Negat Andr. in cap. Statutum, de hæretic. in 6. Abb. in dict. cap. Ecclesia, num. 20. & Doctores communiter, ex Felin. ibi num. 59.*

num. 59. Covar. de sponsal. 2. p. cap. 3. §. 8. & de pœnis impositis matrimonio, vide Gutierr. Canonie. lib. 1. disp. 30. num. 21. & disp. 32. sub nu. 21. Afirmat Bald. in rubr. de consuet. num. 33. Veteres in dict. cap. Statutum, de heretic. in 6. sot. in 4. dist. 29. quæst. 1. art. 4. column. 4. Alij tandem sectantur distinctionem Glossæ, verbo, certo, in cap. Cum secundum, de heretic. lib. 6. & cum ea transit Guilhelm. in cap. Rainuntius, de testam. verbo, cuidam Petro, num. 10. & plures citati à Covar. de sponsal. 2. p. cap. 3. §. 9. num. 2. quos vide, & elige, quod malueris.

24 An lex civilis generaliter loquens, nulla facta mentione rerum, seu personarum ecclesiasticarum, abineat in causis ecclesiasticis, si aliàs Canon non repugnet? Tangunt dubium Hostiens. & Doctores, in cap. ultim. de solut. involvunt, per plures columnas Abb. & Dec. in d. cap. Ecclesia, Bart. & alij, in l. Cunctos perulos, Cod. de summa Trinitat. mille casus multiplicantes Andr. Sycul. ad finem, ibi Abb. in cap. 1. num. 8. de novi operis. Felin. in d. cap. Ecclesia, num. 37. & Dec. ibidem, num. 27. Fortunat. de ultim. finib. illatione 13. plures relati à Tiraq. de primogen. quæst. 44. num. 3. qui omnes pro regula ponunt, quod leges clausæ in corpore iuris communis, quas Imperiales vocant, deficiente Canone obtinent in foro ecclesiæ, quam regulam varie limitant, & ampliant prædicti Authores, quos late videre poteris.

25 In textu, ibi, *Stephanus Venusina ecclesiæ episcopus*. Sic dictus à Venusina urbe, Colonia Dauniorum, & Apulorum, teste Plinio de historia naturali, lib. 3. cap. 11. sub num. 40. Plura de Venusina urbe, vide per Strabonem in Geograph. lib. 5. pag. 172. col. 2. ad finem, num. 50. & lib. 6. pag. 175. col. 1. sub num. 40. qui eam appellat præcipuam urbem, & iudicat Samniticam esse, ubi vide etiam Isaacum Casaubronum, in Compendio taxijs ad eundem Strabonem, pag. 100. column. 1. post principium, vers. Ideo. Vtèrius de hac civitate, & eius situ, vide Ptolom. Geograph. lib. 3. cap. 1. tabul. 6. pag. 49. ante medium. Fuisse patriam Horatij Poetæ in confinio Lucaniæ, & Apuliæ, ex eaq. cognominatus Horatius Venusius, notat Calepin, littera V.

26 In textu, ibi, *Laurentius Mediolanensis episcopus*. Qui sanctus à Baron. dicitur, anno Christi 489 num. 14. Hic dum Mediolanensi civitati præflet, multas adversitates passus fuit à Barbaris, quas omnes ingenti animo p. Christi nomine sustulit, ut testatur Ennod. in vita eiusdem, citatus à Baron. ubi proxime, num. 10. Hic idem cum alijs episcopis dicavit Basilicam sancti Petri, & Pauli, quam Victor episcopus

ex fano Idolorum purgatam converte- rat ad cultum Dei Omnipotentis; refert Baron. d. num. 14. Deinde convocatus fuit inter cæteros eminentium sedium episcopos, ad Synodum celebratam sub Symmacho Papa; teste Baron. anno Christi 502. num. 3. Plura de nostro Laurentio prosequere cum eodem Baron. supra citatis locis.

In textu, ibi, *Petrus Ravenna episcopus*. Vir fuit egregiæ doctrinæ, epistolam ad Euthichem scripsit, quæ habetur inter præambulares ad Conciliū Calcedonense. At Chronicæ Canonicorum regularium habent eum fuisse Canonicum regularem, & homilias scripsisse in Evangelia, & de sanctis, de quo vide Anton. Pafsevin. in Apparatu sacr. tom. 2. littera P. pag. 64. ad fin. Hunc Petrum interfuisse Synodo Symmachi, de quo supra cum Laurentio, affirmat Baron. d. anno Christi 502. num. 3.

In Gloss. verbo, *Mediolanensis*. Ergo prærogativam maioris dignitatis arguit, loqui prius in Synodo; notat ad propositum Glossam hanc Gaspar Statius de antiquit. Insuper. cap. 65. num. 1. Cædri. diversor. iur. argumentorum, lib. 1. cap. 1. num. 3. vers. Quinto. Gama decis. 1. num. 1. notabilem eam appellat Navarr. in cap. Inter verba, præludio. 1. num. 1. meminit eiusdem Tiraq. de iure primogenitur. in præfatione, num. 112. & 113.

In Glossa, verbo, *Præter*, ibi, *Causam autem civilem*. Vult Glossa quod dicit Pontifex indistinctè causas omnes spirituales ad forum ecclesiasticum pertinentes, lateis committere possit, episcopi tamen, & similes prælati inferiores, tantum delegare possint causas pecuniarias, & inere civiles, ut p. Glossam similem, & ibi notata, in verbo, *ducibus*, in cap. Præter, 32. dist. Vide Roland. conf. 4. num. 14. lib. 1. Glossam, in princip. ibi, *Causa pecuniaria*, in cap. 22. de iudic. Alexand. & Doctores ibidem, in cap. Contingit, de arbit. sequuntur Doctores in cap. Per tuas, eodem tit. & abbi. in par. Abbat. & Dec. num. 51. Rip. num. 34. in d. cap. 2. Doctores per Glossam, in cap. Cum, 10. de officio delegati. In eadem, quatenus ex ea probetur, posse summum Pontificem delegare laicis iurisdictionem spirituales. Vide Suar. de censur. tom. 2. disp. 2. sect. 3. num. 10. in fine, & Seguram Davillos in Direct. iudic. ecclesiast. p. 2. cap. 19. num. 2. Sigism. Scacc. in trakt. de iudic. p. 1. cap. 11. num. 41. Davil. Anton. Geunen. in prædicab. ecclesiast. q. 730. Decim. tract. crim. tom. 1. lib. 4. cap. 9. num. 70. præter alios, quos supra tenui ad cap. Præter, dist. 32. num. 15. & Doctores per Glossam.

CAP. Nos ad fidem. II.

SUMMARY.

1. *Martianus Imperator, quis fuerit?*
2. *Quomodo ad Imperium ascendit?*
3. *Quo anno cepit imperare, & quo obiit?*
4. *Nulli licet disputare de fide, animo dubitandi.*

IN subscriptione, ibi, *Martianus Imperator*. Qui fuit genere Thrax, filius cuiusdam viri rem exercentis militarem, & ideo ad exemplum paterni studij, & æmulatione eius vitæ ad Philippopolim rectè se contulit, exercendæ militiæ gratia, in eaq; civitate adscriptus est in militum numerum, fortè ei proficiscenti accidit, ut inter viarum angiportus, & anfractus corpus recens occisus invenisset; cui astitit misericordia cõmotus (merat enim illi; præter alias animi dotes, præcipuè hæc) & quia fratri defuncto iusta solvere cupiebat, ideo ibi diu cõmoratus est. Verum, id, noscente populo, fertur ut homicida ad Magistratus Philippopolis. Aprehenso autem Martiano, ei quæstionem de cæde facta præbent; ac cum coniecturis, & signis plus tribueretur, quàm aut veritati, aut verbis Martiani cædem pernegantis; cumq; Martianus iam pœnas homicidæ esset persoluturus; repente divina largiente gratia, deprehensus est ille ipse, qui cædem cõmisit, propter quod facinus capite mulctatur; & Martianus capitis periculo liberatur. Quo circa mirandum in modum ereptus discrimine ad quãdam militum turbam ibi accolentium venit, cupiens in eorum numerum nomen dare, qui admirantes hominem, & præpotentem fore, certis coniecturis augurantes, libentissimè eum admittunt, inq; suum album referunt, neque ponunt infimo in loco Martianum de more legis militaris; sed ad quendam honoris gradum, quem vir nuper mortuus, cui nomen erat Augustus, obtinuerat, extulerunt; qui item Augustus appellabatur, quod factum videtur, tanquam certissimum augurium futuri nominis, Augusti, quod, priusquam potiretur Imperiũ, obtinuit. Ita de eo refert *Evagrius lib. 2. cap. 1.* & post eum *Baron. tom. 6. anno Christi 450. numer. 18.*

2. Post vita functum Theodosium iuniorem Imperatorem, tum ex Senatusconsulto, tum voluntate sanctæ Pulcheriæ subijt Martianus Imperium. Erat Pulcheria Arcadij Imperato-

ris filia, ex *Baron. tom. 5. anno Christi 408. num. 2. Volateran. Antropolog. lib. 23. verbo, Martianus, Statius de antiquit. Lusitan. cap. 21. num. 2. in fin.* Soror ipsius Theodosij, quam ille Augustam creaverat, testante eodem *Baron. d. tom. 5. anno Christi 415. num. 51.* quod exemplum nullo retro tempore præcesserat, ut Augusta sola habenas noderaretur Imperij, ut inquit idem *Baron. tom. 6. anno 450. num. 17.* Quæ iam ætate gravior, utpotè quinquagenaria nata sub Consulatu Theodori, & Eutropij, salubre illud consilium sequuta fuit, ut coniugij nomine virum assumeret ad Imperium ætate maturum, consilio gravem, continentia probatum, atq; militari virtute ubiq; spectatum; quæ omnia necessaria ad Imperium regendum omninò reputantur; & ita sibi in matrimonium adiunxit Martianum, veluti omnibus his, quæ desiderabantur præditum, ipsa tamen virginitatem inviolabiliter servavit, quam Deo voverat; qua de re nimis laudatur à *Baron. tom. 6. anno Christi 450. num. 17.* & de ea vide eundem *Baron. ad Martyrolog. Roman. ad diem 10. Septembr. littera I. in quo die Pulcheria, ut sancta celebratur; & ibi plures videbis, qui de ea agunt.*

3. Electus fuit ad Imperium Martianus, anno Christi 450. die ultimo Julij, aut paulò antea, quod certò non constat; vixit tempore sancti Leonis Papæ. Obijt anno Christi 457. die 26. Ianuarij, Imperij sui sexto anno, & sex mensibus, & duobus diebus, ut refert *Baron. ex alijs tom. 6. anno Christi 457. num. 1.* toto sui Imperij discursu optime se gessit, egregius in omnibus, præcipuè in propagatione, & exaltatione catholici fidei, exemplum christianissimi Principis præbens, quapropter religiosissimus appellatur à *Baron. ubi proximè, anno Christi 451. num. 2. Vvald. de dignit. Reg. cap. 13. num. 13.* cuius summæ laudes, & nimis dignæ recordationis extant, apud eundem, ibidem, *anno Christi 457. num. 2.* Reliqua, quæ de eo videre poteris, prosequere cum *Baron. anno Christi 450. num. 17.* & sequentibus annis. Meminit præterea nostri textus, quoad dictum Martianum, *Anton. in suis Chronicis, p. 1. tit. 8. cap. 2. §. 8.* post principium, *fol. 215. Pined. 2. p. monarch. lib. 12. cap. 3. §. 8. ante finem.*

In Glossa, verbo, *Inventa*. 4

Ait Glossa, non posse disputari de fide dubitando, & cum animo improbandi illam, quæ disputatio est omnino illicita, & hæretica, si adsit pertinacia; similis Glossa ultim. in cap. Cum quibus, 24. quest. 3. *D. Thom. 2.2. quest. 10. art. 7. in corpore. D. Antonin. 2. p. tit. 12. cap. 2. §. 2.* & est de mente omnium, secundum quam procedit textus in *l. Nemo, Cod. de summa Trinit.* iuxta verba, & rationem illius, ut bene intellexit *D. Thom. ubi proximè, ad 2. Villadiego de hæretic. pravitat. quest. 21.*